

AB

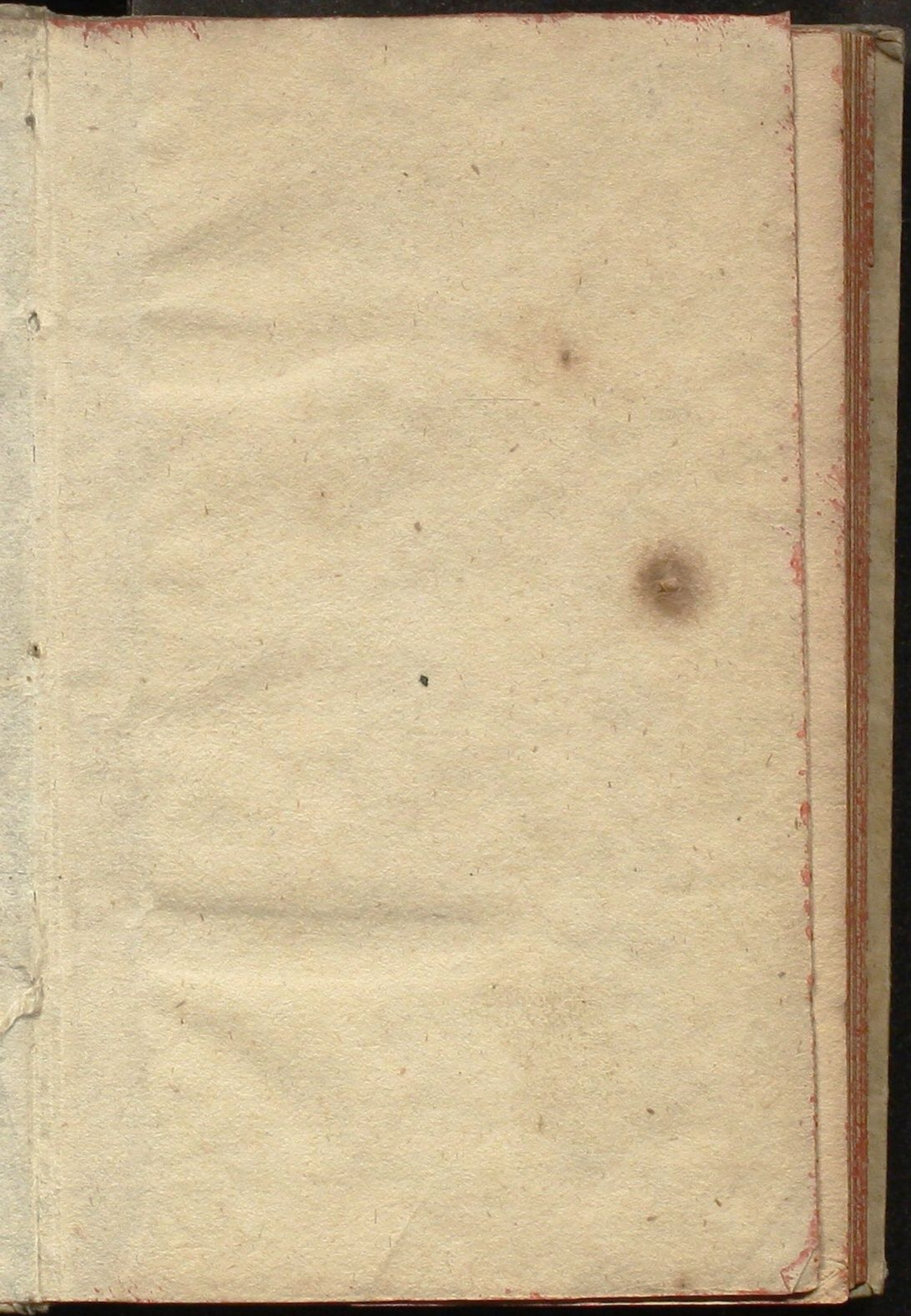
38 $\frac{1}{K,4}$

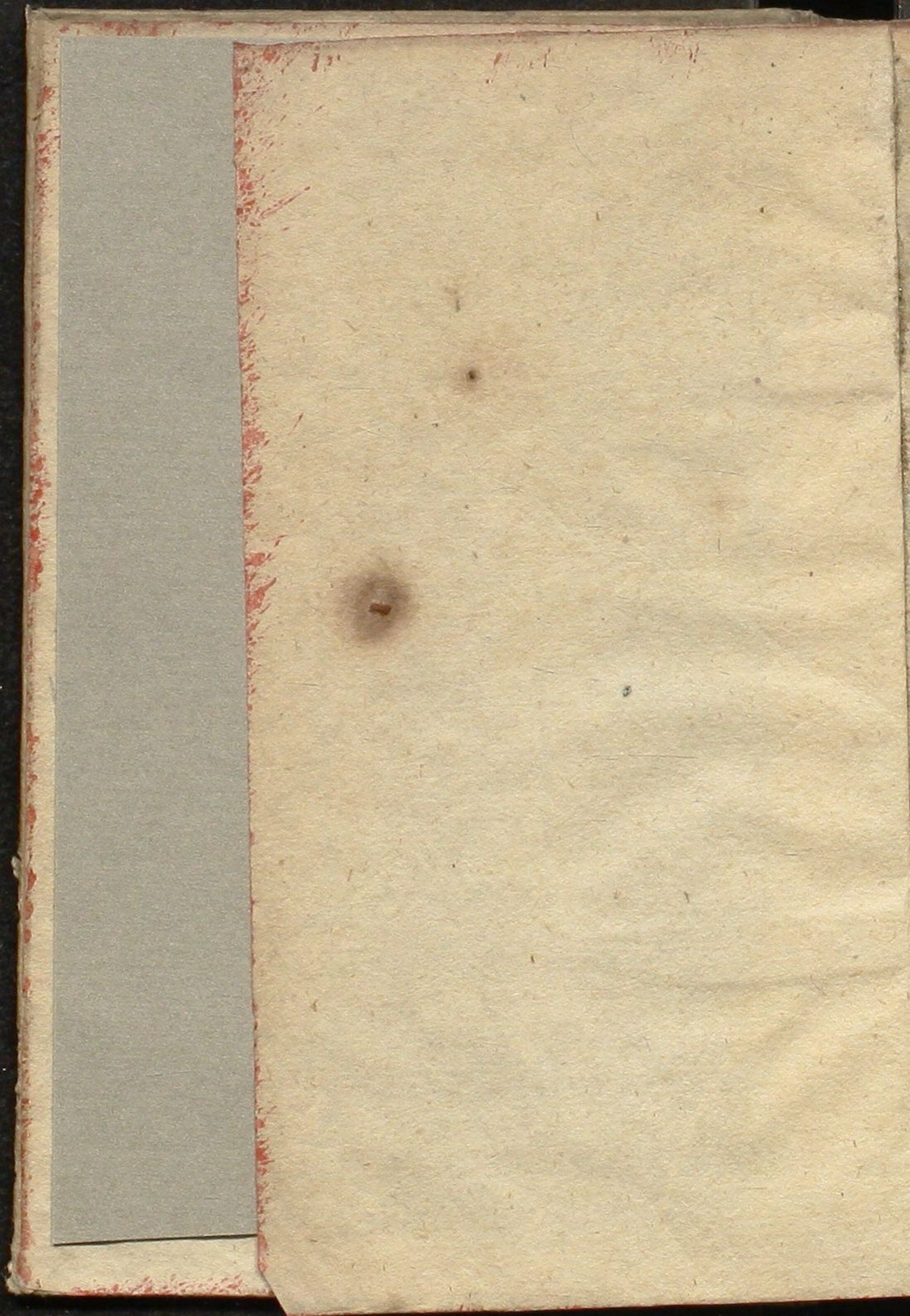
00 Me
th. 22 21 /

~~00~~ ~~22~~ ~~21~~

Historiae Romanae

M. VELLEIVS
PATERCVIVS
Ex editione.
G: VOSSII & I: LIPSIÏ

M. VELLEJUS
PATERCULUS

ex Recensione

JUSTI LIPSII
&

GERHARDI VOSSII.

accessit

Rerum & Verborum Index
locupletissimus.

L I P S I Æ,

Apud JOHANNEM MEYERUM.

J E N Æ,

Typis, GEORGI HEINRICI MÜLLERI.

ANNO M. DC. LXXXVII.

1687

M. VELLING
BATEMONTIS

JUSTI P. 1211

GERHARDI VOSSII

REINHOLDI HARTMANNI

ANDREAE M. ...

T. ...

C
Ro
ce
vi
co
Py
lip
A
re
u
P
A
u
p
m
ro
e
f
X
c
e
n
I
c

C. VELLEII PATERCULI
HISTORIÆ ROMANÆ
AD M. VINICIUM

C O S.

LIBER PRIMUS.

* * * tempestate distractus à duce suo Nestore, Metapontum condidit. Teucer, non receptus à patre Telamone, ob segnitiam non vindicatæ fratris injuriæ, Cyprum appulsus, cognomine patriæ suæ Salamina constituit. Pyrrhus, Achillis filius, Epirum occupavit; Philippus Ephyram in Thesprotiâ, at rex regum Agamemnon, tempestate in Cretam insulam rejectus, tres ibi urbes statuit, à patriæ nomine unam, à victoriæ memoriâ, Mycenæ, Tegeam, Pergamum. Idem mox, scelere patruelis fratris Ægisthi, hereditarium exercentis in eum odium, & facinore uxoris oppressus occiditur, regni potitur Ægistus per annos VII. hunc Orestes, matrêmque, cum sociâ consiliorum omnium sorore Electrâ, virilis animi feminâ, obtruncat. factum ejus à diis comprobatum spatio vitæ, & felicitate imperii apparuit: quippe vixit annis XC. regnavit LXX. qui se etiam à Pyrrho, Achillis filio, virtute vindicavit. Nam quod, pactæ ejus, Menelai, atque Helenæ filiaë Hermiones nuptias occupaverat, Delphis eum interfecit. Per hæc tempora Lydus, & Tyrrhenus fratres cùm regnarent in Lydiâ, sterilitate frugum

A

COM-

compulsi, sortiti sunt, uter cum parte multitudinis patriam decederet, fors Tyrrhenum contigit, pervectus in Italiam, & loco, & incolis, & mari nobile, ac perpetuum à se nomen dedit. Post Orestis interitum, filii ejus, Penchelus, & Tisamenus, regnavere triennio. Tum, ferè anno octogesimo. post Trojam captam, centesimo & veigesimo, quam Hercules ad deos excesserat; Pelopis progenies, quæ omni hæc tempore pulsis Heraclidis, Peloponnesi imperium obtinuerat, ab Herculis progenie expellitur, duces recuperandi imperii fuere, Teminus, Cresphontes, Aristodemus quorum atavus fuerat. Eodem ferè tempore Athenæ sub regibus esse desierunt: quarum ultimus rex fuit Codrus, Melanthi filius, vir non prætereundus: quippe, cum Lacedæmonii gravi bello Atticos premerent, respondissetq; Pythius, quorum dux ab hoste esset occisus, eos futuros superiores; depositâ veste regiâ, pastoralem cultum induit; immistusq; castris hostium, de industriâ, imprudenter, rixam ciens, interemptus est. Codrum cum morte æterna gloria, Athenienses secuta victoria est, quis eum non miretur, qui iis artibus mortem quæsierit, quibus ab ignavis vita quæri solet; Hujus filius Medon primus Archon Athenis fuit, ab hoc posteris apud Atticos dicti Medontidæ. sed ii, insequentesq; Archontes, usque ad Charopem, dum viverent, eum honorem usurpabant Peloponnesii, digredientes finibus Atticis, Megaram mediam Corintho, Athenisq; urbem condidere, eâ tempestate & Tyria clasibus, pluri-

plurimum pollens mari, in ultimo Hispaniæ
 tractu, in extremo nostri orbis termino insulam
 circumfusam Oceano, per exiguo à continenti
 divisam freto, Gades condidit. Ab iisdem post
 paucos annos in Africâ Utica condita est. Ex-
 clusi ab Heraclidis Orestis liberi, jactatique
 cum variis casibus, tum sævitiâ maris, quin-
 decimo anno sedem cepere circa Lesbum in-
 sulam. Tum Græcia maximis concussa est
 motibus: Achæi, ex Laconicâ pulsi, eas occupa-
 vere sedes, quas nunc obtinent: Pelasgi Athe-
 nas commigravere: ac erque belli juvenis, no-
 mine Theſſalus, natione Theſprotius, cum ma-
 gna civium manu, eam regionem armis occupa-
 vit, quæ nunc ab ejus nomine Theſſalia appel-
 latur, antea Myrmidonum vocitata civitas.
 Quo nomine, mirari convenit eos, qui, Iliaca
 componentes tempora, de eâ regione ut Theſ-
 ſaliâ commemorant. Quod cum alij faciant,
 Tragici frequentissimè faciunt. Quibus mi-
 nimè id concedendum est. Nihil enim ex
 persona poëtæ, sed omnia sub eorum, qui illo
 tempore vixerunt, dixerunt. Quod si quis à
 Theſſialo, Herculis filio, eos appellatos Theſſalos
 dicet: reddenda erit ei ratio, cur nunquam ante
 hunc insequentem Theſſalum ea gens id no-
 minis usurpaverit. Paulo antea Halètes, sextus
 ab Hercule, Hippotis filius, Corinthum, quæ
 antea fuerat Ephyre, claustra Peloponesi con-
 tinentem, in Isthmo condidit. Neque est,
 quod miremur ab Homero nominari Corin-
 thum,

thum. Nam ex persona poëtae & hanc urbem & quosdam Jonum colonias iis nominibus appellat, quibus vocabantur ætate ejus, multo post Ilium captum conditæ. Athenienses in Eubœâ Chalcida Erethriam colonis occupavêre; Lacedæmonii in Asiâ Magnesiam. Nec multo post Chalcidenses, orti, ut prædiximus, Atticis, Hippocle, & Megastheno ducibus, Cumas in Italiâ condiderunt. Hujus classis cursum esse directum alii columbæ antecedentis volari ferunt, alij nocturno æris sono, qualis Cerialibus sacris cieri solet. Pars horum civium magno post intervallo Neapolim condidit. Utriusque urbis eximia semper in Romanos fides facit eos nobilitate, atque amœnitate sua dignissimas. Sed aliis diligentior ritus patrii mansit custodia: Cumanos Osca mutavit vicinia. Vires autem veteres earum urbium hodièque magnitudo ostentat mœnium. Subsequenti tempore magna vis Græcæ juventutis, abundantia virium sedes quæritans, in Asiam se effudit. Nam & Iones, duce Ione profecti Athenis, nobilissimam partem regionis maritimæ occupavere, quæ hodièque appellatur Ionia; urbesque constituêre Ephesum, Miletum, Colophona, Prienen, Lebedum, Myuntê, Erythram, Clazomenas, Phocæam; multasque in Ægæo, atque Icario occupavêre insulas, Samum, Chium; Andrum, Tenum, Pharum, Delum, aliasque ignobiles. Et mox Æoli, eadem profecti Graciâ, longissimisque acti erroribus, non minus illustres obtinuerunt locos;

locos, clarasque urbes condiderunt, Smyrnam, Cynien, Lariam, Myrinam, Mitylenemque, & alias urbes, quæ sunt in Lesbo insulâ. Clarissimum deinde Homeri illuxit ingenium, sine exemplo maximum: qui magnitudine operum, & fulgore carminum solus appellari Poëta meruit. In quo maximum est, quod neque ante illum, quem ille imitaretur, neque post illum, qui eum imitari posset, inventus est. Neque quemquam alium, cuius operis primus auctor fuerit, in eo perfectissimum, præter Homerum, & Archilochum, reperiemus. Hic longius à temporibus belli, quod composuit, Troici, quam quidam rentur, absuit. Nam fermè ante annos DCCCCL. floruit, intra ∞ natus est. Quo nomine, non est mirandum, quod sæpe illud usurpat.

* * *

hoc enim ut hominum, ita seculorum notatur differentia, Quem si quis cæcum genitum putat, omnibus sensibus orbis est. In sequenti tempore imperium Asiaticum ab Assyriis, qui id obtinuerant annis ∞ LXX. translatum est ad Medos, ab hinc annos fermè DCCLXX quippe Sardanapalum, eorum regem molitiis florentem, & nimium felicem malo suo, tertio & tricesimo loco ab Nino, & Semiramide, qui Babylona condiderant, natum, ita ut semper successor regni paterni foret filius, Pharnaces Medus imperio, vitæque privavit. Eâ ætate clarissimus Graji nominis Lycurgus La-

cedæmonius, vir generis regii, fuit severissimarum justissimarumque legum auctor, & disciplinæ convenientissimæ vir; cuius quamdiu Sparta diligens fuit, excelsissimè floruit. Hoc tractu temporum ante annos V. & LX. quàm urbs Romana conderetur, ab Elisâ Tyriâ, quam quidam Dido autumant, Carthago conditur. Circa quod tempus Caranus, vir generis regii, sextus decimus ab Hercule, profectus Argis regnum Macedoniae occupavit. A quo Magnus Alexander cum fuerit septimus decimus, jure materni generis Achille auctore, paterni Hercule gloriatus est. Æmilius Sura de annis populi Romani. Assyrii, principes omnium gentium, rerum potiti sunt, deinde Medii, postea Persæ, deinde Macedones. Exinde, duobus regibus, Philippo, & Antiocho, qui à Macedonibus oriundi erant, haud multo post Carthaginem subactam, devictis, summa imperii ad populum Romanum pervenit. Inter hoc tempus, & initium Nini regis Assyriorum, qui princeps rerum potitus, inter sunt anni DCCCCXCV. Hujus temporis æqualis Hesiodus fuit, circa CXX. annos distinctus ab Homeri ætate, vir perelegantis ingenii, & mollissimâ dulcedine carminum memorabilis otii quietisque cupidissimus, ut tempore tanto viro, ita operis auctoritate, proximus. Qui vitavit, ne in id, quod Homerus, incideret: patriamque, & parentes, testatus est. Sed patriam, quia multatus ab eâ erat, contumeliosissimè.

Dum

Dum in externis moror, incidi in rem domesti-
cam, maximiqve erroris, & multum discrepan-
tem auctorum opinionibus. Nam quidam,
hujus temporis tractu, ajunt, à Tuscis Capuam,
Nolamqve conditam, ante annos fere
DCCCXXX. quibus eqvidem assenserim. Sed
M. Cato quantum differt? qui dicat, Capuam ab
eisdem Tuscis conditam, ac subinde Nolam:
stetisse autem Capuam, anteqvam à Romanis
caperetur, annis circiter CCLX. quod si ita est;
cum sint à Capuâ captâ anni CCXL. ut condita
est, anni sunt fere D. Ego (pace diligentia Ca-
tonis dixerim) vix crediderim, tam maturè tan-
tam urbem crevisse, floruisse, concidisse, resur-
rexisse. Clarissimum deinde omnium ludicrum
certamen, & ad exercitandam corporis, ani-
miqve virtutem efficacissimum Olympio-
rum initium habuit, auctore Iphito Elio. Is
eos ludos, mercatumqve instituit ante annos
quam tu, M. Vinici, consulatum inires, DCCCCIV.
hoc sacrum eodem loco instituisse fertur abhinc
annos ferme ∞ CCL. Atreus, cum Pelopi pa-
tri funebres ludos faceret. Quo quidem in lu-
dicio omnis generis certaminum Hercules vi-
ctor exstitit. Tum Athenis perpetui Archon-
tes esse desierunt, cum fuisset ultimus Alcmaeon:
coeperuntqve in denos annos creari. Quæ
consuetudo in annos LXX. mansit: ac deinde
annuis commissa est magistratibus resp. Ex iis,
qui denis annis præsuerunt, primus fuit Charops,

ultimus Eryx; ex annuis, primus Creon. Sextâ Olympiade, post duo & viginti annos, quàm prima constituta fuerat, Romulus Martis filius, ultus injurias avi, Romam Urbem Parilibus in Palatio condidit. à quo tempore ad vos consules anni sunt DCCLXXXII. id actum post Trojam captam annis CDXXXVII. id gessit Romulus, adjutus legionibus Latini, avi sui: (libenter enim iis, qui ita prodiderunt, accesserim) cum aliter firmare urbem novam, tam vicinis Vejentibus, aliisque Etruscis, ac Sabinis, cum imbelli, & pastorali manu vix potuerit. Quamquam, jam Asylo facto inter duos locos, auxit. Hic centum homines electos, appellatosque Patres, instar habuit consilii publici. Hanc originem nomen Patriciorum habet. Raptus virginum Sabinorum.

* * *

quam tinuerat hostis, expetit. Nam biennio adeò varia fortuna cum consulibus conflixerat, ut plerumque superior fuerit, magnamque partem Græciæ in societatem suam perduceret. Quin Rhody quoque, fidelissimi antea Romanis, tum dubia fide, speculati fortunam, proniores regis partibus fuisse visi sunt: Et rex Eumenes in eo bello medius fuit animo, neque fratris iniuriis, neque suæ respondit consuetudini. Tum senatus populisque Romanus L. Æmilium Paullum, qui & prætor, & consul triumphaverat, virum in tantum laudandum, in quantum intelligi virtus potest, consulem

fulem creavit, filium eius Paulli, qui ad Cannas
 quam tergiversanter perniciosam reip. pugnam
 inierat, tam fortiter in eam mortem obierat. Is
 Perseum ingenti praelio apud urbem nomine
 Pydnam in Macedoniâ, fufum, fugatumque,
 castris exfuit; deletisque eius copiis, destitutum
 omni spe coëgit è Maccdoniâ profngere: quam
 ille linquens, in insulam Samothraciam pro-
 fûgit, templique se religioni supplicem credidit.
 Ad eum Cn. Octavius prætor, qui classi præ-
 erat, pervenit; & ratione magis, quam vi, per-
 svasit, ut se Romanorum fidei committeret.
 Ita Paullus maximum, nobilissimumque regem
 in triumpho duxit. Quo anno & Octavii,
 prætoris navalis, & Anicii, regem Illyriorum
 Gentium ante currum agentis, triumphi fuere
 celebres. Quam sit assidua eminentis fortunæ
 comes Invidia, altissimisque adhæreat, etiam
 hoc colligi potest, quod, cum Anicii, Octavii-
 que triumphum nemo interpellaret, fuere, qui
 Pauli impedire obniterentur: cuius tantum pri-
 ores excessit, vel magnitudine regis Persei, vel
 specie simulacrorum, vel modo pecuniæ, ut bis
 millies centies HS ærario contulerit, & omni-
 um anteactorum comparationem amplitudine vi-
 cerit. Per idem tempus, cum Antiochus Epi-
 phanes, qui Athenis Olympicum inchoavit, tum
 regem Syriæ, Ptolomæum puerum Alexandria
 obsideret, missus est ad eum legatus M. Popilli-
 us Lænas, qui juberet incepto desistere: manda-
 taque exposuit, & regem, deliberaturum se di-

centem, circumscripsit virgulâ, jussitque, prius responsum reddere, quàm egrederetur finito arenæ circulo. Sic cogitationem regiam Romana disiecit constantia; obeditumque imperio. Lucio autem Paulo, magnæ victoriæ compoti, quatuor filii fuere. Ex iis duos, natu majores, unum P. Scipioni, P. Africani filio, nihil ex paternâ majestate, præter speciem nominis, vigoremque eloquentiæ, retinenti, in adoptionem dederat; alterum Fabio Maximo: duos, minores natu, prætextatos, quo tempore victoriam adeptus est, habuit. Is cum in concione extra urbem, more majorum anti triumphi diem, ordinem actorum suorum commemoraret, deos immortales precatus est, ut, si quis eorum invideret operibus, ac fortunæ suæ, in ipsum potius favirent, quàm in remp. quæ vox, veluti oraculo emissa, magnâ parte eum spoliavit sanguinis sui. Nam alterum ex iis, quos in familiâ retinuerat liberis, ante paucos triumphi, alterum post pauciores amisit dies. Aspera circa hæc tempora censura Fulvii Flacci, & Postumii Albinii fuit. Quippe Fulvii censoris frater, & quidem consors, Cn. Fulvius senatu motus est ab iis censoribus. Post victum, captumque Perseum, qui quadriennio post in liberâ custodiâ Albæ decessit, Pseudophilippus, à mendacio simulatæ originis appellatus, qui se Philippum regięque stirpis, ferebat, cum esset ultimæ, armis occupatâ Macedoniâ, assumptis regni insignibus, brevi temeritatis pœnas dedit. Quippe Q. Metellus prætor, cui ex virtute Macedonici nomen

nomen inditum, præclarâ victoriâ ipsum, gen-
 tēmqve superavit, & immani etiam Achæos, re-
 bellare incipientes, fudit acie. Hic est Metel-
 lus Macedonicus, qui proticus, quæ fuere cir-
 cumdatæ duabus ædibus sine inscriptione posi-
 tis, quæ nunc Octaviæ porticibus, ambiuntur,
 fecerat; quique hanc turmam statuarum eqve-
 strium, quæ frontem ædium spectant, hodiēque
 maximum ornamentum ejus loci, ex Macedo-
 niâ detulit. Cujus turmæ hanc causam refe-
 runt: Magnum Alexandrum impetrasse à Lysip-
 po, singulari talium auctore operum, ut eorum
 equitum, qui ex ipsius turma apud Granicum
 flumen ceciderant, expressâ similitudine figu-
 rarum, faceret statuas, & ipsius quoque iis inter-
 poneret. Hic idem, primus omnium Romæ
 ædem ex marmore in iis ipsis monumentis mo-
 litus, vel magnificentiæ, vel luxuriæ princeps
 fuit. Vix ullius gentis ætatis, ordinis homi-
 nem inveneris, cujus felicitatem fortunæ Me-
 telli compares. Nam, præter excellentes tri-
 umphos, honorēsque amplissimos, & principa-
 le in rep. fastigium, extentūque vitæ spatium,
 & arces, innocentesque pro rep. cum inimicis
 contentiones, quatuor filios sustulit, omnes a-
 dultæ ætatis vidit, omnes reliquit supersites, &
 honoratissimos, Mortui ejus lectum pro Ro-
 stris sustulerunt quatuor filii, unus consularis, &
 censorius, alter consularis, tertius consul, quar-
 tus candidatus consulatus, quem honorem ad-
 eptus est. Hoc est nimirum magis, feliter de

vitâ migrare, quàm mori. Universa deinde, ut
 prædiximus, instincta in bellum Achaia, cum
 pars magna, ejusdem Metelli Macedonici vir-
 tute, armisque, tracta erat, maximè Corinthiis
 in arma, cum gravibus etiam in Romanos con-
 tumeliis, instigantibus destinatus, ei bello ge-
 rendo consul Mummius. Et sub idem tempus
 magis, quia volebant Romani, quidquid de Car-
 thaginensibus diceretur, credere, quam quia
 credenda afferebantur, statuit senatus Carthagi-
 nem excidere. Ita eodem tempore P. Scipio
 Æmilianus, vir avitis P. Africani, paternisque L.
 Pauli virtutibus simillimus omnibus belli, ac to-
 gæ dotibus, ingeniiqve, ac studiorum eminent-
 tissimus sæculi sui, qui nihil in vitâ, nisi laudan-
 dum, aut fecit, aut dixit, ac sensit: quem, Paulo
 genitum, adoptatum à Scipione, Africani filio,
 diximus, ædilitatem petens consul creatus est.
 Bellum Carthagini, jam ante biennium à pri-
 oribus consulibus illatum, majore vi intulit; cum
 antè in Hispaniâ murali coronâ, in Africâ obsidi-
 onali donatus esset; in Hispaniâ vero etiam ex
 provocatione, ipse modicus virium, immanis ma-
 gnitudinis hostem interemisset. Eamqve urbem,
 magis invidia imperii, quàm ullius temporis
 noxiæ, invisam Romano nomini, funditus sustu-
 lit, fecitqve suæ virtutis monumentum, quod fu-
 erat avi ejus clementiæ Carthago diruta est, cum
 stetisset annis DCLXVII. abhinc annos CLXXVII
 Cn. Cornelio Lentulo-L. Mummius COS. Hunc
 finem habuit Romani imperii Carthago æmu-
 la; cum quâ bellare majores nostri capere Clau-
 dio

dio, & Fulvio COS, ante annos CCXCVI, quam tu, M. Vinici, consulatum inires. Ita per annos CXV. aut bellum inter eos populos, aut belli preparatio, aut infida pax fuit. Neque se Roma, jam terrarum orbe superato, securam speravit fore, si nomen usquam stantis maneret Carthaginis. Adeò odium, certaminibus ortum, ultra metum durat, & ne in victis quidem deponitur, neque antè invisum esse desinit, quam esse desit. Ante triennium, quam Carthago deleretur, M. Cato, perpetuus diruendæ ejus auctor, L. Censorino, M. Manlio COS, mortem obiit. Eodem anno, quo Carthago concidit, L. Mummius Corinthum, post annos DCCCCLII, quam ab Halate, Hippotis filio, erat condita, funditus eruit. Uterque imperator, devictæ à se gentis nomine honoratus, alter Africanus, alter appellatus est Achaicus. Nec quisquam ex novis hominibus prior Mummio cognomen virtute partum vindicavit. Diversi fuere studia, quippe Scipio tam elegans liberalium studiorum; omnisque doctrinæ & auctor, & admirator fuit, ut Polybium, Panætiumque (præcellentes ingenio viros, domi militiaeque secum habuerit. Neque enim quisquam hoc Scipione elegantius intervalla negotiorum otio dispunxit: semperque aut belli, aut pacis serviit artibus: semper inter arma, ac studia versatus, aut corpus periculis, aut animum disciplinis exercuit. Mummius tam rudis fuit, ut captâ Corintho, cum maximorum artificum

perfectas manibus tabulas, ac statuas in Italiam portandas locaret, juberet prædici conducentibus, si eas perdidissent, novas eos reddituros. Non tamen puto dubites, Vicini, quin magis pro rep. fuerit, manere adhuc rudem Corinthiorum intellectum, quam in tantum ea intelligi; & quin hac prudentiâ illa imprudentia decori publico fuerit convenientior.

Cùm facilius cujusque rei in unum contracta species, quam divisa temporibus, oculis, animisque inhæreat; statui priorum hujus voluminis, posterioremque partem, non inutili rerum notitiâ in artum contractâ, distingvere, atque huic loco inferere, quæ quoque tempore post Romam à Gallis captam, deducta sit colonia jussu senatus. Nam militarium & causæ & auctores, & ipsarum præfulgent nomina. Huic rei per idem tempus civitates propagatas, auctumque Romanum nomen communione juris, haud intempestivè subtexturi videmur. Post septem annos, quam Galli urbem ceperunt, *Sutrium* deducta colonia est, & post annum *Setina*, novemque interjectis annis *Nepe*; deinde, interpositis duobus & tringinta, *Arcini* in civitatem recepti. Abhinc annos autem ccccl. Sp. Postumio, Veturio Calvino COS. *Campanis* data est civitas, partique *Samnitium* sine suffragio: & eodem anno *Cales* deducta colonia. Interjectio deinde triennio *Fundani* & *Formiani* in civitatem recepti, eo ipso anno, quo *Alexandria* condita est. Insequentibusque con-

suli-

sulibus, à Sp. Postumio, Philone Publilio censo-
 ribus *Acerranis* data civitas, & post triennium
Taracinam deducta colonia. Interpositoque
 quadriennio, *Luceria*; ac deinde, interjecto tri-
 ennio, *Suessa Aurunca*, & *Saticula*, *Interam-*
niqve post biennium. Decem deinde hoc
 munere anni vacaverunt. Tunc *Sora*, atque
Alba deductæ colonæ, & *Carseoli* post bienni-
 um. At quintum Fabio, Q. Decio Mure
 quartum COS. quo anno Pyrrhus regnare cœ-
 pit, *Sinuessam*, *Minturnasqve* missi coloni, post
 quadriennium *Venusiam*. Interjectoque bi-
 ennio, M. Curio, & Rufino Cornelio COS. *Sa-*
binis sine suffragio data civitas. Id actum an-
 te annos fermè CCCXX. at *Cossam*, & *Pestum*
 abhinc annos fermè CCC. Fabio Dorfone, &
 Claudio Caninâ COS. Interjecto quinquen-
 nio, Sempronio Sopho, & Appio Cæci filio COS.
Arminum, *Beneventum* coloni missi; & suffra-
 giū ferendi jus *Sabinis* datum. At initio pri-
 mi belli Punici *Firmum*, & *Castrum* colonis
 occupata. & post annum *Æfernia*, postque xxii.
 annos *Æsulum*, & *Alisum*, *Fregellasqve* post bi-
 ennium; proximoque anno, Torquato, Sempro-
 nioque COS. *Brundisium*, & post triennium
Spoletium: quo anno Floraliū ludorum fa-
 ctum est initium. Postque biennium deducta
Valentia & sub adventum in Italiam Hanniba-
 lis, *Cremona*, atque *Placentia*. Deinde, ne-
 que dum Hannibal in Italiâ moratur, neque
 proximis post excessum ejus annis, vacuit Ro-
 manis

manis colonias condere; cum esset in bello conquiendus potius miles, quam dimittendus, & post bellum vires refovendæ magis, quam spargendæ. Cnæo autem Manlio Volsone. & M. Fulvio Nobiliore COS. *Bononia* deducta colonia, abhinc annos fermè CCXVII. &, post quadriennium, *Pisaurum*, ac *Potentia*; interjectoque triennio, *Aquileia*, & *Gravisca*, & post quadriennium *Luca*. Eodem temporum tractu, quamquam apud quosdam ambigitur, *Puteolos*, *Salernumque*, & *Buxentum* missi coloni: *Auximum* autem in Picenum, abhinc annos fermè CLXXXVII. ante triennium, quam Cassius censor, à Lupercali in Palatium versus, theatrum facere instituit: cui in demoliendo eximia civitatis severitas, & consul Capius resistere. Quod ego inter clarissima publicæ voluntatis argumenta numeraverim. Cassio autem Longino, & Sextio Calvino, qui Sallues apud Aquas, quæ ab eo Sextiæ appellantur, devicit, consuli- bus, *Fabrateria* deducta est, abhinc annos fermè CLVII. &, post annum, *Scylacium*, *Minervium*, *Tarentum*, *Neptunia*, *Carthagoque* in Africâ prima, ut prædiximus, extra Italiam, colonia condita est. De *Dertonâ* ambigitur. *Narbo* autem *Marcus* in Galliâ, M. Portio, Q. Marcio cos. Abhinc annos circiter CLIII. deducta colonia est. Post tres, & viginti annos in *Vagiennis Eporedia*, Mario sexies, Valerioque Flacco cos. Neque facilè memoriæ mandaverim, quæ nisi militaris, post hoc tempus deducta sit. Cum

Cùm hæc particula operis velut formam propositi excefferit: quamquam intelligo, mihi, in hac tam præcipiti festinatione, quæ merotæ, pronive gurgitis, ac verticis modo, nusquam patitur consistere, panè magis necessaria prætereunda, quàm supervacua amplectenda: nequeo tamen temperare mihi, quin rem, sæpe agitatam animo meo, neque ad liquidum ratione perductam, signem stylo. Quis enim abunde mirari potest, quòd eminentissima cujusque professionis ingenia, in eam formam, & in idem artati temporis congruens spatium, & quemadmodum clausâ capsâ, aliòque sæpto diversi generis animalia, nihilo minus separata alienis, in unum quoque corpus congregantur; ita cujusque clari operis capacia ingenia in similitudinem & temporum, & profectuum semetipsa ab aliis separaverunt? Una, neque multorum annorum spatio divisa, ætas, per divini spiritus viros, Æschylum, Sophoclem, Euripidem, illustravit tragædias, una priscam illam, & veterem sub Cratino, Aristophane, & Eupolide comœdiam: ac novam comicam Menandrus, æqualesque ejus ætatis magis, quam operis Philemon, ac Diphilus, & invenère intra paucissimos annos, neque imitanda reliquère. Philosophorum quoque ingenia, Socratico ore de fluentia omnium, quos paulo antè enumeravimus, quanto post Platonis, Aristotelisque mortem florère spatio? Quid ante Isocratem, quid post ejus auditores, eorumque discipulos clarum in oratoribus

toribus fuit? adeò quidem artatum angustiis temporum, ut nemo memoriâ dignus alter ab altero videri nequiverint. Neque hoc in Græcis, quàm in Romanis, evenit magis. Nam, nisi aspera, ac rudia repetas, & inventi laudanda nomine, in Attio, circaque eum Romana tragœdia est: dulcésque Latini lepôris facetiæ per Cæcilium, Terentiumque, & Afranium sub pari ætate nituerunt. Historicos, (ut & Livium quoque priorum ætati adstruas) præter Catonem, & quosdam veteres, & obicuros, minus LXXX. annis circumdatum ævum tulit. Ut nec poëtarum in antiquius, ceteriusque proficit ubertas. At oratio, ac vis forensis, perfectumque proæ eloquentiæ decus, ut idem separetur Cato (pace P. Crassii, Scipionisque, & Lælii & Gracchorum, & Fannii, & Ser. Galbæ dixerim) ita universa sub principe operis sui erupit Tullio: ut delectari ante eum paucissimis, mirari verò neminem possis, nisi aut ab illo visum, aut qui illum viderit. Hoc idem evenisse grammaticis, plastis, pictoribus, sculptoribus, ut quisque temporum insiterit notis, reperiet, eminentia cuiusque operis artissimis temporum claustris circumdata. Hujus ergo, præcedentisque sæculi, ingeniorum similitudines congregantis & in studium par, & in emolumentum, causas cum semper requiro, numquam reperio, quas esse veras confidam, sed fortasse verisimiles, inter quas has maximè. Alit amulatio, ingenia; & nunc invidia, nunc admiratio
inci-

incitationem accendit: naturaque, quod summo studio petatum est, adscendit in summum, difficilisque in perfecto mora est: naturaliterque, quod procedere non potest, recedit, & ut primò ad consequendos, quos priores ducimus, accendimur: ita, ubi aut præteriri, aut æquari eos posse desperavimus, studium cum spe senescit, & quod assequi non potest, sequi desinit, & velut occupatum relinquens materiam quærit novam: præteritòque eo, in quo eminere non possumus, aliquid, in quo nitamur, conquirimus: sequiturque, ut frequens, ac mobilis transitus maximum perfecti operis impedimentum sit. Transit admiratio ad conditionem temporum, & ad urbium. Una urbs Attica pluribus annis eloquentiæ, quam universa Græcia, operibusque floruit; adeò ut corpora gentis illius separata sint in alias civitates, ingenia vero solis Atheniensium muris clausa existimes. Neque ego hoc magis miratus sum, quam, neminem Argivum, Thebanum, Lacædæmonium oratorem; aut, dum vixit, auctoritate, aut post mortem memoriâ dignum existimatum. Quæ urbes, & multæ aliæ, talium studiorum fuere steriles, nisi Thebas unum os Pindari illuminaret. Nam Alcæana, Lacones falso sibi vindicant.

C. VELL.

C. VELLEI PATERCULI
HISTORIÆ ROMANÆ
AD M. VINICIUM
COS.

LIBER SECUNDUS.

POTENTIÆ Romanorum prior Scipio viam aperuerat, luxuriæ posterior aperuit. Quippe, remoto Carthaginis metu, sublataque imperii amula, non gradu, sed præcipiti cursu à virtute descitum, ad vitia transcursum; vetus disciplina deserta, nova inducta; in somnum à vigiliis, ab armis ad voluptates, à negotiis in otium conversa civitas. Tum Scipio Nasica in Capitolio porticus tum, quas prædiximus, Metellus, tum in circo Cn. Octavius multo amœnissimam moliti sunt; publicamque magnificentiam secuta privata luxuria est. Triste deinde, & contumeliosum bellum in Hispaniâ, duce latronum Viriatho, secutum est: quod ita variâ fortunâ gestum est, ut sæpius Romanorum gereretur adversâ. Sed, interempto Viriatho fraude magis, quàm virtute, Servilii Capionis, Numantinum gravius exarsit. Hæc urbs nunquam x. plura, quàm propriæ juventutis, amavit. Sed, vel ferociâ ingeni, vel in scitiâ nostrorum ducum, vel fortunæ indulgentiâ, cum alios duces, tum Pompejum, magni nominis virum, ad turpissimam deduxit fœdera, (hic primus è Pom-

è Pompejis consul fuit) nec minus turpia ac de-
 testabilia Mancinum Hostilium consulem. Sed
 Pompejum gratia impunitum habuit, Mancini-
 num verecundia. Quippe, non recusando per-
 duxit huc, ut per Fetiales nudus, ac post tergum
 religatis manibus, dederetur hostibus: quem illi
 recipere se negaverunt, sicut quondam Caudini
 fecerunt, dicentes, publicam violationem fidei
 non debere unius sui sanguine. Immanem
 deditio Mancini civitatis movit dissensionem.
 Quippe Ti. Gracchus, Ti. Gracchi, clarissimi, at-
 que eminentissimi viri, filius, P. Africani ex filia
 nepos, quo Quæstore & auctore id foedus ictum
 erat, nunc graviter ferens aliquid à se factum
 infirmari, nunc similis vel judicii, vel poena me-
 tuens discrimen, tribunus pl. creatus, vir alioqui
 vitâ innocentissimus, proposito sanctissimus
 tantis denique adornatus virtutibus, quantas
 perfecta & naturâ & industriâ, mortalis condi-
 tio recipit, P. Mucio Scævola, L. Calpurnio con-
 sulibus, abhinc annos CLXII. descivit à bonis;
 pollicitusque toti Italiae civitatem, simul etiam
 promulgatis agrariis legibus, omnibus statum
 concupiscentibus, summa imis miscuit; & in
 præruptum, atque anceps periculum adduxit
 remp. Octavioque collegæ, pro bono publico
 stanti, imperium abrogavit: III. viros agris di-
 videndis, coloniisque deducendis creavit se, so-
 cerumque suum consularem Appium, & Grac-
 chum fratrem, admodum juvenem. Tum P.
 Scipio Nasica, ejus, qui optimus vir à senatu ju-
 dicatus

dicatut erat, nepos, ejus, qui censor porticus in Capitolio fuerat, filius, pronepos autem Cn. Scipionis, celeberrimi viri, P. Africani patruus, privatusque, & togatus, cum esset consobrinus Ti. Gracchi, patriam cognationi preferens, & quidquid publicè salutari non esset, privatim alienum existimans, ob eas virtutes primus omnium absens pontifex max. factus est, cum datà laevo brachio togæ laeiniâ, ex superiore parte Capitolii, summis gradibus insistens, hortatus est, qui salvam vellent remp. se sequerentur. Tum optimates, senatus, atque equestris ordinis pars melior, & major, & intacta perniciosis consiliis plebs, irruere in Gracchum, stantem in arçâ cum catervis suis, & concientem panè totius Italiæ frequentiam. Is fugiens, decurrensque clivo Capitolino, fragmine subsellii ictus, vitam, quam gloriosissimè degere potuerat, immaturâ morte finivit. Hoc initium in urbe Româ civilis sanguinis, gladiorumque impunitatis fuit. Inde jus vi obrutum, potentiorque habitus prior, discordiæque civium, antea conditionibus sanari solitæ, ferro dijudicatæ; bellæque non causis inita, sed prout torum merces fuit. Quod haud mirum est. Non enim ibi consistunt exempla, unde cœperunt, sed quamlibet in tenuem recepta tramitem, latissimè evagandi sibi viam faciunt: & ubi semel recto deerratum est, in præceps pervenitur: nec quisquam sibi putat turpe, quod alii fuit fructuosum. Interim, dum hæc in Italiâ geruntur, Aristonicus,

cus,

cus, mortuo rege Attalo, à quo Asia populo Romano hereditate relicta erat, sicut relicta postea est à Nicomede Bithynia, mentitus regiae stirpis originem, armis eam occupat. Is, victus à M. Perperna, ductusque in triumpho, sed M. Aquillio capite poenas dedit, cum, initio belli, Crassum Mucianum, virum juris scientissimum, decedentem ex Asia proconsulem interemisisset. Et P. Scipio Africanus Æmilianus, qui Carthaginem deleverat, post tot acceptas circa Numantiam clades, creatus iterum consul, missusque in Hispaniam, fortunæ, virtutisque, expertæ in Africâ, respondit in Hispaniâ; & intra annum, ac tres menses, quàm eò venerat, circumdatam operibus Numantiam excisamque æqvavit solo. Nec quisquam ullius gentis hominum ante eum clariore urbium excidio nomen suum perpetuæ commendavit memoriæ. Quippe, excisâ Carthagine, ac Numantiâ, ab alterius vindicavit contumeliis. Hic, eum interrogante tribuno, Carbone, quid de Ti. Gracchi cæde sentiret, respondit: si is occupandæ reip. animum habuisset, jure cæsum. Et, cum omnis concio acclamasset: Hostium, inquit, armatorum toties clamore non territus, quæ possum vestro moveri, quorum noverca est Italia? Reversus in urbem, intra breve tempus, M. Aquillio, C. Sempronio cos. Abhinc annos CL. post duos consulatus, duosque triumphos, & bis excisos terrores reip. manè in lectulo repertus est mortuus, ita ut, quædam elisa-

rum

rum faucium in cervice reperirentur notæ. De
 tanti viri morte nulla habita est quæstio : ejus-
 que corpus velato capite elatum est, cuius operâ
 super totum terrarum orbem Roma extulerat
 caput : seu fatalem, ut plures, seu conflatam in-
 sidiis, ut aliqui prodidère memoriæ, mortem obi-
 it. Vitam cerè dignissimam egit, quæ nullius
 ad id temporis, præterquam avito, fulgore vin-
 ceretur. Decessit anno fermè LVI. de quo si
 quis ambiget, recurrat ad priorem consulatum
 ejus, in quem creatus est anno XXXVI. ita dubi-
 tare desinet. Ante tempus excisæ Numan-
 tiæ, præclara in Hispaniâ militiâ A. Bruti fuit, qui
 penetratis omnibus Hispaniæ gentibus, ingen-
 ti vi hominum, urbiumque potitus numero,
 aditis quæ vix audita erant, Gallici cognomen
 meruit. Et ante eum paucis annis tam seve-
 rum illius Q. Macedonici in his gentibus impe-
 rium fuit, ut, cum urbem, Contrebiam nomine,
 in Hispaniâ oppugnaret, pulsas præcipiti loco
 quinque cohortes regionarias eodem protenus
 subire juberet, facientibusque omnibus in pro-
 cinctu testamenta, velut ad certam mortem e-
 undum foret, non deterritus proposito, perseve-
 rantia ducis, quem moriturum miserat, militem
 victorem recepit. Tantum effecit missus ti-
 mori pudor, spesque desperatione quæsitæ. Hic
 virtute, ac severitate facti ; at Fabius Æmila-
 nus Pauli Exemplo, disciplinæ in Hispaniâ fuit
 clarissimus. Decem deinde interpositis an-
 nis, qui Ti. Gracchum, idem Cajum, fratrem e-
 jus,

jus, occupavit furor, tam virtutibus ejus omni-
 bus, quam huic errori similem, ingenio etiam,
 eloquentiâque longè præstantiorem. Quî
 cum, summâ quiete animi, civitatis princeps es-
 se posset, vel vindicandæ fraternæ mortis gratiâ
 vel præmuniendæ regalis potentia, ejusdem
 exempli tribunatum ingressus, longè majora, &
 acriora repetens, dabat civitatem omnibus Ita-
 licis, extendebat eam pænè usque Alpes; divi-
 debat agros; vetabat quemquam civem plus
 D. jugeribus habere: quod aliquando lege Lici-
 niâ cautum erat: nova constituebat portoria;
 novis coloniis replebat provincias; judicia à se-
 natu transferebat ad equites; frumentum ple-
 bi dare instituerat; nihil immotum, nihil tran-
 quillum, nihil quietum denique in eodem statu
 relinqvebat: quin alterum etiam continuavit
 tribunatum. Hunc L. Opimius consul, qui
 prætor Fregellas exciderat, persecutus armis, u-
 naque Fulvium Flaccum, consularem, ac trium-
 phalem virum, æque prava cupientem, quem
 C. Gracchus in locum Tiberii fratris III. virum
 nominaverat, eumque socium regalis assumpse-
 rat potentia, morte afficit. Id unum nefariè
 ab Opimio proditum, quod capitis non dicam
 Gracchi, sed civis R. pretium se daturum, idque
 auro repensurum proposuit. Flaccus, in A-
 ventino armatos ad pugnam ciens, cum filio
 majore jugulatus est. Gracchus profugiens,
 cum jam comprehenderetur ab iis, quos opimi-
 us miserat, cervicem Europo servo præbuit, qui

B

non

non segnius se ipse interemit, quam domino succurrerat. Quo die singularis Pomponii, equitis R. in Gracchum fides fuit, qui, more Cocclitis, sustentatis in ponte hostibus, ejus gladio se transiit. Ut Tiberii Gracchi antea corpus, ita Caji, mira crudelitate victorum, in Tiberim dejectum est. Hunc Ti. Gracchi liberi, P. Scipionis Africani nepotes, viva adhuc matre Cornelia, Africani filia, viri optimis ingeniis, male usi, vitæ, mortisque habuere exitum: qui civilem dignitatis concupissent modum, quidquid tumultuando adipisci gesserunt, quietis obtulisset rosp. Huic atrocitati adjectum scelus unicum. Quippe juvenis, specie excellens, necdum duodevicesimum transgressus annum, immunisque delictorum paternorum, Fulvii Flacci filius, quem pater legatum de conditionibus miserat, ab Opimio interemptus est. Quem cum haruspex Tuscanus, amicus, flentem in vincula duci vidisset, Quin tu hoc potius, inquit, facis? protinusque inliso capite in pontem lapideum januæ carceris, effusoque cerebro exspiravit. Crudelesque mox quæstiones, in amicos, clientesque Gracchorum, habitæ sunt. Sed Opimum, virum alioqui sanctum, & gravem, damnatum postea judicio publico, memoriâ ipsius sævitæ, nulla civilis persecuta est misericordia. Eadem Rutilium, Popilliumque, qui consules asperrime in Tiberii Gracchi amicos sævierant, postea judiciorum publicorum merito oppressit invidia.

Rei

Rei tantæ parum ad notitiam pertinens interponetur. Hic est Opimius, à quo consule celeberrimum Opimiani vini nomen; quod jam nullum esse, spatio annorum colligi potest; cum ab eo sint ad te, M. Vinici, consulem, annæ CLI. Factum Odimii, quod inimicitiarum quæ sita erat ultio, minor secuta auctoritas: & visa ultio, privato odio magis, quàm publicæ vindictæ, data. Subinde, Porcio, Marcioque cos. deducta colonia, *Narbo Martius*. Mandetur deinde memoriæ severitas judiciorum. Quippe cos. Cato consularis, M. Catonis nepos, Africani sororis filius, repetundarum ex Macedoniâ damnatus est; cum lis ejus IIII æstimaretur. Adeò illi viri magis voluntaten peccandi intuebantur, quàm modum: factaque ad consilium dirigebant, & quid, non in quantum, admissum foret, æstimabant. Circa eadem tempora M. Metelli fratres uno die triumphaverunt. Non minus clarum exemplum, & adhuc unicum Fulvii Flacci, ejus, qui Capuam ceperat, filiorum, sed alterius in adoptionem dati, in colligio consulum fuit. Adoptivus in Acidiani Manlii familiam datus. Nam censura Metellorum, patruelium, non germanorum fratrum fuit; quod solis contigerat Scipionibus. Tum Cimbri, & Teutoni transcendere Rhenum, multis mox nostris, suisque cladibus nobiles. Per eadem tempora clarus ejus Minucii, qui porticus, quæ hodièque celebres sunt, molitus est, ex Scordiscis triumphus fuit. Eodem tra-

Etu temporum nituerunt oratores Scipio Amilianus, Læliusque, Ser. Galba, duo Gracchi, C. Fannius, Carbo Papirius. Nec prætereundus Metellus Numidicus, & Scaurus, & ante omnes L. Crassus, & M. Antonius. Quorum ætati, ingeniisque successere. C. Cæsar Strabo, P. Sulpicius. Namque Mucius juris scientiâ, quam propriæ eloquentiæ nomine, celebrior fuit. Clara etiam per idem ævi spatium fuere ingenia, in Togatis Africanii, in Tragoediis Pacuvii, atque Attii, usque in Græcorum ingeniorum comparationem evecti, magnamque inter hos ipsos facientis operi suo locum, adeo quidem, ut in illis limæ, in hoc pænè plus videatur fuisse sanguinis. Celebre & Lucilii nomen fuit, qui sub P. Africano, Numantino bello, eqves militaverat. Quo quidem tempore juvenis adhuc Jugurtha, ac Marius, sub eodem Africano militantes, in iisdem castris didicere, quæ postea in contrariis facerent. Historiarum auctor jam tum Sisenna erat juvenis, sed opus belli civilis Sullani post aliquot annos ab eo seniore editum est. Vetusior Sisennâ fuit Cælius, æqualis Sisennæ Rutilius, Claudiusque Quadrigarius, & Valerius Antias. Sanè, non ignoremus, eadem ætate fuisse Pomponium, sensibus celebrem, verbis rudem, & novitate inventi à se operis comendabilem.

Persequamur notam severitatem censorum, Cassii Longini, Cæpionisque, qui abhinc annos CLVII, Lepidum Ælium, augurem
 quod

quod sex millibus aedes conduxisset, adesse iusserunt. At nunc, si quis tanti habites, vix ut senator agnoscitur: adeo mature à rectis in vitia, à vitiis in prava, à pravis in præcipitia pervenitur. Eodem tractu temporum & Domitii ex Aruernis, & Fabii ex Allobrogibus victoria fuit nobilis. Fabio, Pauli nepoti, ex victoria cognomen Allobrogico inditum. Notetur Domitiæ familiæ peculiaris quædam &, ut clarissima, ita artata numero felicitas. Uti ante hunc, nobilissimæ simplicitatis juvenem, Cn. Domitium, fuere singulis omnino parentibus geniti, sed omnes ad consulatum, sacerdotiæque, at triumphum autem pænè omnes pervenerunt insignia. Bellum deinde Jugurthinum gestum est per Q. Metellum, nulli secundum sæculi sui. Hujus legatus fuit C. Marius, quem prædiximus, natus equestri loco, hirtus, atque horridus, vitæque sanctus, quantum bello optimus, tantum pace pessimus, immodicus gloriæ, insatiabilis, impotens, semperque inquietus. Hic, per publicanos, aliosque in Africâ negotiantes, criminatus Metelli lentitudinem, trahentis jam in tertium annum bellum, & naturalem nobilitatis superbiam, morandique in imperiis cupiditatem, effecit, ut, cum, com metu petito, Romam venisset, consul crearetur, bellique, pænè patrati à Metello, qui bis Jugurtham acie fuderat, summa committeretur sibi. Metelli tamen & triumphus fuit clarissimus, & meritum,

virtutiqve cognomen Numidici inditum. Ut paulo antè, Domitiæ familiæ, ita Cæciliæ notanda claritudo est: quippe intra XII. fermè annos hujus temporis consules fuère Metelli, aut censores, aut triumpharunt amplius XII. ut appareat, quemadmodum urbium, imperiorumqve, ita gentium nunc florere fortunam, nunc senescere, nunc interire. At C. Marius L. Sullam, jam tunc, ut præcauentibus fati, copulatum sibi quæstorum habuit, & per eum missum ad regem Bocchum, Jugurthâ rege, ab hinc annos fermè CXXXIIX. potitus est: designatusqve iterum consul, in urbem reversus, secundi consulatus initio Kal. Jan. eum in triumpho duxit. Effusa, ut prædiximus, immanis vis Germanarum gentium, quibus nomen Cimbris, ac Teutonis erat, cum Cæpionem, Manliumqve consulem, & antè Carbonem, Silanumqve fudissent, fugassentqve in Galliis; & exsuissent exercitu, Scaurumqve Aurelium cos. & alios celeberrimi nominis viros trucidassent, populos R. non alium repellendis tantis hostibus magis idoneum imperatorem, quam Marium, est ratus. Tum multiplicati consulatus ejus. Tertius, in apparatu belli consumptus, quo anno Cn. Domitius tribunus pl. legem tulit, ut sacerdotes, quos antea collegæ sufficiebant, populus crearet. Quarto, trans alpes circa Aquas Sextias cum Teutonis confligit, amplius CL. hostium, priorè, ac postero die, ab eo trucidatis, gensqve exci-

sa Teutonum. Quinto, circa alpes in campis; quibus nomen erat Raudis, ipse consul, & proconsul Q. Lutatius Catulus fortunatissimo decertare praelio. Caesa, aut capta amplius C. M. hominum. Hac victoriâ videtur meruisse Marius, ne ejus nati remp, pæniteret, ac bona malis repensasse. Sextus consulatus veluti præmium ei meritorum datus. Non tamen hujus consulatus fraudetur gloriâ; quo Servilii Glauciae, Saturnique Appulesii furorem, continuatis honoribus remp. lacerantium, & gladiis quoque, & cæde comitia discutientium, consul armis compescuit; hominesque exitiabiles in Hostiliâ curiâ morte multavit. Deinde, interjectis paucis annis, tribunatum iniit M. Livius Drusus, vir nobilissimus, eloquentissimus, sanctissimus, meliore in omnia ingenio, animoque, quam fortunâ usus: qui, cum senatui priscum restituere cuperet decus, & judicia ab equitibus ad eum transferre ordinem; (quippe, eam potestatem nacti equites, Gracchis legibus cum in multos clarissimos, atque innocentissimos viros sævissent, tum P. Rutilium, virum non sæculi sui, sed omnis ævi optimum, interrogatum lege repetundarum, maximo cum gemitu civitatis, damnaverant) in iis ipsis, quæ pro senatu moliebatur, senatum habuit adversarium, non intelligentem, si qua de plebis commodis ab eo aderentur, veluti inescandæ, illiciendæque multitudinis causâ fieri, ut minoribus per-

ceptis, majora permetteret. Denique ea fortuna Drusi fuit, ut malefacta collegarum, quam ejus optimè ab ipso cogitata, senatus probaret magis; & honorem, qui ab eo deferebatur, sperneret; injurias, quæ ab aliis intendebantur, æquo animo reciperet; & hujus summæ gloriæ invideret, illorum modicam ferret. Tum conversus Drusi animus, quando bene cœpta malè cedebant, ad dandam civitatem Italiae. Quod cum moliens revertisset è foro, immensâ illâ, & incognitâ, quæ eum semper comitabatur, cinctus multitudine, in atrio domus suæ cultello percussus, qui affixus lateri ejus relictus est, intra paucas horas decessit. Sed, cum ultimum redderet spiritum, intuens circumstantiam, mærentiumque frequentiam, effudit vocem, convenientissimam conscientiae suæ: Ecquando, inquit, propinqui, amicique similem mei civem habebit resp? Hunc finem clarissimus juvenis vitæ habuit: cujus morum minimè omittatur argumentum. Cum ædificaret domum in Palatio in eo loco, ubi est, quæ quondam Ciceronis, mox Censorini fuit, nunc Statilii Sisennæ est; promitteretque ei architectus, ita se eam ædificaturum, ut libera à conspectu, immunis ab omnibus hominibus esset, neque quisquam in eam despiciere posset: Tu verò, inquit, si quid in te artis est, ita compone domum meam, ut, quidquid agam, ab omnibus perspici possit. In legibus Gracchi inter perniciosissima numeraverim, quòd extra

tra

tra Italiam colonias posuit. Id majores (sc̄m viderent tanto potentio- rem Tyro Carthagi- nem, Massiliam Phocæâ, Syracusas Corintho, Cyzicum ac Byzantium Mileto, genitali solo) diligenter vitaverant, ut cives Romanos ad censendum ex provinciis in Italiam revoca- verint. Prima autem extra Italiam colonia *Carthago* condita est. Mors Drusi, jam pri- dem tumescens, bellum excitavit Italicum. Quippe L. Cæfare, P. Rutilio cos. Abhinc an- nos CXX. cum id malum in universâ Italiâ ab Asculanis esset, (quippe Servium prætorem, Fon- teiumque legatum occiderant) ac deinde, à Marsis exceptum, in omnes penetrasset regio- nes; arma adversus Romanos cepit. Quorum ut fortuna atrox, ita causa fuit justissima. petebant enim eam civitatem, cujus imperium armis tuebantur: per omnes annos, atque omnia bella, duplici numero se militum, equi- tumque fungi, neque in ejus civitatis jus reci- pi, quæ per eos in id ipsum pervenisset fasti- gium, per quod homines, ejusdem & gentis, & sanguinis, ut externos, alienosque fastidi- re posset. Id bellum amplius CCC. juventu- tis Italicæ abstulit. Clarissimi autem impe- ratores fuerunt Romani eo bello, Cn. Pompe- jus, Cn. Pompeii Magni pater, C. Merius, de quo prædiximus, L. Sulla, anno antè præturâ functus, Q. Metellus, Numidici filius, qui meri- tum cognomen Pii consecutus erat. Quippe ex- pulsum civitate L. Saturnino tribuno pl. quod

solus in leges ejus jurare noluerat, pietate suâ,
 auctoritate senatus, consensu reip. restituit
 patrem. Nec triumphis, honoribusque, quàm
 aut causâ exilii, aut exilio, aut reditu clarior
 fuit Numidicus. Italicorum autem fuerunt
 celeberrimi duces, Silo Poppædus, Herius
 Asinius, Instejus Cato, C. Pontidius, Teles-
 nus Pontius, Marius Egnatius, Papius Muti-
 lius. Neque ego, verecundiâ, domestici san-
 guinis gloriæ quidquam, dum verum refero, sub-
 traham. Quippe multum Minatii Magii, ata-
 vi mei, Asculanensis,tribuendum est memo-
 riæ: qui, nepos Decii Magii, Campanorum
 principis celeberrimi, & fidelissimi viri,
 tantam hoc bello Romanis fidem præstitit, ut
 cum legione, quam ipse in Hirpinis conscri-
 pserat, Herculaneum simul cum T. Didio ca-
 peret, Pompejos cum L. Sullâ oppugnaret, Co-
 samque occuparet. Cujus de virtutibus cum
 alii, tum maximè, dilucidèque Q. Hortensius
 in Annalibus suis retulit. Cujus pietati ple-
 nam populus R. gratiam retulit; ipsum viritim
 civitate donando, duos filios ejus creando præ-
 tores, cum seni adhuc crearentur. Tam va-
 ria, atque atrox fortuna Italici belli fuit, ut
 per biennium continuum duo Romani con-
 sules, Rutilius, ac deinde Cato Porcius ab
 hostibus occiderentur, exercitus P. R. multis
 in locis funderentur, utque ad saga iretur, diu-
 que in eo habitu maneretur. Caput imperii
 sui Corfinium legerant, quod appellarent Ita-
 li-

licum. Paulatim deinde recipiendo in civitatem, qui arma aut non ceperant, aut deposuerant maturius, vires refectæ sunt, Pompejo, Sullaque, & Mario; fluentem, procumbentemque Remp. restituentibus. Finito ex maximâ parte, nisi quæ Nolani belli manebant reliquæ, Italico bello, (quo quidem Romani victis, afflictisque ipsi exarmati, quam integris universis civitatem dare maluerunt) consulatum inierunt Q. Pompejus, & L. Cornelius Sulla, vir qui neque ad finem victoriæ satis laudari, neque post victoriam abundè vituperari potest. Hic, natus familiâ nobili, sextus à Cornelio Rufino, qui bello Pyrrhi inter celeberrimos fuerat duces, cum familiæ ejus claritudo intermissa esset, diu ita se gessit, ut nullam petendi consulatum cogitationem habere videretur. Deinde post præturam illustratus bello Italico, & ante in Galliâ legatione sub Mario, qua eminentissimos duces hostium fuderat, ex successu animum sumpsit; petensque consulatum, pæne omnium civium suffragiis factus est. sed eum honorem undequingagesimo ætatis suæ anno assecutus est. Per ea tempora Mithridates, Ponticus rex, vir, neque silendus, neque dicendus sine curâ, bello acerrimus, virtute eximius, aliquando fortunâ, semper animo maximus, consiliis dux, miles manu, odio in Romanos Hannibal, occupatâ Asiâ, necatisque in ea omnibus civibus R. quos quidem eâdem die, atque hora, redditis

civitatibus litteris, ingenti cum pollicitatione
 pramiorum interim iusserat, (quo tempore
 neque fortitudine adversus Mithridatem, ne-
 que fide in Romanos quisquam Rhodiis par
 fuit. Horum fidem Mitylenæorum perfidia
 illuminavit, qui M. Aquillium, aliósque Mi-
 thridati vinctos tradiderunt; quibus liber-
 tas, in unius Theophanis gratiam, postea à
 Pompejo restituta est) cum terribilis Italiæ
 quoque videretur imminere, forte obvénit
 Sullæ Asia provincia. Is, egressus urbe, cum
 circa Nolam moraretur; (quippe ea urbs per-
 tinacissimè arma retinebat, exercitúque Roma-
 no obsidebatur, velut paniteret ejus fidei,
 quam omnium sanctissimam bello præstiterat
 Punico) P. Sulpicius, tribunus pl. disertus,
 acer, opibus, gratiâ, amicitiiis, vigore ingenii,
 atque animi celeberrimus, cum antea, rectissi-
 mâ voluntate, apud populum maximam quæ-
 sisset dignitatem, quasi pigeret eum virtutum
 suarum, & bene consulta ei malè cederent,
 subito pravus, & præceps, C. Mario, post
 LXX. annum omnia imperia, & omnes pro-
 vincias concupiscenti, addixit, legemque ad
 populum tulit, quâ Sullæ imperium abrogare-
 tur, C. Mario bellum decerneretur Mithri-
 daticum; aliásque leges perniciosas, & exitia-
 biles, neque tolerandas liberæ civitati, tulit:
 quin etiam Q. Pompeji consulis filium, eun-
 demque Sullæ generum, per emissarios factio-
 nis suæ interfecit. Tum Sulla, contracto exer-
 citu,

citu, ad urbem rediit, eamque armis occupavit, XII. auctores novarum, pessimarumque rerum, inter quos Marium, cum filio, & P. Sulpicio, urbe exturbavit, ac lege lata, exsules fecit. Sulpicium etiam assecuti equites, in Laurentinis paludibus jugulauere, caputque ejus erectum, & ostentatum, pro Rostris, velut omen imminentis proscriptionis, fuit. Marius post sextum consulatum, annoque LXV, nudus, ac limo obrutus, oculis tantummodo, ac naribus eminentibus, extractus arundineto, circa paludem Maricæ, in quam se, fugiens coniectantes Sullæ equites, abdiderat, injecto in collum loro, in carcerem Minturnensium, jussu II. viri, perductus est. Ad quem interfecieneum missus cum gladio servus publicus, natione Germanus, qui fortè ab imperatore eo bello Cimdrico captus erat, ut agnovit Marium, magno ejulatu expromenti indignationem casus tanti viri, abjecto gladio, profugit è carcere. Tum cives, ab hoste, miseripaulo antè principis viri, docti, instructum eum viatico, collatæque veste, in navem imposuerunt. At ille, assecutus circa Ænariam filium, cursum in Africam direxit; inopemque vitam in tugurio ruinarum Carthaginiensium, toleravit; cum Marius, adspiciens Carthaginem, illa intuens Marium, alter alteri possent esse solatio. Hoc primum anno, sanguine consulis Romani, militis imbutæ manus sunt; quippe Pompejus, collega Sullæ, ab

exercitu Cn. Pompeji procunfulis, seditione, sed quam dux creaverat, interfectus est. Non erat Mario, Sulpicioque Cinna temperator. Itaque, cum ita civitas Italiae data esset, ut in octo tribus contribuerebantur novi cives; ne potentia eorum, & multitudo, veterum civium dignitatem frangeret; plusque possent recepti in beneficium, quam auctores beneficii; Cinna, in omnibus tribubus eos se distributurum, pollicitus est. Quo nomine, ingentem totius Italiae frequentiam in urbem acciverat. è qua pulsus, collegæ optimatiûmque viribus, cum in Campaniam tenderet, ex auctoritate senatus, consulatus ei abrogatus est, suffectusque in ejus locum L. Cornelius Merula, flamen Dialis, Hæc injuria homine, quam Exemplo, dignior fuit. Tum Cinna, corruptis primò centurionibus, ac tribunis, mox etiam, spe largitionis, militibus, ab eo exercitu, qui circa Nolam erat, receptus est. Is, cum universus in verba ejus jurasset, retinens insignia consulatus, patriæ bellum intulit, fretus ingenti numero novorum civium, è quorum delectu CCC. amplius cohortes conscripserat, ac triginta legionem instar impleverat. Opus erat partibus, auctoritate, gratiâ, cujus augendæ, C. Marium, cum filio, de exilio revocavit, qui que cum iis pulsi erant. Dum bellum autem infert patriæ Cinna, Cn. Pompejus, Magni pater, (cujus præclarâ operâ bello Marfico præcipuè circa Picenum agrum, ut præscripsimus, usa erat

resp.

resp. quinque Asculum ceperat, circa quam urbem, cum in multis aliis regionibus exercitus dispersi forent, V. & LXX. civium Romanorum, amplius LX. Italicorum unâ die confluerant) frustratus spe continuandi consulatus, ita se dubium, mediûmqve partibus præstitit, ut omnia ex proprio ulu ageret, temporibusque insidiari videretur, & huc, atque illuc, unde spes major affuisset potentia, se exercitumque deflecteret; sed ad ultimum, magno, atrociqve prælio, cum Cinnâ confligit. Cujus commissi, paratiqve sub ipsis mœnibus, sociisque urbis Romanæ pugnantis, spectantibusqve, quam fuerit eventus exitiabilis, vix verbis exprimi potest. Post hoc, cum utrumqve exercitum, velut parum bello exhaustum, laceraret pestilentia, Cn. Pompejus decessit: cujus interitus voluptas, amissorum aut gladio, aut morbo civium pænè damno repensata est: populusqve Romanus, quam vivo iracundiam debuerat, in corpus mortui contulit. Seu dux, seu tres Pompejorum fuere familæ, primus ejus nominis, ante annos fere CLXVIII. Q. Pompejus cum Cn. Servilio consul fuit. Cinna, & Marius, haud incruentis utrimqve certaminibus editis, urbem occupaverunt: sed prior ingressus Cinna, de recipiendo Mario, legem tulit. Mox C. Marius, pestifero civibus suis reditu, intravit mœnia. Nihil illâ victoriâ fuisset crudelius, nisi mox Sullana esset secuta. Neque licentiâ immediocri sævitum, sed excelsissimi

qvi-

quique eminentissimæ civitatis viri variis
 suppliciorum generibus affecti. In iis con-
 sul Octavius, vir lenissimi animi, jussu Cinnæ,
 interfectus est. Merula autem, qui se sub ad-
 ventum Cinnæ consulis abdicaverat, incisus
 venis; superfusoque altaribus sanguine, quos
 sæpe pro salute reip. flamen Dialis precatus
 erat deos, eos in execrationem Cinnæ, par-
 tiumque ejus tum præcatus, optimè de rep. me-
 ritum spiritum reddidit. M. Antonius, prin-
 ceps civitatis, atque eloquentiæ, gladiis mili-
 tum, quos ipsos facundiâ suâ moratus erat, jussu
 Marii, Cinnæque, confossus est. Q. Cantulus,
 & aliarum virtutum, & belli Cimbrici gloriâ,
 quæ illi cum Mario communis fuerat, celeberrimus,
 cum ad mortem conquiretur, conclu-
 sit se loco, nuper calce, arenâque perpolito, illa-
 tisque igni, qui vim odoris excitaret, simul,
 exitiali hausto spiritu, simul incluso suo, mor-
 tem magis voto, quam arbitrio inimicorum,
 obiit. Omnia erant præcipitia in rep. nec ta-
 men adhuc quisquam inveniatur, qui bona
 civis Romani aut donari auderet, aut petere
 sustineret. Postea id quoque accessit, ut sævi-
 tiæ causam avaritia præberet, & modus cul-
 pæ ex pecuniæ modo constitueretur; & qui
 fuisset locuples, fieret nocens, sui quisque peri-
 culi merces foret; nec quidquam videretur
 turpe, quod esset quæstuosum. Secundum de-
 inde consulatum Cinnæ, & septimum Ma-
 rius, in priorum dedecus, iniit; cujus initio,
 morbo

morbo oppressus, decessit, vir in bello hostibus, in otio civibus infestissimus, quietisque impatientissimus. In hujus locum successit Valerius Flaccus, turpissimæ legis auctor, quæ creditoribus quadrantem solvi jusserat: cujus facti merita eum pœna intra biennium consecuta est. Dominante in Italiâ Cinnâ, major pars nobilitatis ad Sullam in Achaiam, ac deinde post in Asiam perfugit. Sulla interim, cum Mithridatis præfectis, circa Athenas, Bœotiamque & Macedoniam, ita dimicavit, ut & Athenas reciperet, & plurimo circa multiplices Piræi portus munitiones labore expleto, amplius CC. hostium interficeret, nec minus multa caperet. Si quis hoc rebellandi tempus, quo Athenæ oppugnatae à Sullâ sunt, imputat Atheniensibus, nimirum veri, vetustatisque ignarus est. Adeo enim certa Atheniensium in Romanos fides fuit, ut semper & in omni re, quidquid sincerâ fide gereretur, id Romani Atticâ fieri prædicarent. Ceterum tum oppressi Mithridatis armis homines miserrimæ conditionis, cum ab inimicis tenerentur, oppugnabantur ab amicis, & animos extra mœnia, corpora, necessitati servientes, intra muros habebant. Transgressus deinde in Asiam Sulla, parentem ante omnia, supplicemque Mithridatem invenit, quem multatum pecuniâ ac parte navium, Asiâ, omnibusque aliis provinciis, quas armis occupaverat, decedere coëgit: captivos recepit; in perfugas, noxiosque anim-

animadvertit; paternis, id est Ponticis, finibus contentum esse iussit. C. Flavius Fimbria, qui praefectus equitum ante adventum Sullae, Valerium Flaccum, consularem virum, interfecerat, exercituque occupato imperator appellatus, fortè Mithridatem pepulerat praelio, sub adventu Sullae se ipse interemit, adolescens, quæ pessimè ausus erat, fortiter executus. Eodem anno P. Lænas tribunus pl. Sex. Lucilius, qui priore anno tribunus pl. fuerat, saxo Tarpejo deiecit; & cum collegæ ejus, quibus diem dixerat, metu ad Sullam profugissent, aqua ignique iis interdixit. Tum Sulla, compositis transmarinis rebus, cum ad eum, primum omnium Romanorum, legati Parthorum venissent, & in iis quidam magi ex notis corporis respondissent, coelestem ejus vitam, & memoriam futuram, reiectus in Italiam, haud plura, quam XXX. armatorum millia adversum CC. amplius hostium exposuit Brundisii. Vix quidquam in Sullae operibus clarius duxerim, quam quod, cum per triennium Cinnanae, Marianaeque partes Italiam obsiderent, neque illaturum se bellum iis dissimulavit, nec, quod erat in manibus, omisit; existimavitque, antè frangendum hostem, quam ulciscendum civem; repulsoque externo metu, ubi, quod alienum esset, vicisset, superaret quod erat domesticum. Ante adventum L. Sullae Cinna, seditione ortâ, ab exercitu interemptus est, vir dignior, qui arbitrio victorum moreretur, quam

quàm iracundiâ militum. De quo veré dici potest, ausum eum, quæ nemo auderet bonus, perfecisse, quæ à nullo, nisi fortissimo, perfici possent; & fuisse eum in consultando temerarium, in exsequendo virum. Carbo, nullo suffecto collegâ, solus toto anno consul fuit. Putares, Sullam venisse in Italiam, non belli vindicem, sed pacis auctorem: tantâ cum quiete exercitum per Calabriam, Apuliamque cum singulari curâ frugum, agrorum, hominum, urbium, perduxit in Campaniam; tentavitque justis legibus, & æquis conditionibus bellum componere: sed iis, quibus & pessima, & immodica cupiditas erat, non poterat pax placere. Crescebat interim in dies Sullæ exercitus, confluentibus ad eum optimo quoque, & fanissimo. Felici deinde circa Capuam eventu Scipionem Norbanumque consules superat: quorum Norbanus, acie victus; Scipio, ab exercitu suo desertus, ac proditus, inviolatus à Sullâ dimissus est. Ad eum enim Sulla dissimilis fuit bellator, ac victor, ut, dum vincit, justissimo lenior, post victoriam audito fuerit crudelior. Nam & consul, ut prædiximus, exarmatum Q. Sertorium, propinquanti mox bello facem, & multos alios, potitus eorum, dimisit incolumes: credo, ut in eodem homine duplicis, ac diversissimi animi conspiceretur exemplum. Post victoriam, quâ descendens montem Tifata cum C. Norbano concurrerat Sulla, gratus Dianæ, cujus numini regio illa sacrata

sacrata est, solvit; aquas salubritate in meden-
 disque corporibus nobiles ut potius agros o-
 mnes adduxit deæ, hujus gratæ religionis me-
 moria, & inscriptio, templi affixa posti, hodieq;
 testatur ærea crabula. Interea deinde consu-
 les Carbo III. & C. Marius septies consulis fi-
 lius, annos natus XXVI. vir animi magis,
 quàm ævi paterni, multa fortiterque molitus,
 neque usquam inferior nomine consulis, apud
 Sacriportum pulsus à Sullâ acie, Præneste, quod
 ante naturâ munitum præfidiis firmaverat, se,
 exercitumque contulit. Ne quid unquam
 malis publicis deesset, in quâ civitate semper
 virtutibus certatum erat, certabatur sceleri-
 bus; optimusque sibi videbatur, qui fuerat
 pessimus. Quippe, dum ad Sacriportum di-
 micatur, Damasippus prætor Domitium Scæ-
 volam etiam Pontificem maximum, & divi-
 ni, humanique juris auctorem celeberrimum,
 & C. Carbonem prætorium consulis fratrem,
 & Antistium ædilicium, velut faventes Sul-
 læ partibus, in curiâ Hostiliâ trucidavit.
 Non perdat, nobilissimi facti gloriam Cal-
 purnia, Bestiæ filia, uxor Antistii, quæ, ju-
 gulato, ut prædiximus, viro, gladio se ipsam
 transfixit, quantum hujus gloriæ famæque ac-
 cessit? nunc virtute eminet, patriâ latet. At
 Pontius Telesinus, Dux Samnitium, vir domi,
 belli que fortissimus, penitusque Romano no-
 mini infestissimus, contractis circiter XL.
 fortissimæ pertinacissimæque in retinendis ar-
 mis

mis juventutis, Carbone, ac Mario Cos. abhinc annos XL. Kalend. Nov. ita portam Collinam cum Sullâ dimicavit, ut ad summum discrimen & eum, & rempubl. perduceret: quæ non majus periculum adit, Hannibalis intra tertium militarium castra conspicata, quàm eo die, quo circumvolans ordines exercitus sui Telesinus, dictitansque adesse Romanis ultimum diem, vociferabatur eruendam, delendamque urbem; adjiciens, nunquam defuturos raptores Italicæ libertatis lupos, nisi silva, in quam refugere solerent, esset excisa. Post primam demum horam noctis & Romana acies respiravit, & hostium cessit. Telesinus postera die semianimis repertus est, victoris magis, quàm morientis, vultum præferens: cujus abscissum caput ferri, gestarique circa Præneste Sulla jussit. Tum demum, desperatis rebus suis, C. Marius adolescens per cuniculos, qui, miro opere fabricati, in diversas agrorum partes ferunt, conatus erumpere, cum foramine è terra emerisset, à dispositis in id ipsum interemptus est. Sunt, qui suâ manu; sunt, qui concurrentem mutuis ictibus cum minore fratre Telesino, unâ obfesso, & erumpente, occubuisse prodiderint. Utcumque cecidit, hodieque tantâ patris imagine non obscuratur ejus memoria. De quo juvene quid existimaverit Sulla, in promptu est. Occiso enim demum eo, Felicis nomen assumpsit: quod quidem usurpasset justissimè, si eundem & vincendi, & vivendi finem

nem habuisset. Opugnationi autem Prænestis ac Marii præfuerat Ofella Lucretius; qui, cum antè Marianarum fuisset partium, prætor ad Sullam transfugerat. Felicitatem diei, quo Samnitium, Telesiniqve pulsus est exercitus, Sulla perpetuâ ludorum Circensium honoravit memoriâ, quibus sine nomine Sullanæ victoriæ celebrantur. Paulo antè, quàm Sulla ad Sacriportum dimicaret, magnificis præliis partium ejus viri hostium exercitum fuderant, duo Servilii apud Clusium, Metellus Pius apud Faventiam, M. Lucullus circa Fidenciam. Videbantur finita belli civilis mala, cum Sullæ crudelitate aucta sunt. Quippe, dictator creatus, (cujus honoris usurpatio per annos CXX. intermissa. Nam proximus post annum, quàm Hannibal Italiâ excesserat: ut appareat populum Romanum usum dictatoris non tam desiderasse, quàm timuisse potestatem imperii, quo priores ad vindicandam maximis periculis reip. usi fuerant) immodicæ crudelitatis licentiâ usus est. Primus ille, & utinam ultimus, exemplum proscriptio- nis invênit, ut in quâ civitate petulantis convitii judicium histrioni exoleto redditur, in eâ jugulati civis reip. constitueretur auctora- mentum; plurimumqve haberet, qui plurimos interemisset; neqve occisi hostis, quàm civis, uberius foret præmium; fieretqve quisq. merces mortis suæ. Nec tamen in eos, qui contrâ arma tulerant, sed in multos infontes sevi- tum,

tum. Adjectum etiam, ut bona proscrip-
 torum venirent; exclusivæ paternis opibus libe-
 ri, etiam potendorum honorum jure prohibe-
 rentur; simulque, quod indignissimum est se-
 natorum filii & onera ordinis sustinerent, &
 jura perderent. Sub adventum in Italiam L.
 Sullæ, Cn. Pompejus, ejus Pompeji filius, quem
 magnificentissimas res in consulatu gessisse bel-
 lo Marfico, prædiximus, XXIII. annos natus, ab-
 hinc annos CXIII. privatis ut opibus, ita con-
 siliis magna ausus, magnificæque conata exse-
 cutus, ad vindicandam, restituendâque di-
 gnitatem patriæ, firmum ex agro Piceno, qui
 totus paternis ejus clientelis refertus erat,
 contraxit exercitum. Cujus viri magnitudo
 multorum voluminum instar exigit: sed ope-
 ris modus paucis eum narrari jubet. Fuit hic
 genitus matre Luciliâ, stirpis senatoriæ, for-
 niâ excellens, non eâ, quæ flos commendatur æ-
 tatis, sed ex dignitate, constantiaque in illam
 conveniens amplitudinem, fortunam quoque
 ejus, ad ultimum vitæ comitata est diem: in-
 nocentiâ eximius, sanctitate præcipuus, elo-
 quentiâ medius; potentiæ, quæ honoris causâ
 ad eum deferretur, non ut ab eo occuparetur,
 cupidissimus; dux bello peritissimus; civis in to-
 gâ (nisi ubi veretur, ne quem haberet parem)
 modestissimus; amicitiarum tenax, in offensis,
 exorabilis, in reconciliandâ gratiâ fidelissimus
 in accipiendâ satisfactione facillimus, potentiâ
 suâ nunquam, aut raro ad impotentiam usus,
 pænè

pænè omnium votorum expers, nisi numeraretur intra maxima, in civitate liberâ dominâque gentium, indignari, cum omnes cives jure haberet pares, quemquam æqualem dignitate conspiceret. Hic, à togâ virili assuetus commilitio prudentissimi ducis parentis sui, bonum, & capax recta discendi ingenium singulari rerum militarium prudentiâ excoluit, ut à Sertorio Metellus laudaretur magis, Pompejus timeretur validius. Tum M. Perperna, prætorius, è proscriptis, gentis clarioris, quam animi, Sertorium inter cenam Etoſcæ interemit, Romanisque certam victoriam, partibus suis excidium, sibi turpissimam mortem pessimo auctoravit facinore. Metellus, & Pompejus ex Hispanis triumpharunt: sed Pompejus, hoc quoque triumpho, adhuc eqves Romanus, ante diem; quam consulatum iniret, curru urbem invehctus est. Quem virum, quis non miretur, per tot extraordinaria imperia in summum fastigium vectum, iniquo tulisse animo, C. Cæsaris, in altero consulatu petendo, senatum populumque R. rationem habere? adeò familiare est hominibus, omnia sibi ignoscere, nihil aliis remittere; & invidiam rerum non ad causam, sed ad voluntatem, personasque dirigere. Hoc consulatu Pompejus tribuniciam potestatem restituit, cujus Sulla imaginem in jure reliquerat. Dum Sertorianum bellum in Hispaniâ geritur, LXIV. fugitivi è ludo gladiatorio Capuâ profugientes, duce Spartaco, raptis

raptis ex eâ urbe gladiis, primò Vesuvium montē petiēre, mox, crescente in dies multitudine, gravibus variisque casibus affecēre Italiam. Quorum numerus in tantum adolevit, ut, quâ ultimò dimicavēre acie, XL. hominum se Romano exercitui opposuerint. Hujus patrati gloria penes M. Crassium fuit, mox Romanorum omnium principem. Converterat Cn. Pompeji persona totum in se terrarum orbem, & per omnia majore vi habebatur: qui cū consul perquam laudabiliter jurasset, se in nullam provinciam ex eo magistratu iturum, idque servasset, post biennium A. Gabinius tribunus legem tulit, ut, cū belli more, non latrociniorum, orbem classibus, jam non furtivis expeditionibus, piratæ terrerent, quasdam etiam Italiæ urbes diripuissent; Cn. Pompejus ad eos opprimendos mitteretur; essetque ei imperium æquum in omnibus provinciis cum proconsulibus, usque ad quinquagesimum miliarium à mari. Quo S. C. pænè totius terrarum orbis imperium uni viro deferebatur: sed tamen idem hoc ante biennium in M. Antonii præturâ decretum erat. Sed interdum persona ut exemplo nocet, ita invidiam auget, aut levat. in Antonio homines æquo animo passi erant. Rarò enim invidetur eorum honoribus, quorum vis non timetur. Contra, in iis homines extraordinaria reformidant, qui ea suo arbitrio aut deposituri, aut rententuri videntur, & modum in voluntate habent. Dissua-

C

debant

debant optimates: sed consilia impetu victa sunt. Digna est memoriâ Q. Catuli cum auctoritas, tum verecunda: qui cum, dissuadens legem, in concione dixisset, esse quidem præclarum virum Cn. Pompejum, sed nimium jam liberæ reip. neque omnia in uno reponenda; adjecissetque, Si quid huic acciderit, quem in ejus locum substituetis? sic clamavit universa concio, Te, Q. Catule. Tum ille, victus consensu omnium, & tam honorifico civitatis testimonio, è concione discessit. Hic hominis verecundiam, populi justitiam mirari libet; hujus, quod non ultra contendit; plebis, quod dissuadentem, & adversarium voluntatis suæ, vero testimonio fraudare noluit. Per idem tempus Cotta judicandi munus, quod C. Gracchus, ereptum senatui, ad equites, Sulla ab illis ad senatum transfulerant, æqualiter inter utrumque ordinem partitus est, & Horoscus lege suâ equitibus in theatro loca restituit. At Cn. Pompejus, multis, & præclaris viris in id bellum assumptis, descriptoque in omnes recessus maris præsidio navium, brevi in ex superabili manu, terrarum orbem liberavit, prædonesque per multa prælia multis locis victos, circa Ciliciam classe aggressus, fudit ac fugavit. & quò maturius bellum, tam latè diffusum, conficeret, reliquias eorum contractas, in urbibus, remotoque à mari loco, in certa sede constituit. Sunt, qui hunc carpant, sed, quamquam in auctore satis rationis est, tamen

tamen ratio quemlibet magnam auctorem faceret. Datâ enim facultate, sine raptu vivendi, rapinis arcuit. Cum esset in fine bellum Piraticum, & L. Lucullus, (qui, ante septem annos ex consulatu sortitus Asiam, Mithridati oppositus erat, magnasque, ac memorabiles res ibi gesserat, Mithridatem sæpe multis locis fuderat, egregia Cyzium liberarat victoriâ, Tigranem, regum maximum, in Armeniâ vicerat, ultimamque bello manum pænè magis noluerat imponere, quàm non potuerat, qui, a loqui per omnia laudabilis, & bello pænè invictus, pecuniæ expellebatur cupidine) idem bellum adhuc administraret, Manilius tribunus pl. semper vænalis, & alienæ minister potentiae, legem tulit, ut bellum Mithridaticum per Cn. Pompejum administraretur. Accepta ea, magnisque certatum inter imperatores iurgis, cum Pompejus Lucullo infamiâ pecuniæ, Lucullus Pompejo interminatam cupiditatem objiceret imperii, neuterque ab eo, quod arguebatur, mentitus argui posset. Namque Pompejus, ut primum ad remp. aggressus est, quemquam animo parem tulit: & in quibus rebus primus esse debebat, solus esse cupiebat. Neque eo viro quisquam aut alia omnia minus aut gloriam magis concupiit. In appetendis honoribus immodicus, in gerendis verecundissimus, ut qui eos, ut libentissimè iniret, ita finiret æquo animo; & quod cupisset arbitrio suo sumere, alieno deponeret. & Lu-

cullus, summus alioqvi vir, profusæ hujus in ædificiis, convictibusqve, & apparatusibus luxuriz primus auctor fuit: quem ob injectas moles mari, & receptum suffossis montibus in terras mare, haud infacetè Magnus Pompejus Xerxem togatum vocare assueverat. Per id tempus à Q. Metello Creta insula in populi R. potestatem redacta est, quæ, ducibus Panare, & Lathene, XXIV. millibus juvenum coactis, velocitate pernicious, armorum laborumqve patientissimis, sagittarum usu celeberrimis, per triennium Romanos exercitus fatigaverat. Ne ab hujus quidem usura gloriæ temperavit animum Cn. Pompejus, quin victoriæ partem conaretur vindicare. Sed & Luculli, & Mettelli triumphum cum ipsorum singularis virtus, tum etiam invidia Pompeji apud optimum quemqve fecit favorabilem. Per hæc tempora M. Cicero, qui omnia incrementa sua sibi debuit, vir novitatis nobilissimæ, & ut vitâ clarus, ita ingenio maximus, qui efficit, ne, quorum arma viceramus, eorum ingenio vinceremur; consul, Sergii Catilinæ, Lentulique, & Cethegi, & aliorum utriusqve ordinis virorum conjurationem singulari virtute, constantiâ, & vigiliâ curaqve eripuit. Catilina metu consularis imperii urbe pulsus est. Lentulus consularis, & prætor iterum, Cethegusqve, & alii, clari nominis viri, auctore senatu, jussu consulis, in carcere necati sunt. Ille senatus dies, quo hæc acta sunt,

virtu-

virtutem M. Catonis, jam multis in rebus conspicuam, atque prænitentem, in altissimo luminavit. Hic, genitus proavo M. Catone, principe illo familiæ Porciæ, homo virtuti simillimus, & per omnia ingenio diis, quam hominibus, prior, qui nunquam recte fecit, ut facere videretur, sed quia aliter facere non poterat; cuique id solum visum est rationem habere, quod haberet justitiam, omnibus humanis vitis immunis, semper fortunam in suâ potestate habuit. Hic tribunus pl. designatus, adhuc admodum adolescens, cum alii svaderent ut per municipia Lentulus, conjuratiqve custodirentur, pæne inter ultimos interrogatus sententiam, tanta vi animi atque ingenii, in vectus est in conjurationem, ut ardore oris orationem omnium, lenitatem suadentium societate consilii, suspectam fecerit: sic impendentia ex ruinis incendiisque urbis, & commutatione status publici pericula exposuit, ita consulis virtutum amplificavit, ut universus senatus in ejus sententiam transiret, animadvertendumque in eos, quos prædiximus, censeret; majorque pars ordinis ejus Catonem prosequerentur domum. At Catilina non segnius nota obiit, quam sceleris conandi consilia inierat: quippe, fortissime dimicans, quem spiritum supplicio debuerat, supplicio reddidit. Consulatus Ciceronis non mediocriter adjecit decus natus eo anno D. AUGUSTUS abhinc annos LXXII, omnibus

omnium gentium viris magnitudine suâ inducturus caliginem. Jam pænè supervacaneum videri potest, eminentium ingeniorum notare tempora. Quis enim ignorat diremptos gradibus ætatis floruisse hoc tempore Cicero-nem, Hortensium, saneqve Crassum, Catonem, Sulpicium, moxqve Brutum, Calidium, Cœlium, Calvum, & proximum Ciceroni Cæsarem; eorumqve velut alumnos Corvinum, ac Polli-onem Asinium, æmulumqve Thucydidis Sal-lustium, auctoresqve carminum Varronem, ac Lucretium, neqve ullo in suspecti operis sui carmine minorem Catallum. Pænè stulta est inhærentium oculis ingeniorum enumera-tio, inter quæ maxime nostri ævi eminent, princeps carminum Virgilius, Rabiriusqve, & consecutus Sallustium Livius, Tibullusqve & Nalo, perfectissime in forma operis sui. Nam vivorum ut magna admiratio, ita censu-ra difficilis est. Dum hæc in urbe, Italiaqve geruntur, Cn. Pompejus memorabile adversus Mithridatem, qui post Luculli profectio-nem magnas novi exercitus vires reparave-rat, bellum gessit. At rex, fusus fugatusqve & omnibus exsutus copiis, Armeniam Tigra-nemqve focerum petit, regem ejus temporis, nisi quia Luculli armis erat infractus, poten-tissimum. Simul itaqve duos persecutus Pompejus, intravit Armeniam. Prior filius Tigranis, sed discors patris, pervenit ad Pom-pejum, mox ipse supplex, & præsens se re-gnum-

gnumque ditioni ejus permisit, præfatus neminem alium, neque Romanum, neque ullius gentis virum, futurum fuisse, cujus se societati commissurus foret, quam Cn. Pompejum: proinde omnem sibi vel adversam, vel secundam, cujus auctor ille esset, fortunam tolerabilem futuram: non esse turpe, ab eo vinci, quem vincere esset nefas: neque ei inhoneste aliquem summitti, quem fortuna super omnes extulisset. Servatus regi honos imperii, sed multato ingenti pecuniâ: quæ omnis, sicuti Pompejo moris erat, redacta in quæstoris potestatem ac publicis descripta litteris. Syria, aliæque quas occupaverat, provinciæ ereptæ, & aliæ restitutæ populo Romano, aliæ tum primum in ejus potestatem redactæ, ut Syria, quæ tum primum facta est stipendiaria. Finis imperii regis terminatus Armeniâ.

Haud absurdum videtur propositi operis regulæ, paucis percurrere, quæ cujusque ductu gens, ac natio repacta in formulam provinciæ, stipendia pacta sit, notavimus facilius, ut quæ partibus simul universa conspici possint. Primus in *Siciliam* transiecit exercitum consul Claudius, & provinciam eam, post annos fermè LII. captis Syracusis, fecit Marcellus Claudius. Primus *Africam* Regulus, nono fermè anno primi Punici belli, sed post CCIV. annos P. Scipio *Emilianus*, erutâ Carthagine, abhinc annos CLXXXII. *Africam* in formulam rededit provinciæ, *Sardinia* inter pri-

mum, & secundum bellum punicum, ductu T. Manlii consulis, certum recepit imperii jugum. Immane bellicæ civitatis argumentum, quod semel sub regibus, iterum hoc T. Manlio consule, tertio Augusto principe, certæ pacis argumentum Janus Geminus clausus dedit. In *Hispanias* primi omnium duxere exercitus Cn. & P. Scipiones, initio secundi belli Punici, abhinc annos CCL. inde varie possessa, & sæpe amissa partibus, universa, ductu Augusti, facta stipendiaria est. *Macedoniam* Paulus, Mummius *Acchiam*, Fulvius Nobilior subegit *Ætoliam*: *Asiam* L. Scipio, Africani frater eripuit Antiochio: sed beneficio senatus populique R. mox ab Attalis possessam regibus, M. Perperna, capto Aristonico, fecit tributariam. *Cypro* devicta, nullis assignanda gloria est. Quippe Senatus consulto ministerio Catonis, regis morte, quam illa conscientia acciverat, facta provincia est. *Creta*, Metelli ductu, longissimæ libertatis sine multata. Et *Syria Pontusque* Cn. Pompeji virtutis monumenta sunt. *Gallias* primum Domitio Fabio nepote Pauli, qui Allobrogicus vocatus est, intratas cum exercitu, magnâ mox clade nostrâ, sæpe & affectavimus, & amisimus. Sed vulgentissimum C. Cæsaris opus in iis conspicitur; quippe ejus ductu, auspiciisque infractæ, pæne idem, quod totus terrarum orbis, ignavum conferunt stipendium. Ab eodem facta *Numidicus Ciliciam* perdomuit, visa vicis-

vicisset post bellum Antiochinum Vulso Manlius *Gallograciam*. *Bithynia*, ut prædiximus, testamento Nicomedis relicta hereditaria. D. Augustus, præter Hispanias, aliasque gentes, quarum titulis forum ejus pertinet, pæne idem, factâ *Ægypto* stipendiariâ, quantum pater ejus *Galliâ*, in ærarium reditus contulit. At Ti. Cæsar, quam certam Hispanis parendi confessionem extorserat, parem Illyriis, Dalmatisque extorsit. *Ratiam* autem, & *Vindelicos*, ac *Noricos*, *Pannoniamque*, & *Scordiscos* novas imperio nostro subjunxit provincias. Ut has armis, ita auctoritate *Cappadociam* populo R. fecit stipendiariam. Sed revertamur ad ordinem.

Secuta deinde Cn. Pompeji militia, gloriæ, laborisque majoris, incertum est. Penetratæ cum victoriâ *Media*, *Albania*, *Hiberia*; ac deinde flexum agmen ad eas nationes, quæ dextra, atque intima *Ponti* incolunt, *Colchos*, *Heniochosque* & *Achæos*. Et, oppressus auspiciis Pompeji, infidiis filii *Pharnacis*, *Mithridates*, ultimus omnium juris sui regum, præter *Parthicos*.

Tum victor omnium, quas adierat, gentium Pompejus, suoque & civium voto major, & per omnia fortunam hominis egressus, revertit in *Italiam*, cujus reditu favorabilem opinio fecerat. Quippe plerique, non sine exercitu venturum in urbem, affirmabant, & libertati publicæ statuturum arbitrio suo mo-

dum. Quo magis hoc homines timuerant, eo gratior civilis tanti imperatoris reditus fuit. Omni quippe Brundisii dimisso exercitu, nihil, præter nomen imperatoris retinens, cum privato comitatu, quem semper illi vacare moris fuit, in urbem rediit; magnificentissimumque de tot regibus per biduum egit triumphum; longeque majorem omni ante se inlatâ pecuniâ in ærarium, præterquam à Paulo, ex mânubiis intulit. Absente Cn. Pompejo, T. Ampius, & T. Labienus tribuni pl. legem tulerunt, ut s. ludis Circensibus coronâ aureâ, & omni cultu triumphantium uteretur, scenicis autem prætextâ, coronâque aureâ. Id ille non plus, quam semel, (& hoc sene nimium fuit) usurpare sustinuit. Hujus viri fastigium tantis auctibus fortuna extulit, ut primùm ex Africa, iterum ex Europâ, tertio ex Asiâ triumpharet: & quot partes terrarum orbis sunt, totidem faceret monumenta victoriæ suæ. Numquam eminentia invidiâ carent. Itaque & Lucullus, memor tamen acceptæ injuriæ, & Metellus Creticus, non injustè querens, (quippe, ornamentum triumphi ejus, captivos duces Pompejus subduxerat) & cum iis pars optimatum refragabatur, ne aut promissa civitatibus à pompejo, aut benemeritis præmia, ad arbitrium ejus, persolverentur. Secutus deinde est consulatus C. Cæsaris, qui scribenti manum iniicit, & , quamlibet festinantem, in se morari cogit. Hic, nobilissimâ Juliorum genitus

tus

tus familiâ, & quod inter omnes antiquissimos constabat, ab Anchise, ac Venere deducens genus, forma omnium civium excellentissimus, vigore animi acerrimus, munificentia effusissimus, animo super humanam & naturam, & fidem erectus, magnitudine cogitationum, celeritate bellandi, patientiâ periculorum, Magno illi Alexandro, sed sobrie neque iracundo, simillimus; qui denique semper & somno, & cibo in vitam, non in voluptatem, uteretur; cum fuisset C. Mario sanguine conjunctissimus, atque idem Cinnae gener; cujus filiam ut repudiaret, nullo modo compelli potuit; cum M. Piso consularis Anianam, quæ Cinnae uxor fuerat, in Sullæ dimisisset gratiam, habuissetque ferè XIIII. annos eo tempore, quo Sulla rerum potitus est; magis ministris Sullæ, adiutoribusque partium, quam ipso, conquirentibus eum ad necem, mutata veste, dissimilemque fortunæ suæ indutus habitum, nocte urbe elapsus est. Idem postea admodum juvenis, cum a piratis captus esset, ita se per omne spatium, quo ab iis retentus est, apud eos gessit, ut pariter iis terrori venerationique esset; neque umquam aut nocte, aut die (cur enim, quod vel maximum est, si narrari verbis speciosis non potest, omittatur?) aut excalcearetur, aut discingeretur, in hoc scilicet, ne, si quando aliquid ex solito variaret, suspectus iis, qui oculis tantummodò eum custodiebant, foret. Longum est narrare, quid, &

quoties ausus sit, quanto opere conata ejus qui obtinebat. Asiam magistratus P. R. motu suo destituerit. Illud referatur, documentum tanti mox evasuri viri. Quæ nox eam diem secuta est, quæ publicâ civitatum pecuniâ redemptus est, (ita tamen, ut cogeret, antè obsides à piratis civitatibus dari) contractâ classe, & privatus, & tumultuariâ, in eum locum in quo ipsi prædones erant, partem classis fugavit, partem merisit, aliquot naves, multosque mortales cepit; lætusque nocturnæ expeditionis triumpho, ad suos reversus est; mandatisque custodiæ, quos ceperat, in Bithaniam perrexit, ad proconsulem Iunium, (cùm idem enim Asiam eam quam obtinebat) petens, ut auctor fieret sumendi de captivis supplicii. Quod cum ille, se facturum, negasset, venditurumque captivos dixisset, (quippe sequebatur invidia inertiam) incredibili celeritate relictus ad mare, prius, quam de eâ re ulli proconsulis redderentur epistolæ, omnes quos ceperat, suffixit Cruci. Idem mox ad sacerdotium ineundum (quippe absens pontifex factus erat, cùm in Cottæ consularis locum pænè puer a Mario Cinnaque Flamen Dialis creatus, victoriâ Sullæ, qui omnia ab iis acta fecerat irrita, amisisset in sacerdotium) festinans in Italiam, ne conspiceretur à prædonibus, omnia tunc obtinentibus maria, & merito tam infestis sibi, quatuor scalmorum navem, una cum duobus amicis, decemque servis, ingressus, effu-

effusissimum Hadriatici maris transiecit sinum. Quo quidem in cursu conspectis ut putabat, piratarum navibus, cum exsuisissent vestem; alligassetque pugionem ad femur, alterutri se fortuna parens, mox intellexit, frustratum esse visum suum, arborumque ex longinquo ordinem antemnarum præbuisse imaginem. Reliqua ejus acta in urbe, nobilissimaque Dolabellæ accusatio, & major civitatis in eâ favor, quam reis præstari solet; contentionesque civiles. Cum Q. Catulo, atque aliis eminentissimis viris, celeberrimæ; & ante præturam victus, maximi pontificatus petitione, Q. Catulus, omnium confessione senatus princeps; & restituta in ædilitate, adversante quidem nobilitate, monumenta C. Marii; simulque revocati ad jus dignitatis proscriptorum liberi; & prætura, quæsturaque mirabili virtute, atque industriâ orbita in Hispaniâ cum esset quæstor sub Vetere Antistio, avo hujus Vetesis, consularis atque pontificis, duorum consularium, & sacerdotum patris, viri in tantum boni, in quantum humana simplicitas intelligi potest; quo notiora sunt, minus egent stylo.

Hoc igitur cos. Inter eum, & Cn. Pompejum, & M. Crassam inita potentix societas, quæ urbi orbiqve terrarum, nec minus diverso quoque tempore, ipsis exitiabilis fuit. Hoc consilium sequendi Pompejus causam habuerat, ut tandem acta in transmarinis provinciis, quibus, ut prædiximus, multi obtrecta-

bant, per Cæsarem confirmarentur consulens: Cæsar autem, quod animadvertibat se, cedendo Pompeji gloriæ, aucturum suam, & invidiâ communis potentia in illum relegatâ, confirmaturum vires suas: Crassus, ut, quem principatum solus assequi non poterat, auctoritate Pompeji, viribus teneret Cæsaris. Affinitas etiam inter Cæsarem; Pompejumque contracta nuptiis. Quippe filiam C. Cæsaris Cn. Magnus duxit uxorem.

In hoc consulatu Cæsar legem tulit, ut ager Campanus plebei divideretur, svasore legis Pompejo. Ita circiter XX. civium eò deducta, & jus ab his restitutum post annos circiter CLII. quàm bello Punico ab Romanis *Capua* in formam præfecturæ redacta erat.

Bibulus collega Cæsaris, cùm actiones ejus magis vellet impedire, quàm possit, majore parte anni domi se tenuit. Quo facto dum augere vult invidiam collegæ, auxit potentiam.

Tum Cæsari decretæ in quinqueñium Gallia, Per idem tempus P. Clodius, homo nobilis, disertus, audax, qui neque dicendi, neque faciendi ullum, nisi quem vellet, nosset modum, malorum propositorum exsecutor acerrimus, infamis etiam sororis stupro, & actus incesti reus, ob initum inter religiosissima P. R. facta adulterium; cùm graves inimicitias cum M. Cicerone exerceret, (quid enim inter tam dissimiles amicum esse poterat?) & a patribus ad plebem transfret, legem in tribunatu tulit:

Qui

Qui civem R. damnatum interemisset, ei aqua, & igni interdiceretur. Cujus verbis, etsi non nominabatur Cicero, tamen solus petebatur. Ita vir optimè meritis de rep. conservatae patriae pretium calamitate exilii tulit. Non caruerunt suspitione oppressi Ciceronis Caesar & Pompejus. Hoc sibi contraxisse videbatur Cicero, quod inter XX. viros dividendo agro Campano esse noluisse. Idem intra quinquennium, serà Cn. Pompeji curâ, verum & cupito interitu, votisque Italiae, ac decrecis senatus, virtute atque actione Annii Milonis tribuni pl. dignitati patriaeque restitutus est. Neque, post Numidici exilium, aut reditum, quisquam aut expulsus invidiosus, aut receptus est latius. Cujus domus, quam infestè à Clodio dissecta erat, tam speciose à senatu restituta est.

Idem P. Clodius in senatu, sub honorificentissimo ministerii titulo, M. Catonem à rep. relegavit. Quippe legem tulit, ut is quæstor cum jure prætorio, adjecto etiam quæstore, mitteretur in Insulam Cyprum, ad spoliandum regno Ptolemæum, omnibus morum vitiis eam contumeliam meritum. Sed ille, sub adventum Catonis, vitæ suæ vim intulit: unde pecuniam longè speratâ majorem Cato Romanam retulit: cujus integritatem laudari, nefas est: insolentia panè argui potest, quod, unâ cum consulibus ac senatu effusâ civitate, obviam cum per Tiberim subjret navibus,
non

non ante is egressus est, quam ad eum locum pervenit, ubi erat exponenda pecunia.

Cum deinde immanes res, vix multis voluminibus explicandas, C. Cæsar in Galliâ ageret; nec contentus plurimis, ac felicissimis victoriis, innumerabilibusque cæsis, & captis hostium millibus, etiam in Britanniam transiecisset exercitum, alterum pænè imperio nostro, ac suo quærens orbem: invictum par consulum Cn. Pompejus, & M. Crassus, alterum iniere consulum, qui neque petitus honestè ab his, neque probabiliter gestus est.

Cæsari, lege, quam Pompejus ad populum tulit, prorogata in idem spatium temporis provinciæ: Crasso, bellum Parthicum in animo molienti, Syria decreta. Qui vir, cetera sanctissimus, immunisque voluptatibus, neque in pecuniâ, neque in gloriâ concupiscendâ aut modum norat, aut capiebat terminum. Hunc proficiscentem in Syriam diris cum omnibus, tribuni pl. frustra retinere conati. Quorum execrationes si in ipsum tantummodo valuissent, utile imperatoris damnum salvo exercitu fuisset reip. Transgressum Euphratem Crassum, petentemque Seleuciam, circumfusus immanibus copiis equitum, rex Orodes una cum parte majore Romani exercitus interemit. Reliquias legionum C. Cassius, atrocissimi mox auctor facinoris, tum quæstor, conservavit; Syriamque adeò in P. R. potestate retinuit, ut transgressos in eam Parthos, feliciter eventum, fugaret, ac funderet.

Per

Per hæc, insequentiaque, & quæ præ-
diximus, tempora, amplius CCCC. hostium
à C. Cæsare cæsa sunt, plura capta. Pugna-
tum sæpè directâ acie, sæpè in agminibus, sæ-
pè eruptionibus. Bis penetrata Britannia.
Novem denique æstatibus, vix ulla non ju-
stissimus triumphus emeritus. Circa Alexi-
am vero tantæ res gestæ, quantas audere, vix ho-
mines; perficere, pænè nullius, nisi Dei, fuerit.

Septimo fermè anno Cæsar morabatur
Galliis, cum medium jam ex invidiâ Pompeji
malè cohærentis inter Cn. Pompejum, & C.
Cæsarem concordix pignus, Iulia, uxor Ma-
gni, decessit; atque omnia inter destinatos
tanto discrimini duces dirimente fortuna, fi-
lius quoque parvus Pompeji, Iuliâ natus, intra
breve spatium obiit. Tum in gladios, cædes-
que civium furente ambitu, cujus neque finis re-
periebatur, nec modus, tertius consulatus soli
Cn. Pompejo, etiam adversantium antea di-
gnitati ejus judicio, delatus est. Cujus ille
honoris gloria, veluti reconciliatis sibi optima-
tibus, maximè à C. Cæsare alienatus est. Sed
ejus consulatus omnem vim in coërcitionem
ambitus exercuit.

Quo tempore P. Clodius, à Milone, can-
didato consulatus, exemplo in utili, factò saluta-
ri reip. circa Bovillas, contractâ ex occurso
rixâ, jugulatus est. Milonem reum non ma-
gis invidia facti, quam Pompeji damnavit vo-
luntas. Quem quidem M. Cato palam latâ
absol-

absolvit sententiâ. Quam si maturius tulisset, non defuissent, qui sequerentur exemplum; probarentque, eum civem occisum, quo nemo perniciosior reip neque bonis inimicior vixerat.

Intra breve deinde spatium belli civilis exarserunt initia, cum iustissimus quisque & à Cæsare, & à Pompejo vellet dimitti exercitus. Quippe Pompejus in secundo consulatu Hispanias sibi decerni voverat, easque per triennium absens ipso, ac præfidens urbi, per Afranium, & Petreium, consularem, ac prætorium, legatos suos administrabat; & iis, qui à Cæsare dimittendos exercitus contendebant, assentabatur; iis, qui ab ipso, adversabatur. Qui si ante biennium, quam ad arma itum est, perfectis muneribus theatri, & aliorum operum, quæ ei circumdedit, gravissimâ tentatus valetudine, decessisset in Campaniâ, (quo quidem tempore universa Italia vota pro salute ejus, primo omnium civium, suscepit) defuisset fortunæ destruenti ejus locus; &, quam apud superos habuerat magnitudinem, in libatam detulisset ad inferos.

Bello autem civili, & tot, quæ deinde per continuos XX. annos consecuta sunt, malis, non alius majorem, flagrantiorēque, quam C. Currio, tribunus pl. subjecit facem, vir nobilis, eloquens, audax, suæ, alienæque & fortunæ, & pudicitiae prodigus, homo ingeniosissime nequam, & facundus malo publico. Cujus animo, voluptatibus, vel libidinibus, neque opes ullæ,

ullæ, neque cupiditates sufficere possent. Hic primò pro Pompeji partibus, id est, ut tunc habebatur, pro rep. mox, simulatione, contra Pompejum & Cæsarem, sed animo pro Cæsare stetit. Id gratis, an accepto centies HS. fecerit, ut accepimus, in medio relinqvemus. Ad ultimum, saluberrimas, & coalescentis conditiones pacis, quas & Cæsar justissimo animo postulabat, & Pompejus æquo recipiebat, discussit, ac rupit, unicè cavente Cicerone concordia publicæ. Harum, præteritarumque rerum ordo cum justis aliorum voluminibus promitur, tum, uti spero, nostris explicabitur.

Nunc proposito operi sua forma reddatur, si priùs gratulatus ero Q. Catulo, duobus Lucullis, Metelloque, & Hortensio; qui cum sine invidia in rep. florissent, eminuissentque sine periculo, quietâ, aut certè non præcipitata, fatali ante initium bellorum civilium morte functi sunt.

Lentulo, & Marcello cos. post urbem conditam annis DCCIII. & anno LXXIIX. quàm tu, M. Vinici, consulatum inires, Bellum civile exarsit. Alterius ducis causa melior videbatur, alterius erat firmior. Hic omnia speciosa, illic valentia. Pompejum senatus auctoritas, Cæsarem militum armavit fiducia. Consules, senatusque causæ, non Pompejo, summam imperii detulerunt. Nihil relictum à Cæsare, quod, servandæ pacis causa, tentari posset. Nihil receptum à Pompejanis; cum al-
ter

ter consul iusto esset ferocior; Lentulus vero salvâ rep. salvus esse non posset; M. autem Cato moriendum antè, quam ullam conditionem civis accipiendam reip. contenderet. Vir antiquus, & gravis Pompeji partes laudaret magis, prudens sequeretur Cæsaris; & illa gloriosa, hæc terribiliora duceret. Ut deinde, spretis omnibus, quæ Cæsar postulaverat, tantummodo contentus cum una legione titulum retinere provinciæ, privatus in urbem veniret, & se in petitione consulatus suffragiis P. R. committere decreverat: ratus bellandum Cæsar, cum exercitu Rubiconem tranfit: Cn Pompejus, consulesque, & major pars senatus, relicta urbe, ac deinde Italiâ, transmisere Dyrrhachium. At Cæsar Comitio, legionibusque Corfinii, quæ una cum eo fuerant, potitus, duce aliisque, qui voluerant abire ad Pompejum, sine dilatione dimissis, persecutus Brundisium, ita ut appareret, malle integris rebus, & conditionibus finire bellum, quam opprimere fugientes, cum transgressos reperisset consules, in urbem revertit: redditaque ratione consiliorum suorum in senatu & in concione, ac miserrimæ necessitudinis, cum alienis armis ad arma compulsus esset Hispanias petere decrevit. Festinationem itineris ejus aliquandiu morata Massilia est, fide melior quam consilio prudentior, intempestive principum armorum arbitria captans, quibus ii se debent interponere, qui non parentem coercere

cere

cere possunt. Exercitus deinde, qui sub Afranio consulari, ac Petrejo prætorio fuerat, ipsius adventu vigore, ac fulgore occupatus, se Cæsari tradidit. Uterque legatorum, & quisquis cujusque ordinis sequi eos voluerat, remissi ad Pompejum. Proximo anno, cum Dyrrhachium, ac vicina ei urbi regio, castris Pompeji teneretur, (qui, acitis ex omnibus transmarinis provinciis legionibus, equitum ac peditum auxiliis, regumque & tetrarcharum, simulque dynastarum copiis, immanem exercitum confecerat, & mare præfidiis classium, ut rebatur, sæpserat, quo minus Cæsar legiones posset transmittere) suâ & celeritate, & fortuna C. Cæsar usus, nihil in morâ habuit, quo minus &, cum vellet, ipse exercitusque classibus perveniret, & primo pænè castris Pompeji sua jungerat, mox etiam obsidione munimentisque eum complecteretur. Sed inopia obsidentibus, quam obsessis, erat gravior. Tum balbus Cornelius, excedente humanam fidem temeritate, ingressus castra hostium, sæpiusque cum Lentulo collocutus consule, dubitante quanti se venderet, illis incrementis fecit viam, quibus non Hispaniæ suæ natus, sed Hispanus in triumphum, & pontificatum asurgeret, heretque ex privato consularis. Variatum deinde præliis, sed uno longè magis Pompejanis prospera, quo graviter impulsus sunt Cæsaris milites. Tum Cæsar cum exercitu fatalem victoriæ suæ Thessaliam petiit. Pompejus,

pejus longè diversa aliis svadentibus , (quorum pleriqve hortabantur, ut in Italiam transmitteret : neqve hercules quidquam partibus illis salubrius fuit: alii , ut bellum traheret, quod dignationi partem in die ipsi magis prosperum fieret) usus impetu suo , hostem secutus est. Aciem Pharsalicam, & illum cruentissimum Romano nomini diem , tantumqve utriusqve exercitus profusum sanguinis , & collisa inter se duo reip. capita, effusumqve alterum Romani imperii lumen , tot talesqve Pompejanarum partium cæsos veros , non recipit enarranda hic scriptura modus. Illud notandum est: ut primum C. Cæsar inclinatam vidit Pompejanorum aciem, neqve prius neqve antiquius quidquam habuit , quàm in omnes partes (ut militari ut verbo , & consuetudinè utar) dimitteret. Pro dii immortales , quod hujus voluntatis erga Brutum suæ postea virtam mitis prætium tulit! Nihil illâ victoriâ mirabilius, magnificentius, clarius fuit ; quando neminem nisi acie consumptum , civem patria desideravit : sed munus misericordiæ corrupit pertinacia, cum libentius vitam victor jam daret, quam victi acceperint. Pompejus , profugiens cum duobus Lentulis consularibus, Sextoque filio , & Favonio prætorio, quos victores darent comites ei fortuna aggregaverat , aliis ut Parthos, aliis ut Africam peteret , (in qua fidelissimum partium suarum haberet regem Iubam) svadentibus , Ægyptum petere proposuit,

suit memor beneficiorum, quæ in patrem ejus Ptolemæi, qui tum puero, quàm juveni, propior regnabat, Alexandria contulerat. Sed quis in adversis beneficiorum servat memoriam? aut quis ullam calamitosis deberi putat gratiam? aut, quando fortuna non mutat fidem; Missi itaque ab rege, qui venientem Cn. Pompejum (is jam à Mitylenis Corneliam uxorem receptam in navem, fugæ comitem habere cœperat) consilio Theodoti, & Achillæ exciperent, hortarenturque, & ex onerariâ in eam navem, quæ obviam processerat, transscenderet. Quod cum fecisset, princeps Romani nominis, imperio, arbitrioque Ægypti mancipi, C. Cæsare, P. Servilio cos. jugulatus est. Hic, post tres consulatus, & totidem triumphos, domitumque terrarum orbem, sanctissimi, ac præstantissimi viri, in id evecti, super quod adscendi non potest, duodesexagesimum annum ægentis, pridie natalem ipsius, vitæ fuit exitus: in tantum in illo viro à se discordante fortunâ, ut, cui modo ad victoriam terra defuerat, deesset ad sepulturam. Quid aliud, quàm nimium occupatos dixerim, quos in ætate & tanti, & pænè nostri sæculi, viri fefellit quinquennium, cum à C. Attilio, & Q. Servilio consulibus tam facilis esset annorum digestio. Quod adjeci, non ut arguerem, sed ne arguerer. Non fuit tamen major in Cæsarem, quàm in Pompejum fuerat, regis eorumque, quorum is auctoritate

te

te regebatur, fides. Quippe cum venientem eum tentassent insidiis, ac deinde bello laceessere auderent, utriusque summo imperatorum, alteram superstiti meritas poenas luere suppliciiis. Nusquam erat Pompejus corpore, adhuc ubique Iuba nomine: quippe ingens partium ejus favor bellum excitaverat Africanum. Quod ciebat rex Iuba, & Scipio, vir consularis, ante biennium, quam exstingveretur Pompejus, lectus ab eo focer. Eorumque copias auxerat M. Cato, ingenti cum difficultate itinerum locorumque inopia, perductis ad eos legionibus: qui vir, cum summum ei a militibus deferretur imperium, honorationi parere maluit. Admonet promissae brevitatis fides, quanto omnia transcursu dicenda sint.

Seqvens fortunam suam Caesar, perventus in Africam, quam occiso Curione, Iulianarum duce partium, Pompejani obtinebant exercitus, ibi primo variam fortunam expugnavit via inclinataeque hostium copiae. Nec dissimilis ibi adversus victos, quam in priores, clementia Caesaris fuit. Victorem Africani belli C. Caesarem gravius excepit Hispaniente, (nam victus ab eo Pharnaces vix quidquam gloriae ejus adstruxit) quod Cn. Pompejus Magni filius, adolescens, impetus ad bella maximi, ingens ac terribile conflaverat, undique ad eum adhuc paterni nominis magnitudinem sequentium, ex toto orbe terrarum auxiliis confluentibus, Sua Caesarem in Hispaniam comi-

bata

Hispaniam comitata fortuna est. Sed nullum unquam atrocius periculosiusque ab eo initum proelium, adeo ut plus quam dubio Marte, descenderet eqvo, consistensque ante recedentem suorum aciem increpita prius fortunâ quod se in eum servasset exitum, denunciaret militibus, vestigio se non recessurum: proinde viderent, quem, & quo loco imperatorem deserturum forent. Verecundia magis, quam virtute, acies restituta, C. A. duce, quam à milite, fortius. Cn. Pompejus, gravis vulnere inventus, inter solitudines avias interemptus est. Labienum, Varumque acies abstulit. Cæsar, omnium victor, regressus in urbem, (quod humanam excedebat fidem, omnibus, qui contra se arma tulerant, ignovit, magnificentissimisque gladiatorii muneris, naumachia, & equitum peditumque, simul elephantorum certaminis spectaculis, epulique per multos dies dati celebratione, replevit eam. Quippe egit triumphos. Gallici apparatus ex citro, Pontici ex acantho, Alexandrini testudine, Africi ebore, Hispaniensis argento rasili constitit. Pecunia, ex manubiis lata, paulo amplius sexies millies HS. Neque illi tanto viro, & tam clementer omnibus victoriis suis uso, plus quinque mensium principalis quies contingit: quippe cum mensi Octobri in urbem revertisset, idibus Martiis, conjurationis auctoribus Bruto & Cassio, quorum alterum, promittendo consulatum non obligaverat, contra

D

disse-

differendo Cassium offenderat; adjectis etiam
 consiliariis cædis familiarissimis omnium, &
 fortuna partium ejus in summum evectis fa-
 stigium, D. Bruto, & C. Trebonio, aliisque clari-
 nominis viris, interemptus est. Cui magnam
 invidiam conciliârat M. Antonius, omnibus
 audendis paratissimus, consulatus collega, im-
 ponendo capiti ejus Lupercalibus sedentis pro
 Rostris insigne regium, quod ab eo ita repul-
 sum erat, ut non offensus videretur. Laudan-
 dum experienciâ consilium est Pansa atque
 Hirtii, qui semper prædixerant Cæsari, ut
 principatum, armis quæsitum, armis teneret.
 Ille, dictitans, mori se, quam timeri malle, dum
 clementiam, quam præstiterat, expectat, in-
 cautus ab ingratis occupatus est, cum quidem
 plurima præfagia atque indicia dii immortales
 futuri obtulissent periculi. Nam & haru-
 spices præmonuerant, ut diligentissimè iduum
 Martiarum caveret diem; & uxor Calpurnia,
 territa nocturno visu, ut eâ die domi sub-
 sisteret, orabat; & libelli, conjurationem nun-
 ciantes, dati, ab eo neque protinus lecti erant.
 Sed profecto ineluctabilis fatorum vis, cujus
 cum fortunam mutare constituit, consilia cor-
 rumpit. Ovo anno id patravère facinus Bru-
 tus, & C. Cassius, prætores erant, D. Brutus
 consul designatus. Hi unâ cum conjuratio-
 nis globo, stipati gladiatorum D. Bruti manu,
 Capitolium occupavère, cum consul Antonius,
 (quem

(quem cum simul interimendum censuisset Cassius, testamentumque Cæsaris abolendum; Brutus repugnauerat; dictitans, nihil amplius civibus præter tyranni, ita enim appellari Cæsarem facto ejus expediebat, & petendum esse sanguinem) convocato sanatu, cum jam Dolabella, quem substituturus sibi Cæsar designauerat consulem, fasces atque insignia corripuisset consularia, velut pacis auctor, liberos suos obsides in Capitolium misit, fidemque descendendi tuto interfectioribus Cæsaris dedit: & illud decreti Atheniensium celeberrimi exemplum, relatum à Cicerone, oblivionis præteritarum rerum, decreto patrum comprobatum est. Cæsaris deinde testamentum apertum est, quo C. Octavium, nepotem sororis suæ Iuliæ, adoptabat; de cujus origine, etiam si præventis & pauca dicenda sunt. Fuit C. Octavius uti non patriciâ, ita admodum speciosâ equestri genitus familiâ, gravis, sanctus, innocens, dives. Hic prætor inter nobilissimos viros creatus, primo loco, cum ei dignatio Iuliâ genitam Atiam conciliaffet uxorem, ex eo honore sortitus Macedoniam, appellatusque in eâ imperator, decedens ad petitionem consulatus obiit, prætextato relicto filio, quem C. Cæsar, major ejus avunculus, educatum apud Philippum vitricum, dilexit ut suum, natumque annos XIIIX. Hispâniensis militiæ affectum se postea comitem habuit, nunquam aut alio usum hospitio, quam suo, aut alio vectum

vehiculo : pontificatusque sacerdotio puerum honoravit. Et pacatis bellis civilibus, ad erudiendum liberalibus disciplinis singularis indolem juvenis, Apolloniam eum in studia miserat, mox belli Getici, ac deinde parthici habiturus commilitonem. Cui ut est nunciatum de cæde avunculi, cum protinus ex vicinis legionibus centuriones suam, suorumque militum operam ei pollicerentur, neque eam spernendam Salvidienus, & Agrippa dicerent; ille festinans pervenire in urbem, omnem ordinationem & necis, & testamenti Brundisii comperit. Cui adventanti Romam, immanis amicorum occurrit frequentia; & cum intraret urbem, Solis urbis super caput ejus, curvatus æqualiter, rotundatusque, in colorem arcus, veluti coronam tanti mox viri capiti imponens, conspectus est. Non placebat Atiæ matri Philippoque vitrico, adiri nomen invidiosæ fortunæ Cæsaris: sed asserebant salutaria reip. terrarum orbis fata conditionem, conservatoremque Romani nominis. Sprevit itaque cælestis animis humano consilia; & cum periculo potius summa, quam tutò humilia, proposuit sequi; maluitque avunculo, & Cæsari de se, quam vitrico, credere; dictitans, nefas esse, quo nomine Cæsari dignus esset visus, semetipsum videri indignum. Hunc protinus Antonius consul superbè excipit; (neque is erat contemptus, sed metus) vixque admisso in Pompejanos hortos, loquendi

di

di secum tempus dedit ; mox etiam , velut infidiis ejus petitus , scelestè insimulare cœpit: in quo turpiter deprehensa ejus vanitas est. Aperte deinde Antonii ac Dolabellæ consulum ad nefandam dominationem erupit furor. HS. septies millies , depositum à C. Cæsare ad ædem Opis, occupatum ab Antonio , actorum ejusdem , insertis falsis , civitatibusque corruptis , commentariis. Atque omnia pretio temperata , vendente remp. consuli. Idem, provinciam D. Bruto designato consuli decretam , Galliam occupare statuit: Dolabella transmarinas decrevit sibi ; interque naturaliter dissimillimos ac diversa volentes crescebat odium. eoque C. Cæsar juvenis quotidianis Antonii petebatur infidiis. Torpebat oppressa dominatione Antonii civitas. Indignatio, & dolor omnibus, vis ad resistendum nulli aderat , cum C. Cæsar, XIX. annum ingressus , mira ausus , ac summa consecutus , privato consilio , majorem senatu pro rep. animum habuit. Primumque à Calatiâ, mox à Casilino veteranos excivit paternos. Quorum exemplum secuti alii, brevi in formam justî coiêre exercitus. Mox , cum Antonius occurrisset exercitui, quem ex transmarinis provinciis Brundisium venire jusserat, legio Martia , & Quarta , cognita & senatus voluntate , & tanti juvenes indole, sublatis signis , ad Cæsarem se contulerunt. Eum senatus, honoratum equestri statua, quæ hodieque in Rostris posita ætatem ejus scri-

pturá indicat, (Qui honor non alii, per CCC. annos, quàm L. Sullæ, & Cn. Pompejo, & C. Cæsari contigerat) proprætorem uná cum consulibus designatis, Hirtio & Pansa, bellum cum Antonio gerere iussit. Ab eo, annum agente vicesimum, fortissimè circa Mutinam administratum est; & D. Brutus obsidione liberatus; Antonius turpi ac nudá fugá coactus deserere Italiám: consulum autem alter in acie, alter post paucos dies ex vulnere mortem obiit. Omnia antè, quam fugaretur Antonius, honorificè à senatu in Cæsarem, exercitumque ejus decreta sunt, maximè auctore Cicerone: sed, ut recessit metus, erupit voluntas, protinusque Pompejanis partibus rediit animus. Bruto, Cassioque provinciæ, quas jam ipsi sine ullo S. C. occupaverant, decretae. Laudati, quicumque his se exercitus tradidissent. Omnia transmarina imperia eorum commissa arbitrio. Quippe M. Brutus, & C. Cassius, nunc metuentes arma Antonii, nunc, ad augendam ejus invidiam, simulantes se metuere, testati edictis, libenter se vel in perpetuo exilio victuros, dum resp. constaret concordiam, nec ullam belli civilis præbituros materiam, plurimum sibi honoris esse in conscientia facti sui, profecti urbe atque Italia, intento ac pari animo, sine auctoritate publicâ, provincias, exercitusque occupaverant; & ubicumque ipsi essent, prætexentes esse remp. pecunias etiam, quæ ex transmarinis provinciis Romam ab quæstoribus

bus

bus deportabantur, à volentibus acceperant. Quæ omnia senatus decretis comprehensa, & comprobata sunt. Et D. Bruto, quod alieno beneficio viveret, decretus triumphus. Pansa, atque Hirtii corpora publica sepulturâ honorata. Cæsaris adeò nulla habita mentio, ut legati, qui ad exercitum ejus missi erant, juberentur, summoto eo, milites alloqui. Non fuit tam ingratus exercitu, quam fuerat senatus. Nam, cum eam injuriam dissimulando Cæsar ferret, negavere milites, sine imperatore suo ulla se audituros mandata. Hoc est illud tempus quo Cicero, insito amore Pompejanarum partium, Cæsarem laudandum, & tollendum censebat; cum aliud diceret, aliud intelligi vellet. Interim Antonius, fuga transgressus Alpes, primò per colloquia repulsus à M. Lepido, qui pontifex maximus in C. Cæsaris locum furto creatus, decretâ sibi Hispaniâ, adhuc in Galliâ morabatur: mox sæpius in conspectum veniens militum, cum & Lepido omnes imperatores forent meliores, & multis Antonius, dum erat sobrius, per averſa castrorum proruto vallo militibus receptus est: qui titulo imperii cedebat Lepido, cum summa virium penes eum foret. Sub Antonii ingressum in castra Juventius, Laterensis, vir vitâ ac morte consentaneus, cum acerrimè svasisset Lepido, ne se cum Antonio, hoste judicato, jungeret, irritus consilii, gladio se ipse transfixit. Plancus deinde, dubiâ, id est suâ fide, diu, quarum esset

partium, secum luctatus, ac sibi difficile consentiens, & nunc adjutor D. Brutî, designati consulis, collegæ sui, senatuique se litteris vendicans, mox ejusdem proditor; Asinius autem Pollio, firmus proposito, & Julianis partibus fidus, Pompejanis adversus; uterque exercitus tradidêre Antonio. D. Brutus, desertus primò à Planco, post etiam insidiis ejusdem petitus, paullatim relinqvente eum exercitu, fugiens, in hospitis cujusdam, nobilis viri, nomine Cameli, domo abiis, quos miserat Antonius, jugulatus est; junctissimasque optime de se merito viro C. Cæsari poenas dedit: cujus cum primus omnium amicorum fuisset, infector fuit, & fortunæ, ex quâ fructum tulerat, invidiam in auctorem relegerat, censebatque æquum, quæ acceperat à Cæsare, retinere; Cæsarem, qui illa dederat, perisse. Hæc sunt tempora quibus M. Tullius continuis actionibus æternas Antonii memoriæ jussit notas. Sed hic fulgentissimo & cælesti ore, at tribunus Canutius continuâ rabie lacerabat Antonium. Utrique vindicta libertatis mortè stetit, sed tribuni sanguine commissa proscriptione, Ciceronis vel satiato Antonio pœna finita. Lepidus deinde à senatu hostis judicatus est, ut antè fuerat Antonius. Tum inter eum, Cæsaremque, & Antonium, commercia epistolarum; & conditionum facta mentio, cum Antonius & subinde Cæsarem admoneret, quàm inimicæ ipsi Pompejanæ partes forent; & in quod

quod jam emerissent fastigium; & quanto Ciceronis studio; Brutus Cassiusque attollerentur; denunciaretque, se cum Bruto Cassioque, qui jam decem & septem legionum potentes erant, juncturum vires suas, si Cæsarejus aspernaretur concordiam; diceretque plus Cæsarem patris, quam se amici ultioni debere. Tum inita potentiae societas, & hortantibus, orantibusque exercitibus, inter Antonium etiam, & Cæsarem facta affinitas, cum esset privigna Antonii desponsa Cæsari, Consulatumque iniiit Cæsar pridie, quam viginti annos imple-ret X. Kal. Octobris, cum collegâ Q. Pedio, post V. C. annis DCCIX. ante LXXII. quam tu, M. Vinici, consulatum inires. Vidit hic annus Xentidium, per quam urbem inter captivos Picentium in triumpho ductus erat, in eâ consularem prætextam jungentem prætoriâ. Idem hic postea triumphavit. Eurente deinde Antonio, simulque Lepido, quorum uterque, ut prædiximus, hostes judicati erant, cum ambo mallent sibi nunciari quid passi essent, quam quid emerissent, repugnante Cæsare, sed frustra adversus duos, instauratum Sullani exempli malum, proscriptio. Nihil tam indignum illo tempore fuit, quam quod aut Cæsar aliquem proscribere coactus est; aut ab illo Cicerone proscriptus est; abscissaque scelere Antonii vox publica est, cum ejus salutem nemo defendisset, qui per tot annos & publicam civitatis, & privatam civium defenderat. Nihil

D 5,

tamen

tamen egisti, M. Antoni: (cogit enim excedere propositi formam operis, erumpens animo ac pectore indignatio) nihil, inquam, egisti, mercedem caelestissimi oris, & clarissimi capituli abscissi numerando, auctoramentoque funebri ad conservatoris quondam reip. tantique eos. irritando necem. Rapuisti tu M. Ciceroni lucem sollicitam, & ætatem senilem, & vitam inferiorem te principe, quam sub te III. viro mortem, famam verò, gloriarumque factorum atque dictorum adeò non abstulisti, ut auxeris. Vivit, vivetque per omnium saeculorum memoriam. Dumque hoc vel forte, vel providentiâ, vel utcumque constitutum, rerum naturæ corpus, quod ille pæne solus Romanorum animo vidit, ingenio complexus est, eloquentiâ illuminavit, manebit incolume: comitem ævi sui laudem. Ciceronis trahet; omnisque posteritas illius in te scripta mirabitur, tuum in eum actum execrabitur, citiusque in mundo genus hominum, quam cadet. Hujus totius temporis fortunam ne deflere quidem quisquam satis dignè potuit, adeò nemo exprimere verbis potest. Id tamen notandum est, fuisse proscriptos uxorum fidem summam, libertorum mediam, servorum aliquam, filiorum nullam. Adeò difficilis est hominibus utcumque conceptæ spei mora. Ne quid ulli sanctum relinqueretur, vel in dotem invitamentumque sceleris, Antonius L. Casarem avunculum, Lepidus Paulum fratrem proscripte-

rant

rant. Nec Planco gratia defuit ad impetrandum, ut frater ejus Plancus Plotius proscriberetur. Eoque inter jocos militares, qui currum Lepidi, Plancique secuti erant, inter execrationem civium usurpabunt hunc versum: *De germanis, non de Gallis, duo triumphant consules.* Suo præteritum loco referatur. Neque enim persona umbram actæ rei capit. Dum in acie Pharsalica, Africaque de summâ rerum Cæsar dimicat, M. Cœlius, vir eloquio, animoque Curioni simillimus, sed in utroque perfectior, nec minus ingeniosè nequam; cùm in modica quidem servari posset, quippe peior illi res familiaris, quam mens, erat, in præturâ novarum tabularum auctor exstitit; nequivitque senatus, & auctoritate eos deterri, accito etiam Miloni Annio, qui non impetrato reditu, Iulianis partibus infestus erat, in urbe seditionem magis, occultè autem bellicum tumultum movens, primo summotus à rep. mox, consularibus armis, auctore senatu, circa Turios oppressus est. Incepto pari similis fortuna Milonis fuit; qui, Complam in Hirpinis oppugnans, ictusque lapide, tum P. Clodio, tum patriæ, quam armis petebat, pœnas dedit; vir inqvies, & ultra fortem temerarius. Quatenus autem aliquid ex omisissis peto, notetur immodicâ & intempestiva libertate usos adversus C. Cæsarem, Marullum Epidium, Flaviumque Cæsetium, trib. pl. dum arguunt in eo regni voluntatem, pænè vim dominationis

expertos. In hoc tamen sæpe laceſſiti prin-
 cipis ira exceſſit, ut cenſoriâ potius contentus
 notâ, quam animadverſione dictatoriâ, ſum-
 moveret eos à rep. teſtareturque, eſſe ſibi miſer-
 rimum, quod aut natura ſuâ ei excedendum fo-
 ret, aut minuenda dignitas. Sed ad ordinem
 revertendum eſt. Jam & Dolabella in Aſiâ C.
 Trebonium conſularem, cui ſuccedebat, frau-
 de deceptum, Smyrnæ occiderat, virum adver-
 ſus merita Cæſaris ingratiſſimum, participem-
 que cædis ejus, à quo ipſe in conſulare prove-
 ctus faſtigium fuerat: & C. Caſſius, acceptis
 à Statio Murco, & Criſpo Marcio, prætoriis
 viris, imperatoribus, qui prævalidis in Syriâ
 legionibus, incluſum Dolobellam, qui, præoc-
 cupatâ Aſiâ in Syriam pervenerat, Laodi-
 cea expugnat; ita tamen, ut ad ictum ſervi
 ſui Dolobella non ſegniter cervicem daret;
 & decem legiones in eo tractu ſui juris fece-
 rat. Et M. Brutus C. Antonio, fratri M.
 Antonii in Macedoniâ, Vatinioque circa Dyr-
 rhachium volentes legiones extorſerat: ſed
 Antonium bello laceſſerat: Vatinium digna-
 tione obruerat: cum & Arutus cuiſibet ducum
 præferendus videretur; & Vatinius nulli
 nomini non eſſet poſt ferendus. In quo de-
 formitas corporis cum turpitudine certabat in-
 genii, adeò ut animus ejus digniſſimo domi-
 cilio incluſus videretur. Eratque ſeptem le-
 gionibus validus. Et lege Pedia, quam conſul
 Peditius, collega Cæſaris, tulerat, omnibus, qui
 Cæſa-

Cæsarem patrem interfecerant, aquâ igni-
que damnatis interdictum erat. Quo tempo-
re Capito, patruus meus, vir ordinis Senato-
rii, Agrippæ subscripsit in C. Cassium.

Dumque ea in Italiâ geruntur, acri atque
prosperrimo bello Cassius Rhodum, rem imma-
nis operis, ceperat; Brutus Lycios devicerat; &
inde in Macedoniam exercitus transiecerant;
cum per omnia repugnans naturæ suæ Cassius,
etiam Bruti clementiam vinceret. Neque re-
perias, quos aut pronior fortuna comitata
sit, aut veluti fatigata maturius destituerit,
quam Brutum & Cassium. Tum Cæsar &
Antonius transiecerunt exercitus in Macedo-
niam, & apud urbem Philippos cum M. Bruto
Cassioque acie concurrerunt. Cornu, cui Bru-
tus præerat, impulsis hostibus castra Cæsaris ce-
pit. Nam ipse Cæsar, etiam si infirmissimus
valetudine erat, obibat munia ducis, oratus e-
tiam ab Artorio medico, ne in castris remane-
ret, manifestè denunciatione quietis territo. Id
autem, in quo Cassius fuerat, tugatum, ac ma-
lè multatum, in altiora se receperat loca. Tum
Cassius, ex suâ fortunâ eventum collegæ æsti-
mans, cum dimisisset evocatum, iussissetque
nunciare sibi, quæ esset multitudo ac vis ho-
minum, quæ ad se tenderet, tardius eo nun-
ciante, cum in vicino esset agmen cursu ad
eum tendentium, neque pulvere facies, ut si-
gna denotari possent; existimans, hostes esse,
qui irruerent, lacernâ caput circumdedit, ex-

tentamque cervicem interritus liberto præbuit. Deciderat Cassii caput, cum evocatus advenit, nuncians Brutum esse victorem. Qui, cum imperatorem prostratum videret; Seqvar, inquit, eum, quem mea occidit tarditas, & ita in gladium occubuit. Post paucos deinde dies Brutus conflixit cum hostibus, & victus acie, cum in tumultum nocte ex fuga se recepisset, impetravit à Stratone Ægeate, familiari suo, ut manum morituro committeret sibi, rejectoque lævo super caput brachio, cum mucronem gladii ejus dexterâ tenens, sinistra admovisset mammillæ, ad eum ipsum locum, quâ cor emicat, impellens se in vulnus, uno ictu transfixus, exspiravit. Protinus Messalla, fulgentissimus juvenis, proximus in illis castris Bruti, Cassique auctoritati, cum essent, qui eum ducem poscerent, servari beneficio Cæsaris maluit, quam dubiam spem armorum tentari amplius. Nec aut Cæsari quidquam ex victoriis suis fuit lætius, quam servasse Corvinum; aut majus exemplum hominis grati ac pii, quam Corvinus in Cæsarem fuit. Non aliud bellum cruentius cæde clarissimorum vivorum fuit. Tum Catonis filius cecidit. Eadem Lucillum, Hortensiumque eminentissimorum civium filios fortuna abstulit. Nam Varro ad ludibrium moriturus Antonii, digna illo, ac vera de exitu ejus magna cum libertate ominatus est. Drusus Livius, Iuliæ Augustæ pater, & Varus Quintilius, ne
tentatâ

tentatâ quidem hostis misericordiâ, alter se ipse in tabernacula interemit: Varus autem liberti, quem id facere coëgerat, manu, cum se insignibus honorum velasset, jugulatus est. Hunc exitum M. Bruti partium septimum & trigessimum annum agentis fortuna esse voluit, corrupto animo ejus in diem, quæ illi omnes virtutes unius temeritate facti abstulit. Fuit autem dux Cassius melior, quanto vir Brutus. Ex quibus Brutum amicum habere mallet, inimicum magis timeres Cassium. In altero major vis, in altero virtus. Qui si vicissent, quantum reip. interfuit, Cæsarem potius habere quam Antonium principem, tantum retulisset habere Brutum, quam Cassium. Cn. Domitus, pater L. Domiti, nuper à nobis visi, eminentissimæ ac nobilissimæ simplicitatis viri, avus hujus Cn. Domitii, clarissimi juvenis, occupatus navibus tum magno sequentium consilia sua comitatu, fugæ fortunæque se commisit, semetipso contentus dace partium. Staius Murcus, qui classi & custodiæ maris præfuerat, cum omni commissa sibi parte exercituum naviumque Sex. Pompejum, Cn. Magni filium, qui ex Hispaniâ revertens, Siciliam armis occupaverat, petit. Ad quem & è Brutianis castris, & ex Italiâ, aliisque terrarum partibus, quos præsentis periculo fortuna subduxerat, proscripti confluebant. Quippe nullum habentibus statum quilibet dux erat idoneus; cum fortuna non electionem daret, sed perfugium
osten-

ostenderet; exitialemque tempestatem fugientibus statio pro portu foret. Hic adolescens erat studiis rudis, sermone barbarus, impetu strenuus, manu promptus, cogitatione celer, fide patri dissimillimus, libertorum suorum libertus, servorumque servus, speciosis invidens ut pareret humillimis: quem senatus pæne totus, adhuc Pompejanis constans partibus, post Antonii à Mutinà fugam, eodem illo tempore, quo Bruto Cassioque transmarinas provincias decreverat, revocatum ex Hispaniâ ubi adversus eum clarissimum bellum Pollio Asinius prætorius gesserat, in paterna bona restituerat, & oræ maritimæ præfecerat. Istum, ut prædiximus, occupatâ Siciliâ, servitia, fugitivosque in numerum exercitus sui recipiens, magnum modum legionum effecerat, perque Menam & Menecratem, paternos libertos, præfectos classium, latrocinii ac prædationibus infestato mari, ad se exercitumque tuendum rapto utebatur, cum eum non depuderet vindicatum armis ac ductu patris sui mare infestare piraticis sceleribus. Fractis Brutianis Cassianisque partibus, Antonius transmarinas obiturus provincias substitit, Cæsar in Italiam se recepit, eamque longè, quàm speraverat, tumultuosiore reperit. quippe L. Antonius consul, vitiorum fratris sui consors, sed virtutum, quæ interdum in illo erant, expers, modò apud veteranos criminatus Cæsarem, modo eos, qui justè divisione præ-

præ-

prædiorum, nominatisque colonis agros amiserant, ad arma conciens, magnum exercitum conflaverat. Ex alterâ parte uxor Antonii Fulvia nihil muliebri, præter corpus, gerens, omnia armis tumultuque miscebat. Hæc belli sedem Præneste ceperat. Antonius, pulsus undique viribus Cæsaris, Perusiam se contulerat; Plancus, Antoniarum adjutor partium, spem magis ostenderat auxilii, quàm opem ferebat Antonio. Usus Cæsar virtute & fortunâ suâ, Perusiam expugnavit; Antonium inviolatum dimisit. In Perusinos magis irâ militum, quàm voluntate sævitum ducis. Urbs incensa, cujus initium incendii princeps ejus loci fecit Macedonicus, qui subjecto rebus ac penetibus suis igni, transfixum se gladio flammæ intulit. Per eadem tempora exarserat in Campania bellum, quod, professus eorum, qui perdiderant agros, patrocinium, ciebat Ti. Claudius Nero, prætorius, & pontifex, Tib. Cæsaris pater, magni vir animi, doctissimi que ingenii. Id quoque adventu Cæsaris sepultum atque discussum est. Qvis fortunæ mutationes, quis dubios rerum humanarum casus satis mirari queat? quis non diversa præsentibus, contrariaque exspectatis aut speret, aut timeat? Livia, nobilissimi & fortissimi viri Drusi Claudiani filia, genere, probitate, formâ, Romanarum eminentissima, quam postea conjugem Augusti vidimus, quam transgressi ad eos sacerdotem ac filiam tum fugiens mox

futurâ

futuri sui Cæsaris arma, cujus bimum hunc Tiberium Cæsarem, vindicem Romani imperii; futurumque ejusdem Cæsaris filium, gestans sinu, per avia itinerum vitatis militum gladiis uno comitante, quo facilius occultaretur fuga, pervenit ad mare, & cum viro Nerone pervecta in Siciliam est. Quòd alieno testimonium redderem, in eo non fraudabo avum meum. Quippe C. Vellejus, honoratissimo inter illos CCCLX. jud. loco à Cn. Pompejo lectus, ejusdem, Marci que Bruti, ac Tironis præfectus fabrum, vir nulli secundus, in Campaniâ, digressu Neronis à Neapoli, cujus ob singularem cum eo amicitiam partium adiutor fuerat, gravis jam ætate & corpore, comes esse non posset, gladio se ipse transfixit. Inviolatam excedere Italiâ Cæsar passus Fulviam, Plancumque muliebris fugæ comitem. Nam Pollio Asinus cum septem legionibus, diu retentâ in potestate Antonii Venetiâ, magnis speciosisque rebus circa alinum, aliasque ejus regionis urbes editis, Antonium petens, vagum adhuc Domitium, quem digressum è Bruttianis castris post cædem ejus prædiximus, & propriæ classis factum ducem, consiliis suis illectum, ac fide datâ, junxit Antonio. Quo facto quisquis æquum se præstiterit, sciat non minus à Pollione in Antonium, quàm ab Antonio in Pollionem esse collatum. Adventus deinde in Italiam Antonii, præparatusque contra eum Cæsaris, habuit belli metum: sed
pax

pax circa Brundisium composita. Per quæ tempora Rufi Salvidieni scelestæ consilia patefacta sunt. Qui, natus obscurissimis initiis, parum habebat summam accepisse, & proximus à Cn. Pompejo, ipsoque Cæsare ex equestri ordine consul creatus esse, nisi adscendisset, quo infra se & Cæsarem videret, & rempubl. Tum, ex-
postulante consensu populi, quem gravis urebat infesto mari annona, cum Pompejo quoque circa Misenum pax inita: qui haud absurdè cum in navi Cæsaremque & Antonium cena exciperet, dixit: In carinis suis se cenam dare. Referens hoc dictum ad loci nomen, in quo paterna domus ab Antonio possidebatur. In hoc pacis fœdere placuit, Siciliam Achaiamque Pompejo concedere: in quo tamen animus inquietus manere non potuit: id unum tantummodò salutare adventu suo patriæ attulit, quod omnibus proscriptis, aliisque, qui ad eum ex diversis causis fugerant, reditum salutemque pactus est. Quæ res & alios clarissimos viros, & Neronem Claudium, & M. Silanum, Sentiumque Saturnium, & Aruntium Actium restituit reipubl. Staium autem Murcum, qui, adventu suo classisque celeberrimæ, vires ejus duplicaverat, insimulatum falsis criminatibus, quia talem virum collegam officii Mena & Menecrates fastidierant, Pompejus in Sicilia interfecerat. Hoc tractu temporum Octaviam, sororem Cæsaris, M. Antonius duxit uxorem. Redierat Pompejus in Siciliam, Antonius

tonius in transmarinas provincias : quas magnis momentis Labienus, ex Brutianis castris profectus ad Parthos, producto eorum exercitu in Syriam, interfectoque legato Antonii, concusserat: qui virtute & ductu Ventidii unâ cum Parthorum copiis, celeberrimoque juvenum Pacoro regis filio, extinctus est. Interim Cæsar per hæc tempora, ne, res disciplinæ inimicissima, Otium corrumpere militem, crebris in Illyrico, Dalmatiaque expeditionibus, patientiâ periculorum, belli que experienciâ durabat exercitum. Eâdem tempestate Calvinus Domitius, cum ex consulatu obtineret Hispaniam, gravissimi comparandique antiquis exempli auctor fuit. quippe principili centurionem, nomine Vibillum, ob turpem ex acie fugam, fuste percussit. Crescente in dies & classe & famâ Pompeji, Cæsar molem belli ejus suscipere statuit. Ædificandis navibus, contrahendoque militi ac remigi, navalibusque advescendo certaminibus atque exercitationibus, præfectus est M. Agrippa, virtutis nobilissimæ, labore, vigilia, periculo invictus, parendique, sed uni, scientissimus, aliis sanè imperandi cupidus, & per omnia extradilationes positus, consultisque facta conjungens. Hic, in Averno ac Lucrino lacu speciosissimâ classe fabricatâ, quotidianis exercitationibus militem remigemque ad summam & militaris & maritimæ rei perduxit scientiam. Hac classe Cæsar, cum prius, despondente ei

Nero-

Nerone, cui ante nupta fuerat, Liviam, auspiciatis reipubl. ominibus, duxisset eam uxorem, Pompejo Siciliaeque bellum intulit. Sed virum, humanâ ope invictum, graviter eo tempore fortuna concussit. Quippe longè majorem partem classis, circa Veliam Palinurique promontorium, adorta vis Africi, laceravit ac distulit. Ea patrando bello mora fuit, quod postea dubiâ, & interdum ancipiti, fortunâ gestum est. Nam & classis eodem loco vexata est tempestate; & ut navali primo prælio, apud Mylas, ductu Agrippæ, pugnatum prosperè; ita inopinato classis adventu, gravis sub ipsius Cæsaris oculis circa Tauromenium accepta clades: neque ab ipso periculum abfuit. Legiones, quæ cum Cornificio erant, legato Cæsaris, expositæ in terrâ, pænè à Pompejo oppressæ sunt. Sed ancipitis fortuna temporis, maturâ virtute correctâ. Explicatis quippe utriusque partis classibus, pænè omnibus exsutus navibus, Pompejus Asiam fugâ petivit. Jussuque M. Antonii, cujus opem petierat, dum inter ducem, & supplicem tumultuatur, & nunc dignitatem retinet, nunc vitam precatur, a Titio jugulatus est: cui in tantum duravit hoc facinore contractum odium, ut mox, ludos in theatro Pompeji faciens, execratione populi, spectaculo, quod præbebat, pelleretur. Acciverat gerens contra Pompejum bellum ex Africâ Cæsar Lepidum cum XII. semiplenis legionibus. Hic vir omnium vanissimus,

finis, neque ullâ virtute tam longam fortunæ
 indulgentiam meritis, exercitum Pompeji,
 quia propior fuerat, sequentem non ipse, sed
 Cæsaris auctoritatem ac fidem, sibi junxerat:
 inflatusque amplius XX. legionum numero, in
 id furoris processerat, ut inutilis in alienâ vi-
 ctoriâ comes, quàm diu moratus erat, dissiden-
 do in consiliis Cæsaris, & semper diversa iis,
 quæ aliis placebant, dicendo, totam victoriam
 ut suam interpretaretur; audebatque denun-
 ciare Cæsari, excedere Siciliâ. Non ab Sci-
 pionibus, aliisque veteribus Romanorum du-
 cum, quidquam ausum patratumque fortiùs,
 quàm tunc à Cæsare. Quippe cum inermis &
 lacernatus esset, præter nomen nihil trahens,
 ingressus castra Lepidi, evitatis, quæ jussu ho-
 minis pravissimi tela in eum jacta erant, cum
 lacerna ejus perforata esset lanceâ, Aquilam le-
 gionis rapere ausus est. Scires, quid interes-
 set inter duces. Armati inermem secuti sunt;
 decimoque anno, quàm ad dissimillimam vitæ
 suæ potentiam pervenerat Lepidus, & à militi-
 bus, & à fortunâ desertus, pulloque velatus
 amiculo, inter ultimam confluentium ad Cæ-
 sarem turbam latens, genibus ejus advolutus
 est. Vita, rerumque suarum dominium con-
 cessa ei sunt: spoliata quàm tueri non poterat
 dignitas. Subita deinde exercitus seditio, qui,
 plerumque contemplatus frequentiam suam,
 à disciplinâ desciscit; &, quod cogere se putat
 posse, rogare non sustinet, partim severitate,

par-

partim liberalitate discussa principis. Speciosumque per id tempus adjectum supplementum Campanæ coloniae. Ejus reditus erant publici, pro his longè uberiores reditus duodecies HS. in Cretâ Insulâ redditi, & aqua promissa, quæ hodièqve singulare & salubritatis instar, & amœnitatis ornamentum est. Insigne coronæ classicæ, quo nemo umquam Romanorum donatus erat, hoc bello Agrippa singulari virtute meruit. Victor deinde Cæsar reversus in Urbem contractas emptionibus complures domos per procuratores, quo laxior fieret ipsius, publicis se usibus destinare professus est: Templumque Apollini, & circa porticus facturum promisit, quod ab eo singulari exstructum munificentia est. Quâ æstate Cæsar eam prosperè Lepidum in Sicilia bene fortuna in Cæsare, & republ. militavit ad Orientem; quippe Antonius cum XIII. legionibus egressus Armeniam, ac deinde Mediam, & per eas regiones Parthos petens, habuit regem eorum obvium. Primoque duas legiones, cum omnibus impedimentis, tormentisque, & Statiano legato, amisit; mox sæpius ipse, cum summo totius exercitus discrimine, ea adiit pericula, quibus servari se posse desperaverat; amissaque non minus quartâ parte militum, captivi cujusdam, sed Romani, consilio ac fide servatus; qui clade Crassiani exercitus captus, cum fortunam, non animum mutasset, accessit nocte ad stationem Romanam; prædixitque, ne destina-

stinatum iter peterent, sed diverso silvestriqve pervaderent. Hoc M. Antonio acto, illis legionibus saluti fuit: de quibus tamen, totoqve exercitu haud minus pars quarta, ut prædiximus, militum, calonum servitiiqve desiderata est; impedimentorum vix ulla superfuit. Hanc tamen Antonius fugam suam, quia vivus exieras, Victoriâ vocabat. Qui, tertiâ æstate reversus in Armeniam, regem ejus Artavalden, fraude deceptum, catenis, sed, ne quid honori deesset, aureis vinxit. Crescente deinde & amoris in Cleopatram incendio, & vitiorum, quæ semper facultatibus, licentiâqve, & assentationibus aluntur, magnitudine, bellum patriæ inferre constituit; cum antè, novum se Liberum Patrem appellari jussisset, cum, redimitus hederis, coronâqve velatus aureâ, & thyrsum tenens, cothurnisque succinctus, curru, velut Liber Pater, vectus esset Alexandria. Inter hunc apparatus belli, Plancus non iudicio recta legendi, neqve amore reipubl. aut Cæsaris, (quippe hæc semper impugnabat,) sed morbo proditor, cum fuisset humillimus assentator reginæ, & infra servos cliens, cum Antonii librarius, cum obscenissimarum rerum & auctor, & minister, cum in omnia, & in omnibus venalis, cum cœruleatus & nudus, caputqve redimitus arundine, & caudam trahens, genibus innixus, Glaucum saltasset, in convivio refrigeratus ab Antonio, ob manifestarum rapinarum indicia, transfugit ad Cæsarem,

rem,

rem, & idem postea clementiam victoris pro sua virtute interpretabatur; dictitans, id probatum à Cæsare, cui ille ignoraverat. Mox autem hunc, mox avunculum Titius imitatus est. Haud absurdè Coponius, vir prætorius, gravissimus pater, Silii socer, cum recens transfuga, multa ac nefanda Plancus absenti Antonio, in senatu objiceret: *Multa, inquit, mehercules fecit Antonius, pridie quam tu illum relinqueres.* Cæsare deinde, & Messalla Corvino eos. debellatum apud Actium; ubi longè antè quàm dimicaretur, exploratissima Iulianarum partium fuit victoria. Vigebat in hac parte miles, atque imperator; illam arcebant omnia. Hinc reges firmissimi; illinc inopiâ affectissimi. Navium hæc magnitudo, modicâ ne celeritate; adversa illa specie terribilior. Hinc ad Antonium nemo, illinc ad Cæsarem quotidie aliqui transfugiebant. Denique in ore atque oculis Antonianæ classis, per M. Agrippam Leucas expugnata, Patra captæ, Corinthus occupata, bis ante ultimum discrimen classis hostium superata. Rex Amyntas meliora & utiliora secutus: nam de illis exemplis vitæ natura Dolabella ad Cæsarem virque clarissimus, Cn. Domitius, qui solus Antonianarum partium, nunquam reginam, nisi nomine, salutavit, maximo & præcipiti periculo, transmisit ad Cæsarem. Advenit deinde maximi discriminis dies, quo Cæsar Antoniusque, productis classibus, pro salute alter, in ruinam alter ter-

E

raruna

rarum orbis dimicavere. Dextrum navium
 Julianarum cornu M. Lario commissum, laevum
 Arruntio, Agrippæ omne classici certaminis
 arbitrium. Cæsar, ei parti destinatus, in
 quam à fortunâ vocaretur, ubiqve aderat: clas-
 sis Antonii regimen Publicolæ, Sosioqve com-
 missum. At in terrâ locatum exercitum Tau-
 rus Cæsaris, Antonii regebat Canidius. U-
 bi initum certamen est, omnia in alterâ par-
 te fuere, dux, regimes, milites; in altera nihil,
 præter milites. Prima occupat fugam Cleopa-
 tra: Antonius fugientis Reginae, quàm pu-
 gnantis militis sui, comes esse maluit: & im-
 perator, qui in desertores sævire debuerat, de-
 sertor exercitus sui tactus est. Illis, etiam de-
 tracto capite, in longum fortissimè pugnandi
 duravit constantia; &, desperatâ victoriâ, in
 mortem dimicabatur. Cæsar, quos ferro pote-
 rat interimere, verbis mulcere cupiens, cla-
 mitansqve & ostendens, fugisse Antonium,
 quærebat, pro quo & cum quo pugnarent. At
 illi, cum diu pro absente dimicassent duce,
 ægre summissis armis, cessere victoriam; ci-
 tiusqve vitam veniamqve Cæsar promisit,
 quàm illis, ut ea precarentur, persuasum est.
 Fuitqve in confesso, milites optimi imperato-
 ris, imperatorem fugacissimi militis fun-
 ctum officio. ut dubites, suone, an Cleopa-
 tra arbitrio victoriam temperaturus fuerat, qui
 ad ejus arbitrium direxit fugam. Idem loca-
 tus in terra fecit exercitus, cum se Canidius,
 præci-

præcipiti fugâ, rapuisset ad Antonium. Quid ille dies terrarum orbi præstiterit, ex quo in quem statum pervenerit fortuna publica, quis in hoc transcurso tam artati operis exprimere audeat; Victoria verò fuit clementissima; nec quisquam interemptus, nisi paucissimi, & ii, qui deprecari quidem pro se non sustinerent. Ex quâ lenitate ducis colligi potuit, quem aut initio triumviratus sui, aut in campis Philippis, si licuisset, victoriæ suæ facturus fuerit triumphum. Ad solium alarunt, in prisca gravitate celeberrimi fides, mox diu clementia luctatus suâ Cæsar, servavit incolumem. Non prætereatur Asinii Pollionis factum, & dictum memorabile. Namque, cum se post Brundisiam pacem continuisset in Italia, neque aut vidisset unquam reginam, aut post enervatum amore ejus Antonii animum, partibus ejus se miscuisset, rogante Cæsare, ut secum ad bellum proficisceretur Adriacum; *Mea, inquit, in Antonium majora merita sunt, illius in me beneficia notiora: itaque discrimine vestro me subtraham, & ero præda victoris.* Proximo deinde anno, persecutus reginam Antoniumque Alexandriam, ultimam bellis civilibus imposuit manum. Antonius se ipse non segniter interemit, adeò ut multa desidiæ crimina morte redimeret. At Cleopatra, frustra custodibus, illata aspide, morsu sanè ejus, expers muliebris metus, spiritum reddidit. Fuitque & fortunâ, & clementia Cæsaris dignum, quod nemo ex iis, qui

contra eum arma tulerant, ab eo iussu eus
 interemptus. D. Brutum Antonii interemit
 crudelitas. Sex. Pompejum, ab eodem victum,
 idem Antonius, cum dignitatis quoque ser-
 vandæ dedisset fidem, etiam spiritu privavit.
 Brutus & Cassius antè, quàm victorum ex-
 perirentur animum, voluntariâ morte obie-
 runt. Antonii Cleopatrarque quis fuisset exi-
 tus narravimus. Canidius timidiùs decessit,
 quàm professioni ejus, quâ semper usus erat,
 congruebat. Ultimus autem ex interfectori-
 bus Cæsaris, Parmensis Cassius, morte pœnas
 dedit, ut dederat Trebonius. Dum ultimam
 bello Actiaco Alexandrinoque Cæsar impo-
 nit manum, M. Lepidus, juvenis, formâ, quàm
 mente, melior; Lepidi ejus, III. vir fuerat
 reip. constituendæ, filius; Iunia Bruti sorore
 natus, interficiendi, simul in Urbem rever-
 tisset, Cæsaris confilia inierat. Tunc Urbis
 custodiis præpositus C. Mæcenas, equestris, &
 splendido genere natus, vir, ubi res vigiliam
 exigeret, sanè ex somnis, providens atque agen-
 di sciens; simul verò aliquid ex negotio remit-
 ti posset, otio ac mollitiis pænè ultra femi-
 nam fluens, non minus Agrippâ Cæsari carus,
 sed minus honoratus: quippe vixit, angusti
 clavi pænè contentus; nec minora consequi
 potuit, sed non tam concupivit. Hic specula-
 tus est per summam quietem ac dissimulatio-
 nem præcipitis consilia juvenis, & mirâ celeri-
 tate, nullâque cum perturbatione aut rerum aut
 homi-

hominum oppresso Lepido, immane novi ac resurrecturi belli civilis restituit initium. Et ille quidem malè consultorum pœnas exsolvit. Æquatur prædictæ Calpurniæ Antistii Servilia Lepidi uxor; quæ vivo igni devorato, præmaturam mortem immortali nominis sui pensavit memoriâ. Cæsar autem, reversus in Italiam, atque urbem occursum, quo favore omnium hominum, ætatum, ordinum exceptus sit; quæ magnificentia triumphorum ejus, quæ fuerit munerum, ne in operis quidem justis materiâ, nedum hujus tam recisi, dignè exprimi potest. Nihil deinde optare à diis homines, nihil dii hominibus præstare possunt, nihil voto concipi, nihil felicitate consummari, quod non Augustus, post reditum in Urbem, reip. populoque Rom. terrarumque orbi repræsentavit. Finita vicesimo anno bella civilia, sepulta externa, revocata pax, sopitus ubique armorum furor; restituta vis legibus, judiciis auctoritas, senatui majestas; imperium magistratuum ad pristinum redactum modum; tantummodo octo prætoribus adiecti duo; prisca illa & antiqua reip. forma revocata; rediit cultus agris, sacris honos, securitas hominibus, certa cuique rerum suarum possessio; leges emendatæ utiliter, latæ salubriter; senatus sine asperitate, nec sine severitate lectus. Principes utri, triumphisque & amplissimis honoribus functi, hortatum Principis, ad ornandam Urbem illecti sunt. Con-

latus tantummodo usque ad undecimum, quem continuaret Cæsar, cum sæpe obtinens repugnasset, impetrari potuit. Nam dictaturam, quam pertinaciter ei deferebat populus, tam constanter repulit. Bella sub imperatore gesta, pacatusque victoriis terrarum orbis, & tot extra Italiam domique opera, omne ævi sui spatium impensurum in id solum opus scriptorem sagitans. Nos, memores professionis, universam imaginem principatus ejus oculis animisque subjecimus. Sepultis, ut prædiximus, bellis civilibus, coalescentibusque reip. membris, & coram altero, quæ tam longa armorum series laceraverat: Dalmatia XX. & CC. rebellis, ad certam confessionem pacata est imperii; Alpes, feris, multisque nationibus celebres, perdomitæ; Hispaniæ, nunc ipsius præsentia, nunc Agrippæ, quem usque in tertium consulatam, & mox collegium tribuniciæ potestatis, amicitia Principis evexerat, multo varioque Marte pacatæ. In quas provincias cum initio, Scipione & Sempronio Longo cos. primo anno secundi Punici, abhinc annos CC. Romani exercitus missi essent, duce Cn. Scipione, Africani patruo, per annos CC. in his multo mutuoque, ita certatum est sanguine, ut, amissis P. R. imperatoribus exercitibusque, sæpe contumelia, etiam nonnumquam periculum Romano inferretur imperio. Illæ enim provinciæ Scipiones consumpserunt: illæ contumelioso XX. annorum bello sub duce Viriatho majores nostros exercuerunt:

cuerunt:

cuerunt: illæ, terrore Numantini belli, populum
 R. concusserunt. In illis turpe Q. Pompeji fœ-
 dus, turpiusque Mancini senatu cum ignominiâ
 dediti imperatoris, rescidit: illa tot consula-
 res, tot prætorios absumpsit duces; patrumque
 ætate, in tantum Sertorium armis extulit, ut
 per quinquennium dijudicari non potuerit,
 Hispanis, Romanisque in armis plus esset ro-
 boris, & uter populus alteri pariturus foret.
 Has igitur provincias, tam diffusas, tam fre-
 quentes; tam feras, ad eam pacem abhinc an-
 nos fermè L. perduxit Cæsar Augustus:
 ut, quæ maximis bellis nunquam vacaverant,
 eæ sub C. Antistio, ac deinde P. Silio legato, cete-
 risque, postea etiam latrociniis vacarent. Dum
 pacatur Occidens, ab Oriente ac Rege Partho-
 rum signa Romana, quæ Croso oppresso Oro-
 des, quæ Antonio pulso filius ejus Phraates
 ceperant, Augusto remissa sunt: quod cogno-
 men illi viro Planci sententia consensu uni-
 versi senatus populi que R. indidit. Erant ta-
 men, qui hunc felicissimum statum odissent.
 Quippe L. Murena, & Fannius Cæpio, diversis
 moribus, (nam Murena sine hoc facinore po-
 tuit videri bonus, Cæpio & ante hoc erat pes-
 simus) cum inissent occidendi Cæsaris consi-
 lia, oppressi auctoritate publicâ, quod vi face-
 re voluerant, jure passi sunt. Neque multo
 post Rufus Egnatius, per omnia gladiator,
 quàm senatori propior, collecto in ædilitate fa-
 vore populi, quem extinguendis privatâ familiâ

incendiis in dies auxerat , in tantum quidem ,
 ut ei præturam continuaret , mox etiam con-
 sulatum petere ausus ; cum esset omni flagitio-
 rum scelerumque conscientiam merfus ; nec me-
 lior illi res familiaris , quam mens , foret ;
 aggregatis simillimis sibi , interimere Cæsa-
 rem statuit , ut , quo salvo salvus esse non pote-
 rat , eo sublato moreretur. Quippe ita se mo-
 res habent , ut publicam quisque ruinam in alit oc-
 cidere , quam suam proteri , & idem passurus ,
 minus conspici. Neque hic prioribus in oc-
 cultando felicior fuit ; abditusque carceri , cum
 consciis facinoris , mortem dignissimam vitam
 suam obiit. Præclarum excellentis viri factum ,
 C. Sentii Saturnini , circa ea tempora consulis ,
 ne fraudetur memoria. Aberat in ordinan-
 dis Asiæ Orientisque rebus Cæsar , circumferens
 terrarum orbi præsentiam suam pacis suæ bona-
 tum Sentius fortè & solus , & absente Cæsa-
 re eos. cum alia , prisca severitate summaque
 constantiam , vetere consulum more ac severita-
 te gessisset , protraxisset publicanorum frau-
 des , punisset avaritiam , regessisset in ærari-
 um pecunias publicas , tum in comitiis haben-
 dis præcipuum egit consulem. Nam & quæ-
 sturam petentes , quos indignos iudicavit , profi-
 teri vetuit ; & cum id facturos se perseverarent ,
 consularem , si in campum descendissent , vin-
 dictam minatus est. Et Egnatium , florentem
 favore publico , sperantemque , ut præturam
 ædilitati , ita consulatum præturæ se junctu-
 rum

rum, profiteri vetuit; & cum id non obtinuisset, juravit, etiam si factus esset consul suffragiis populi, tamen se eum non renunciaturum. Quod ego factum cuilibet veterum consulum gloria comparandum reor, nisi quod naturaliter audita visis laudamus libentius. Et presentia, invidia; praeterita, veneratione prosequimur; & his nos obrui, illis instrui credimus. Ante triennium ferè, quam Egnatianum scelus erumperet, circa Murenæ Capionisque conjurationis tempus; abhinc annos L. M. Marcellus, sororis Augusti Octaviae filius, quem homines ita, si quid accidisset Caesari, successorem potentiae ejus arbitrabantur futurum, ut tamen id per M. Agrippam secure ei posse contingere non existimarent; magnificentissimo munere aedilitatis edito, decessit, admodum juvenis, sanè, ut ajunt, ingenuarum virtutum, laetusque animi & ingenii, fortunæque, in quam alebatur, capax. Post cujus obitum Agrippa, qui sub specie ministeriorum Principalium profectus in Asiam, ut fama loquitur, ob tacitas cum Marcello offensiones, presenti se subduxerat, tempori; reversus inde, filiam Caesaris Iuliam, quam in matrimonio Marcellus habuerat, duxit uxorem; feminam neque sibi, neque reip. felicis uteri. Hoc tractu temporum, Ti. Claudius Nero, quo primo, ut praediximus; Livia, Drusi Claudiani filia, despondente Nerone, cui ante nupta fuerat, Caesari nupsit, innutritus caelestium

præceptorum disciplinis, juvenis, genere, formâ, celsitudine corporis, optimis studiis, maximoque ingenio instructissimus, qui protinus quantum est, sperari potuerat, visusque prætulit principem; quæstor, undevicesimum annum agens, capeßere cœpit remp. maximamque difficultatum annonæ, ac rei frumentariæ inopiam ita Ostiæ, atque in urbe, mandato vitrici, moderatus est; ut per id, quod agebat, quantum evassurus esset, eluceret. Nec multo post missus ab eodem vitrico cum exercitu ad visendas ordinandasque, quæ sub Oriente sunt, provincias, præcipuis omnium virtutum experimentis in eo tractu editis, cum legionibus ingressus Armeniam, redactâ eâ in potestatem P. R. regnum ejus Artavasdi tradidit. cujus rex quoque Parthorum tanti nominis famâ territus, liberos suos ad Cæsarem misit obsides. Reversum inde Neronem, Cæsar haud mediocris belli molem experiri statuit, adjutore operis dato fratre ipsius Druso Claudio, quem intra Cæsaris penates enixa erat Livia. Quippe uterque, divisis partibus, Rhætos Vindelicosque adgressi, multis urbium & castellorum oppugnationibus, nec non directâ quoque acie feliciter functi, gentes, locis tutissimas, aditu difficillimas, numero frequentes, feritate truces, majore cum periculo, quam damno Romani exercitus, plurimo cum earum sanguine, perdomuerunt. Ante quæ temporaria censura Planci & Pauli acta inter discordiam

diam, neque ipsi honori, neque reip. usui fuit: cum alteri vis censoris, alteri vita deesset: Paulus vix posset implere censorem, Plancus timere deberet, nec quidquam objicere posset adolescentibus, aut objicientes audire, quod non agnosceret senex. Mors deinde Agrippæ (qui novitatem suam multis rebus nobilitaverat, atque in hoc perduxerat, ut & Neronis esset focer; cujusque liberos, nepotes suo, D. Augustus, præpositis Caji ac Lucii nominibus, adoptaverat) admovit propius Neronem Cæsari. Quippe filia ejus Iulia, quæ fuerat Agrippæ nupta, Neroni nupsit. Subinde bellum Pannonicum, quod inchoatum Agrippæ Marcoque Vinicio, avo tuo, cos. magnum, atroxque, & perquam vicinum imminabat Italiæ, per Neronem gestum est. Gentes Pannoniorum, Dalmatarumque nationes, situmque regionum ac fluminum, numerumque & modum virium, excelsissimasque & multiplices eo bello victorias tanti imperatoris, alio loco explicabimus. Hoc opus servet formam suam. Hujus victoriæ compos Nero, ovan triumphavit. Sed, dum in hac parte imperii omnia geruntur prosperrimè, accepta in Germaniâ clades sub legato M. Lollio, homine in omnia pecuniæ, quam rectè faciendi, cupidiorè, & inter summam vitiorum dissimulationem vitiosissimo; amissaque legionis quintæ Aquila vocavit ab Urbe in Gallias Cæsarem. Cura deinde, atque onus Germanici belli delegata Dru-

so Claudio, fratri Neronis, adolescenti tot tan-
 tarumque virtutum, quot & quantas naturæ
 mortalis recepit, vel industria percipit; cuius
 ingenium utrum bellicis magis operibus, an
 civilibus suffecerit artibus, in incerto est.
 Morum certè dulcedo ac suavitas, & adversus
 amicos æqua ac par sui æstimatio inimitabilis
 fuisse dicitur. Nam pulchritudo corporis pro-
 xima fraternæ fuit. Sed illum magnâ ex par-
 te domitorum Germaniæ, plurimo ejus gentis
 variis in locis profuso sanguine, factorum ini-
 qvitas, consulem agentem annum tricesimum,
 rapuit. Moles deinde ejus belli translata in
 Neronem est, quod is suâ & virtute, & for-
 tunâ administravit; peragratusque victor
 omnes partes Germaniæ, sine ullo detrimen-
 to commissi exercitus, quod præcipuè huic duci
 semper curæ fuit; sic perdomuit eam, ut in
 formam pænè stipendiariæ redigeret provin-
 ciæ. Tum alter triumphus cum altero consu-
 latu, ei oblatus est. Dum ea, quæ prædixi-
 mus, in Pannoniâ; Germaniæque geruntur, a-
 trox in Thraciâ bellum ortum, omnibus ejus
 gentis nationibus in arma accensis, L. Pisonis,
 quem hodieque diligentissimum, atque eundem
 lenissimum securitatis urbanæ custodem
 habemus, virtus compressit. Quippe, legatus
 Caesaris, triennio cum his bellavit; gentesque
 ferocissimas, plurimo cum earum excidio, nunc
 acie, nunc expugnantibus, in pristinum pa-
 cis redegit modum; ejusque patratiōe, Asiæ
 securi-

securitatem, Macedoniae pacem reddidit. De quo viro hoc omnibus sentiendum, ac praedicandum est, esse mores ejus vigore ac lenitate mixtissimos, & vix queminquam reperiri posse, qui aut otium validius diligat, aut facilius sufficiat negotio, & magis, quae agenda sunt, curet sine ulla ostentatione agendi. Brevi interjectio spatii, Ti Nero, duobus consulatibus, totidemque triumphis actis, tribunicae potestatis consortione aequatus Augusto, civium, post unum, (& hoc, quia volebat) eminentissimus, ducum maximus, fama fortunaque celeberrimus, & vere alterum reip. lumen & caput, mira quadam & incredibili atque inenarrabili pietate, (cujus causae mox detectae sunt) cum C. Caesar sumpsisset jam virilem togam, Lucius item maturus esset viris, ne fulgor suus orientium juvenum obstaret initiis, dissimulata causa consilii sui, comitatum ab socero, atque eodem vitrico, acquiescendi a continuatione laborum, petiit. Quis fuerit eo tempore civitatis habitus, qui singulorum animi, quae digredientium a tanto viro omnium lacrymae, quam paene ei patria manum iniecerit, iusto fervemus operi. Illud etiam in hoc transcurso dicendum est, ita septem annos Rhodi moratum, ut omnes, qui procos. legati-que, in transmarinas profecti provincias, visendi ejus gratia, ad quem convenientes, semper privatos illa majestas privata nunquam fuit, fasces suos summiserint, fastique

sint otium ejus honoratius imperio suo. Sensit terrarum orbis, digressum à custodiâ Neronem Urbis. Nam & Parthus, desiscens à societate Romanâ, adjecit Armeniæ manum, & Germania, averfis domitoris sui oculis, rebellavit. At in Urbe, eo ipso anno, quo magnificentissimi gladiatorii muneris naumachæque spectaculis, D. Augustus, abhinc annos XXX. se, & Gallo Caninio cos. dedicato Martis templo, animos oculosque P. R. repleverat, fœda dictu, memoriaque horrenda ipsius domo tempestas erupit. Quippe filia ejus Julia, per omnia tanti parentis ac viri immemor, nihil, quod facere aut pati turpiter posset femina, luxuriâ libidine infectum reliquit; magnitudinemque fortunæ suæ peccandi licentiâ metiebatur; quidquid liberet, pro licito judicans. Tum Iulus Antonius, singulare exemplum clementiæ Cæsaris, violator ejus domus, ipse sceleris à se commissi ultor fuit; quem, victo ejus patre, non tantum incolumitate donaverat, sed sacerdotio, præturâ, consulatu, provinciis, honoratum etiam matrimonio sororis suæ filix, in artissimam affinitatem receperat. Quinctiusque Crispinus; singularem nequitiam supercilio truci protegens, & Appius Claudius, & Sempronius Gracchus, ac Scipio, aliique minoris nominis, utriusque ordinis viri, quasi cujuslibet uxore violata, pœnas pependere; cum Cæsaris filiam, & Neronis violassent conjugem. Julia relegata in insulam, patri-

tria-

trixque, & parentum subducta oculis. Quam tamen comitata mater Scribonia, voluntarii exilii permansit comes. Breve ab hoc intercesserat spatium, cum C. Cæsar, ante aliis provinciis adfidendum obitus, in Syriam missus; convento prius Ti. Nerone, cui omnem honorem, ut superiori, habuit, tam variè se ibi gessit ut nec laudaturum magna, nec vituperaturum mediocris materia deficiat, cum rege Parthorum juvene, excelsissimæ insulæ, quam annis Euphrates ambiabat, æquato utriusque partis numero, coit. Quod spectaculum stantis ex diverso hinc Romani, illinc Parthorum exercitus, cum duo inter se eminentissima imperiorum, & hominum coirent capita, perquam clarum & memorabile, sub initia stipendiorum meorum, tribuno militum mihi visere contigit. Quem militiæ gradum antè sub patre tuo, M. Vinicio, & P. Silio auspiciatus, in Thraciâ, Mecedoniaque, mox Achaiâ, Asiaque, & omnibus ad Orientem versus provinciis, & ore atque utroque maris Pontici latere, haud injucundâ tot rerum, locorum, gentium, urbium recordatione perfruor. Prior Parthus apud Cajum in nostra ripâ, posterior hic apud regem in hostili epulatus est. Quo tempore M. Lollii, quem veluti moderatorem juventæ filii sui Augustus esse voluerat, perfida & plena subdoli ac versuti animi consilia, per Parthum indicata, Cæsaris ira evulgavit: cujus mors intra paucos dies fortuita, an voluntaria

ria

ria fuerit, ignoro. Sed, quem hunc decessisse lætati homines, tam paulo post obisse Censorinum in iisdem provinciis, graviter tulit civitas, virum demerendis hominibus genitum. Armeniam deinde ingressus, prima parte introitus prosperè gessit; mox in colloquium (cui se temere crediderat) circa Attageram graviter à quodam nomine Alduo, vulneratus, ex eo, nè corpus minus habile, ita animum minus utilem reip. habere cœpit. Nec defuit conversatio hominum, vitia ejus assentatione alentium. Etenim semper magnæ fortunæ comes adest Adulatio: per quæ eo ductus erat, ut in ultimo ac remotissimo terrarum orbis angulo consenescere, quàm Romam regredi, mallet. Diu, reluctatus, inuitusque revertens in Italiam, in urbe Lyciæ (Limyram nominant) morbo obiit; cum ante annum fermè quinquagesimum Cæsar, frater ejus, Hispanias peteret, Massiliæ decessisset. Sed fortuna, quæ subduxerat spem magni nominis, jam tum reip. sua præsidia reddiderat. Quippe ante utriusque horum obitum, patre tuo P. Vinicio cos. Ti. Nero; reversus Rhodo, incredibili lætitiâ patriam repleverat. Non est diu cunctatus Cæsar Augustus. Neque enim quærendus erat, quem legeret; sed legendus, qui eminebat. Itaque, quod post Lucii mortem, adhuc Caio vivo, facere voluerat, eoque vehementer repugnante Nerone, erat inhibitus, post utriusque adolescentium obitum facere perseveravit, ut

& tri-

& tribuniciæ potestatis consortionem Neroni constitueret, multum quidem eo cum domitium in senatu recusante, & eum Ælio Cato Sentio cos. V. Kalend. Jul. post V. C. annis DCCLIV. abhinc annis XXVII. adoptaret. Lætitiâ illius diei, concursumque civitatis, & vota pæne inferentium cœlo manus, spemque conceptæ perpetuæ securitatis æternitatisque Romani imperii, vix in illo iusto opere abunde persequi poterimus, nedum hic implere tentemus. Id unum dixisse juvat, quàm ille omnibus fuerit catus. Tum refulsit certa spes liberorum parentibus, viris matrimoniorum dominis patrimonii, omnibus hominibus, salutis, quietis, pacis, tranquillitatis; adeò, ut nec plus sperari potuerit, nec spei responderi felicius. Adoptatus eadem die etiam M. Agrippa, quem post mortem Agrippæ Julia enixa erat. Sed in Neronis adoptione illud adjectum, his ipsis Cæsaris verbis: *Hoc, inquit, resp. causâ facio.* Non diu vindicem, custodemque imperii sui morata in Urbe patria, protinus in Germaniam misit; ubi ante triennium sub M. Vinicio, avo tuo, clarissimo viro, immensum exarserat bellum. Erat & ab eo quibusdam in locis gestam, quibusdam iustentum feliciter, eoque nomine decreta ei cum speciosissimâ inscriptione operum ornamenta triumphalia. Hoc tempus me, functum antè tribanatu castrorum, Ti. Cæsaris militem fecit. Quippe, protinus ab adoptione missus cum eo præfectus

ctus

Etus equitum in Germaniam, successor officii
 patris mei, caelestissimorum ejus operum per an-
 nos continuos IX. praefectus, aut legatus, specta-
 tor, & pro captu mediocritatis meae, adjutor fui.
 Neque illi spectaculo, quo fructus sum, simile
 conditio mortalis recipere videtur mihi; cum
 per celeberrimam Italiae partem, tractum o-
 mnem Galliae provinciarum; veterem impera-
 torem, & ante meritis ac viribus, quam nomine,
 Caesarem revisentes, sibi quisque, quam illi, gra-
 tularentur plenius. At vero militum conspe-
 ctu ejus elicite gaudio lacrymae alacritasque
 & salutationis nova quaedam exultatio, & con-
 tingendi manum cupiditas, ne continentium
 protinus, quin adjicerent, *Videmus te, impera-
 tor, saluum recepimus*; ac deinde, *Ego tecum,
 imperator, in Armeniam, ego in Ratiâ sui: ego à te
 in Vindeliciis, ego in Pannoniam, ego in Germaniam
 donatus sum*; neque verbis exprimi, & for-
 tasse vix mereri fidem potest. Intrata pro-
 tinus Germaniam subacti Caninefates, Attuari,
 Bructeri, recepti Cherusci gentes, & amnis,
 mox nostram clade nobilis, transitus Visurgis:
 penetrata ulteriora, cum omnem partem asper-
 rimi & periculosissimi belli Caesar vindica-
 ret, in iis, quae minoris erant discriminis,
 Sentium Saturninum, equitum legatus patris
 ejus in Germaniam fuerat, perfecisset; virum
 multiplicem in virtutibus, navum, agilem,
 providum, militariumque officiorum patien-
 tem ac peritum pariter, sed eundem, ubi ne-
 gotia

gotia fecissent locum otio, liberaliter lauteque eo abutentem; ita tamen, ut eum splendidum ac hilarem potius, quam luxuriosum, aut desidem, diceres: De cuius viri claro celebrique consulatu prædiximus. Anni ejus æstiva, usque in mensem Decembrem perducta, immensis emolumentum fecere victoriæ. Pietas sua Cæsarem, pænè obstructis hieme alpibus, in urbem traxit, ad tutelam imperii: eum veris initio reduxit in Germaniam; in cuius mediis finibus, ad caput Iuliæ fluminis, hiberna digrediens princeps locaverat. Prò dii boni, quanti voluminis opera insequenti æstate, sub duce Tiberio Cæsare, gessimus! Perlustrata armis tota Germania est. Victæ gentes, pænè nominibus incognitæ. Receptæ Cauchorum nationes. Omnis eorum juvenus, infinita numero, immensa corporibus, situ locorum tutissima, traditis armis, una cum ducibus suis, sæpta fulgenti armatoque militum nostrorum agmine, ante imperatoris procubuit tribunal. Fracti Langobardi; gens etiam Germana feritate ferocior. Denique, quod nunquam antea spe conceptum, nedum opere tentatum erat, ad quadringentesimum miliarium, à Rheno usque ad flumen Albini, qui Senonum Hermundorumque fines præterfluit, Romanus cum signis perductus exercitus, & eodem, mirâ felicitate & curâ ducis, temporum quoque observantiâ, classis, quæ Oceani circum navigaverat sinus, ab inaudito atque

inco-

incognito antè mari flumine Albi subvectæ,
 plurimarum gentium victoriâ , cum abundan-
 tissimâ rerum omnium copia , exercitui Cæsari-
 que se junxit. Non tempero mihi, quin tan-
 tæ rerum magnitudini hoc , quæcumque est,
 inseram. Cùm citeriorem ripam prædicti flu-
 minis castris occupassemus , & ulterior ar-
 matâ hostium juventute fulgeret , sub omnem
 motum nostrarum navium protinus refu-
 gientium, unus è barbaris, ætate senior , cor-
 pore excellens, dignitate , quantum ostende-
 bat cultus, eminens, cavatum, ut illis mos est, ex
 materiâ conscendit alveum , solusque id na-
 vigii genus temperans , ad medium processit
 fluminis ; & petiit, liceret sibi, sine periculo, in
 eam, quæ armis tenebamus , egredi ripam, ac
 videre Cæsarem. Data petenti facultas. Tum
 appulso liure , & diu tacitus contemplatus
 Cæsarem , Nostra quidem , inquit, fuerit ju-
 ventus , quæ cum vestrum numen absentium
 colat, præsentium potius arma metuit , quæ
 sequitur fidem. Sed ego, beneficio ac permissu
 tuo , Cæsar , quos antè audiebam, hodie vidi
 deos: nec feliciorem ullum vitæ meæ aut opta-
 vi, aut sensi diem. Impetratoque, ut manum
 contingeret , reversus in naviculam, sine fine
 respectans Cæsarem, ripæ suorum appulsus est.
 Victor omnium gentium , locorumque , quos
 adierat, Cæsar, cum incolumi inviolatoque , &
 semel tantummodò, magnâ cum clade hostium,
 fraude eorum tentato ex exercitu , in hiberna le-
 gio-

giones reduxit; eadem, quâ priore anno, festinatione urbem petens. Nihil erat jam in Germaniâ, quod vinci posset, præter gentem Marcomannorum; quæ, Maroboduo duce, excita sedibus suis, atque in interiora refugiens, incinctos Herciniæ silvæ campos incolebat. Nulla festinatio hujus viri mentionem transgredi debet. Maroboduus, genere nobilis, corpore prævalens, animo ferox, natione magis, quam ratione, barbarus, non tumultuarium, neque fortuitum, neque mobilem, & ex voluntate parentium constantem inter suos occupavit principatum; sed, certum imperium, vimque regiam complexus animo, statuit, avocata procul à Romanis gente suâ, eo progredi; ubi, cum propter potentiora arma refugisset, sua faceret potentissima. Occupatis igitur, quos prædiximus, locis, finitimos omnes aut bello domuit, aut conditionibus juris sui fecit. Corpus suum custoditum. Imperium, perpetuis exercitiis, præne ad Romanæ disciplinæ formam redactum, brevi in eminens, & nostro quoque imperio timendum perduxit fastigium; gerebatque se ita adversus Romanos, ut neque bello nos lacesteret, & si lacesteretur, sugeresset sibi vim, ac voluntatem resistendi declararet. Legati, quos mittebat ad Cæsares, interdum ut supplicem commendabant, interdum ut pro pari loquebantur. Gentibus hominibusque à nobis descendentibus erat apud eum perfugium; totumque ex malè dis-

simula-

simulato agebat æmulum; exercitumque, quem
 LXX. millium peditum, quatuor equitum, fe-
 cerat, assiduis adversus infinitimos bellis exer-
 cendo, majori, quam quod habebat, operi præ-
 parabat. Eratque etiam eo timendus, quod
 cum Germaniam ad lævam, & in fronte; Pan-
 noniam ad dextram; à tergo sedium suarum
 haberet Noticos; tanquam in omnes semper
 venturus, ab omnibus timebatur. Nec secu-
 ram incrementi sui patiebatur esse Italiam:
 quippe cum à summis Alpium jugis, quæ fi-
 nem Italiæ terminant, initium ejus finium
 haud multo plus CC. millibus passuum abesset.
 Hunc virum, & hanc regionem proximo an-
 no diversis è partibus Ti. Cæsar aggredi sta-
 tuit. Sentio Saturnino mandatum, ut per
 Cattos, excisis continentibus Herciniæ silvis,
 legiones Boiohæmum (id regioni, quam inco-
 lebat Maroboduus, nomen est) ipse à Carnun-
 to, qui locos Norici Regni proximus ab hac
 parte erat, exercitum, qui in Illyrico merebat,
 ducere in Marcomannos orsus est. Rumpit,
 interdum moratur proposita hominum, For-
 tuna. Præparaverat jam hiberna Cæsar ad
 Danubium, admotoque exercitu non plus,
 quam v. dierum iter à primis hostium, Saturni-
 num admoveri placuerat. Pænè æquali divisæ
 intervallo ab hoste, intra paucos dies in prædi-
 cto loco cum Cæsare juncturæ erant; cum uni-
 versa Pannonia, insolens longæ pacis bonis, &
 adulta; viribus Dalmatia, omnibus tractus
 ejus

ejus gentibus in societatem adductis, ex constituto arma corripuit. Tum necessaria gloriosis præposito; neque tutum visum, abdito in interiora exercitu, vacuam tam vicino hosti relinquere Italiam. Gentium nationumque, quæ rebellaverant, omnis numerus amplius DCCC. millibus explebat. CC. ferè peditum colligebatur, armis habilia, equitum VIII. cujus immensæ multitudinis, parentis acerrimis ac peritissimis ducibus, pars petere Italiam decreverat, junctam sibi Nauporti ac Tergestis confinio; pars in Macedoniam eruperat; pars suis sedibus præsidium esse destinauerat. Proxima duobus Batonibus, ac Pinneti ducibus auctoritas erat. In omnibus autem Pannoniis non disciplinæ tantum modò, sed lingvæ quoque notitia Romanæ; plerisque etiam litterarum usus, & familiaris animorum erat exercitatio. Itaque, hercules, nullamquam natio tam mature consilio belli bellum iunxit ac decreta patravit. oppressi cives Romani, trucidati negotiatores, magnus vexillariorum numerus, ad internecionem, eâ in regione, quæ plurimum ab Impetatore aberat, cæsus. occupata armis Macedonia; omnia, & in omnibus locis, igni ferròque vastata: quia tantus etiam huius belli metus fuit, ut stabilem illum, & firmatum tantorum bellorum experientiâ, Cæsaris Augusti animum quateret atque terreret. Habiti itaque delectus, revocati undique omnes veterani, viri feminaeque

nãqve ex censu libertinum coactã dare mili-
 tem. Audita in senatu vox principis, Decimo
 die, ni caveretur, posse hostem in urbis Romã
 venire conspectum. Senatorum, eqvitumqve
 Romanorum exactã ad id bellum opera polli-
 cita. Omnia hæc frustra præparassemus, nisi,
 qui illa regeret, fuisset. Itaque, ut præsidium
 militum, resp. ab Augusto ducem in bellum
 polcit Tiberium. Habuit in hoc quoque bello
 mediocritas nostra speciosi ministri locum.
 Finitã equestri militia, designatus quæstor,
 necdum senator æqvatus senatoribus, & jam
 designatis tribunis pl. partem exercitus ab
 Urbe, traditi ab Augusto, perduxit ad filium
 ejus: in quæsturã deinde, remissã sorte pro-
 vincia, legatus ejusdem ad eundem missus,
 quas nos primo anno acies hostium vidimus?
 quantis, prudentiã ducis, opportunitatibus,
 furentes eorum vires universas evasimus ar-
 tibus? quanto cum temperamento simul utili-
 tatis res auctoritate Imperatoris agi vidi-
 mus? quã prudentiã hiberna disposita sunt?
 quanto opere, inclusus custodiis exercitus no-
 stri, ne quã posset erumpere, inopsqve copiarum
 & intra se furens, viribus hostis elangvesce-
 ret? Felix eventu, forte conatu, primã æstate
 belli Messalini opus mandantum est memo-
 riã; qui vir, animo etiam, quã gente, nobi-
 lior, dignissimus; qui & patrem Corvinum
 habuisset, & cognomen suum Cottæ fratri
 relinqueret, propositus Illyrico, subitã rebel-
 lione

lione, cum semiplenâ legione, vicesimâ, circumdatus hostili exercitu, amplius XX. hostium fudit, fugavitque, & ob id ornamentis triumphalibus honoratus est. Ita placebat barbaris numerus suus, ita fiducia virium, ut, ubicumque Cæsar esset, nihil in se reponerent. Pars exercitus eorum præposita ipsi duci, & ad arbitrium utilitatemque nostram macerata, perductaque ad exitiabilem famem, neque instantem sustinere, neque facientibus copiam pugnandi dirigentibusque aciem, ausa congregi, occupato monte Claudio, munitione se defendit. At ea pars, quæ, obviam se effuderat exercitui, quem A. Cæcina & Silvanus Plautius consulares ex transmarinis adducebant provinciis, circumfusa V. Legionibus nostris, auxiliariibusque, & equitatu regio, (quippe magnâ Thracum manu junctus prædictis ducibus Mætalces, Thraciæ rex, in adiutorium ejus belli secum trahebat) pænè exitiabilem omnibus cladem intulit. Fugata regionum equestris acies, fugatæ alæ, conversæ cohortes sunt. Apud signa quoque legionum trepidatum, sed Romana virtus militis plus eo tempore vindicatum gloriæ, quam ducibus, reliquit: qui multum amore imperatoris sui crepantes, antè in hostem inciderunt, quam per exploratores, ubi hostis esset, cognoscerent. Jam igitur, in dubiis rebus semetipsæ legiones adhortatæ, jugulatis ab hoste quibusdam tribunis militum, interempto præfecto castrorum, præfectisque cohortium,

F

non

non incruentis centurionibus, quibus etiam primi ordines cecidère, invasère hostes: nec sustinuisse contenti, perrupta eorum acie, ex insperato victoriam vindicaverunt.

Hoc ferè tempore Agrippa, qui eodem die, quo Tiberius, adoptatus ab avo suo naturali erat, & jam ante biennium, qualis esset, apparère cœperat, mirâ pravitate animi, atque ingenii in præcipitia conversus, patris, atque ejusdem avi sui animum alienavit sibi; moxque, crescentibus in dies vitiis, dignum furore suo habuit exitum. Accipe nunc, M. Vinici, tantum in bello ducem, quantum in pace vides principem. Junctis exercitibus, quique sub Cæsare fuerant, quique ad eum venerant, contractisque in una castra decem legionibus, LXX. amplius cohortibus, XIV. sed pluribus, quam decem veteranorum millibus, ad hoc magno voluntariorum numero, frequentique equite regio; tanto denique exercitu, quantus nullo unquam loco post bella fuerat civilia, omnes eo ipso læti erant, maximamque fiduciam victoriæ in numero reponebant. At imperator optimus eorum, quæ agebat, iudex, & utilia speciosis præferens, quodque semper eum facientem vidi, in omnibus bellis, quæ probanda essent, non quæ utique probarentur, sequens, paucis diebus exercitum, qui venerat ad refoendas ex itinere ejus vires, moratus; cum eum majorem, quam ut temperari posset, neque habilem gubernacu'o

naculo cerneret, dimittere statuit: profecutusque longo, & perquam laborioso itinere, cujus difficultas narrari vix potest, ut neque universos quisquam auderet aggredi, & partem digredientium suorum quisque metu finium universi tentare non possent, remisit eò, unde venerant. Et ipse, asperri-
 mæ hiemis initio regressus Sisciam, legatos, inter quos ipsi fuimus, partitis præfecit hibernis. O rem dictu non eminentem, sed solidâ veraque virtute atque utilitate maximam, experientiâ svavissimam, humanitate singularem! Per omne belli Germanici Pannonicique tempus, nemo è nobis, gradumve nostrum aut præcedentibus, aut sequentibus, imbecillus fuit, cujus salvas ac valetudo non ita sustentaretur Cæsaris curâ, tamquam distractissimus ille tantorum onerum mole huic uni negotio vacaret animus. Erat desiderantibus paratum junctum vehiculum; lectica ejus publicata, cujus beneficium cum alii, tum ego sensi. Jam medici, jam apparatus cibi, jam in hoc solum importatum instrumentum balinei, nullius non succurrit valetudini. Domustantum, ac domestici deerant; ceterum nihil, quod ab illis aut præstari, aut desiderari posset. Adjice jam illud, quod, quisquis illis temporibus interfuit, (ut alia, quæ retuli) agnosceret protinus. Solus semper eqvo vectus est; solus cum iis, quos invitaverat, majore parte æstivarum expeditionum, cenavit sedens; non se-

quentibus disciplinam, quatenus exemplo non nocebatur, ignovit; admonitio frequens inerat, & castigatio, vindicta rarissima; agebatque medium, plurima dissimulantis, aliqua inhibentis. Hiems emolumentum patrati belli contulit. Sed insequentis æstate omnis Pannonia, reliquiis totius belli in Dalmatiâ manentibus, pacem petiit. Ferocem illam tot milium juventutem, paulo antè servitutem minatam Italiæ, conferentem arma, quibus usa erat, apud flumen nomine Bathinum, prosternentemque se universam genibus imperatoris, Batonemque & Pinetem, excelsissimos duces, captum alterum, alterum deditum, justis voluminibus ordine narrabimus, ut spero. Autumno victor in hiberna reducitur exercitus, cujus omnibus copiis à Cæsare M. Lepidus præfectus est, vir nominis ac fortunæ eorum proximus, quem in quantum quisque aut cognoscere, aut intelligere potuit, in tantum miratur ac diligit, tantorumque nominum, quibus ortus est, ornamentum judicat. Cæsar ad alteram belli Delmatici molem animum atque arma contulit. In quâ regione quali adjutore legatoque fratre meo, Magio Celere Vellejano, usus sit, ipsius patrisque ejus prædicatione testatum est, & amplissimorum honorum, quibus triumphans eum Cæsar donavit, signat memoria. Initio æstatis Lepidus, reducto hibernis exercitu, per gentes integras, immunesque adhuc clade belli, & eò feroces

ac truces tendens ad Tiberium imperatorem, & cum difficultate locorum, & cum vi hostium luctatus, magnâ cum clade obsistentium, excisis agris, exustis ædificiis, cæsis viris, lætus victoriâ, prædaque onustus, pervenit ad Cæsarem; & ob ea, quæ si propriis gessisset auspiciis, triumphare debuerat, ornamentis triumphalibus, consentiente cum iudicio principum voluntate senatus, donatus est. Illa ætas maximi belli consummavit effectus. Quippe Dauri & Desitiates Delmatæ, situ locorum ac montium, ingeniorum terociâ, mirâ etiam pugnandi scientiâ, & præcipuè augustiis saltuum pænè inexpugnabiles, non jam ductu, sed manibus atque armis ipsius Cæsaris tum demum pacati sunt, cum pænè funditus eversum forent. Nihil in hoc tanto bello, nihil in Germaniâ aut videre majus, aut mirari magis potui, quàm quod imperatori numquam adeò ulla opportuna visa est victoriæ occasio, quam damno amissi pensaret militis. Semperque visum est gloriosum, quod esset tutissimum; & antè conscientiæ, quàm famæ, consultum; nec unquam consilia ducis iudicio exercitus, sed exercitus providentiâ ducis rectus est. Magna in Bello Delmatico experimenta virtutis, in multos ac difficiles locos præmissus Germanicus dedit; celebris etiam operâ diligenti Q. Julius Postumus, vir consularis, præpositus Delmatæ, ornamenta meruit triumphalia: quem honorem ante paucos annos Pas-

fienus & Cossus, viri quibusdam diversis virtutibus celebres, in Africâ meruerant. Sed Cossus victoriæ testimonium etiam in cognomen filii contulit, adolescentis in omnium virtutum exempla geniti. At postumi operum L. Apronius particeps, illâ quoque militiâ eos, quos mox consecutus est, honores excellenti virtute meruit. Utinam non majoribus experimentis testatum esset, quantum in omni re Fortuna posset; sed in hoc quoque genere abundè agnoscivise ejus potest. Nam & Sejanus, vir antiquissimi moris, & priscam gravitatem semper humanitate temperans, in Germaniâ Illyricoque, & mox in Africâ, splendidissimis functus ministeriis, non merito, sed materiâ adipiscendi triumphalia, defectus est. Et A. Licinius Nerva Silianus, P. Silius filius, quem virum, ne qui intellexit quidem; abundè miratus est, ne nihil optimo civi, simplicissimo duci perisset, præreptus immature, & fructu amplissimæ principis amicitiae, & consummatione evectæ in altissimum paternumque fastigium imaginis, defectus est. Horum virorum mentione si quis quæsisse me dicet locum, fatentem arguet. Neque enim justus sine mendacio candor apud bonos criminis est. Tantumquod ultimam imposuerat Pannonico ac Delmatico Bello Cæsar manum, cum, intra quinque consummati tanti operis dies, funestæ ex Germaniâ epistolæ, cæsi Vari, trucidatarumque legionum trium, totidemque ala-
rum,

rum, & sex cohortium, velut in hoc saltem tantummodo indulgente nobis fortunâ, ne occupato duce, & causa persona moram exigit. Varus Quinctilius, illustri magis quam nobili ortus familiâ, vir ingenio mitis, moribus quietus; ut corpore & animo immobilior, otio magis castrorum, quam bellicæ assuetus militiæ; pecuniæ verò quam non contemp-
ptor, Syria, cui præfuerat, declaravit, quam pauper divitem ingressus, dives pauperem reliquit: is cum exercitui, qui erat in Germaniâ, præesset, concepit esse homines, qui nihil, præter vocem membraque, haberent hominum; quique gladiis domari non poterant, posse jure mulceri. Ovo proposito mediam ingressus Germaniam, velut inter viros pacis gaudentes dulcedine, jurisdictionibus, agendoque pro tribunali ordine, trahebat æstiva. At illi, quod, nisi expertus, vix credebat, in summâ feritate versutissimi, natumque mendacio genus, simulantes fictas litium series, & nunc provocantes alter alterum injuriâ, nunc agentes gratias, quòd eas Romana justitia finiret, feritasque sua, novitate incognitæ disciplinæ, mitesceret, & solita armis discerni jure terminarentur, in summam socordiam perduxere Quinctilium. Usque eò, ut se prætorem urbanum in fore jusdicere, non in mediis Germaniæ finibus exercitui præesse crederet. Tum juvenis; genere nobilis, manu fortis, sensu celer, ultra barbaram promptus ingenio, nomine Arminius

Sigimeri, principis gentis ejus, filius ardorem animi, vultu oculisque præterens, assiduus militiæ nostræ prioris comes, & jam civitatis Romanæ jus equestremque consecutus gradum segnitiam ducis in occasionem sceleris usus est; haud imprudenter speculatus, neminem celerius opprimi, quam qui nihil timeret; & frequentissimum initium esse calamitatis, Securitatem. Primò igitur paucos, mox plures in societatem consilii recipit; opprimi posse Romanos, & dicit & persuadet; decretis facta jungit; tempus insidiarum constituit. Id Varo per virum ejus gentis fidelem, clarique nominis Segesten indicatus: sed prævalebant jam facta consiliis, omnemque animi ejus aciem præstinxerant. Quippe ita se res habet, ut plerumque, qui fortunam mutaturus est, consilia corrumpat, efficiatque, quod miserrimum est, ut, quod accidit, id etiam meritò accidisse videatur, & casus in culpam transeat. Negat itaque se credere, spemque in se benevolentiam ex merito aestimare profitetur. Nec diutiùs, post primum indicem, secundo relictus locus. Ordinem atrocissimæ calamitatis, quâ nulla, post Crassi in Parthis damnum, in externis gentibus gravior Romanis fuit, justis voluminibus, ut alii, ita nos conabimur exponere. Nunc summa deflenda est. Exercitus omnium fortissimus, disciplinâ, manu, experiëntiâque bellorum inter Romanos milites princeps, marcore ducis, perfidiâ hostis, iniquitate fortunæ circum-

circumventus; cum ne pugnandi quidem egregie occasio, in quantum voluerant, data esset miseris, castigatis etiam quibusdam gravi poenam, quia Romanis & armis & animis usi fuissent, inclusis silvis paludibus, insidiis ab eo hoste ad internecionem trucidatus est, quem ita semper more pecudum trucidaverat, ut vitam aut mortem ejus nunciraret, nunc veniam temperaret. Duci plus ad moriendum, quam ad pugnandum, animi fuit. Quippe paterni avitque exempli successor, se ipse transfixit. At est praefectis castrorum duobus quam clarum exemplum L. Eggius, tam turpe Ceionius prodidit; qui, cum longe maximam partem adsumpsisset acies, auctor deditiois, supplicio, quam proelio, mori maluit. At Volumnius, legatus Vari, cetera quietus ac probus, diri auctor exempli, spoliatum equite peditem relinquens, fugam cum alis Rhenum petere ingressus est; quod factum ejus Fortuna ulta est. Non enim desertis superfuit, sed desertor occidit. Vari corpus semiustum hostilis laceraverat feritas; caput ejus, abscissum, latumque ad Maroboduum, & ab eo missum ad Caesarem, gentilicii tandem tumuli sepulturam honoratum est. His auditis, revolat ad patrem Caesar: perpetuus patronus Romani Imperii, assuetam sibi causam suscipit. Mittitur ad Germaniam, Gallias confirmat, disponit exercitus, praesidia munit, se magnitudine sua, non fiducia hostium, metiens, qui Cimbricam

Teutonicamque militiam Italiae minabantur; ultra Rhenum, cum exercitu, transgreditur. Arminio terrore, quem arguisse pater & patria contenti erant, penetrat interius, aperit limites, vastat agros, urit domos, fundit obvios? maximaque cum gloria, incolumi omnium, quos transduxerat, numero, in hiberna revertitur. Reddatur verum L. Asprenati testimonium; qui, legatus sub avunculo suo Varo militans, navam virilique opera duarum legionum, quibus praerat, exercitum immunem tantam calamitate servavit; matureque ad interiora hiberna descendendo, vacillantium etiam cis Rhenum sitarum gentium animos confirmavit. Sunt tamen, qui, ut vivos ab eo vindicatos, ita jugulatorum sub Varo occupata crediderint patrimonia, hereditatemque excisi exercitus, in quantum voluerit, ab eo aditam. Lucii etiam Caeditii, praefecti castrorum, eorumque, qui, una circumdati Alifone, immensis Germanorum copiis obsidebantur, laudanda virtus est; qui, omnibus difficultatibus superatis, quas inopia rerum intolerabiles, vis hostium faciebat inexsuperabiles, nec temerario consilio, nec segni providentia usi, speculati que opportunitatem, ferro sibi ad suos peperere reditum. Ex quo apparet, Varum, sane gravem, & bonae voluntatis virum, magis imperatoris defectum consilio, quam virtute destitutum militum, se, magnificentissimumque perdidisse exercitum. Cum
in

in captivos serviretur à Germanis , præclari facinoris auctor fuit Calvus Cœlius , vetustate familiæ suæ dignissimus ; qui , complexus catenarum , quibus vinctus erat , seriem , ita illas inlisset capiti suo , ut protinus pariter sanguinis cerebrique profluvio exspiraret. Eadem & virtus & fortuna , sublequenti tempore , ingressa animam Imperatoris Tibërii fuit , quæ initio fuerat ; qui , concussis hostium viribus , classicis peditumque expeditionibus , cum res Galliarum maximæ molis , accensasque plebis Viennensium dissensiones , coercitione magis , quam pœnâ , mollisset ; & senatus populusque Rom. postulante patre ejus , ut æquum ei jus in omnibus provinciis exercitibusque esset , quam erat ipsi , decreto complexus esset : (etenim absurdum erat , non esse sub illo , quæ ab illo vindicabantur ; & , qui ad opem ferendam primus erat , ad vindicandum honorem non judicari partem) in Urbem reversus , jampridem debitum , sed continuatione bellorum dilatatum , ex Pannoniis , Delmatisque egit triumphum. Cujus magnificentiam quis miretur in Casare ? fortunæ verò quis non miretur indulgentiam ? quippe omnes eminentissimos hostium duces occisos fama narravit , sed vinctos triumphus ostendit. Quem mihi , fratrique meo , inter præcipuos , præcipuisque donis adornatos viros , comitari contigit. Quis non inter reliqua , quibus singularis moderatio Ti. Cæsaris

elucet, atque eminet, hoc quoque miretur, quod, cum sine ulla dubitatione septem triumphos meruerit, tribus contentus fuerit; Quis enim dubitare potest, quin ex Armeniam receptam, & ex rege ei praeposito, cujus capiti insigne regium suam manu imposuerat, ordinatisque rebus Orientis, ovans triumphare debuerit? & Vindellicorum Rætorumque victor, curru Urbem ingredi? fractis deinde post adoptionem, continuam triennii militiam, Germaniae viribus, idem illi honor & deferendus, & recipiendus fuerit? & post cladem sub Varo acceptam, ocius prosperrimo rerum eventu, eadem excisa Germaniam, triumphum summi ducis adornare debuerit? Sed in hoc viro, nescias, utrum magis mireris, quod laborum periculorumque semper excessit modum, an quod honorum temperavit. Venitur ad tempus in quo fuit plurimum metus. Quippe Caesar Augustus, cum Germanicum, nepotem suum, reliqua belli patraturum, misisset in Germaniam, Tiberium autem filium missurus esset in Illyricum, ad firmandam pacem, quae bello subegerat, prosequens eum, simulque interfuturus athletarum certaminis ludicio, quod ejus honori sacrum à Neapolitanis est, processit in Campaniam: quamquam jam motus imbecillitatis, inclinataeque in deterius principia valetudinis senserat; tamen obnitente vi animi, prosecutus filium, digressusque ab eo Beneventi, ipse Nolam petit; & in-
 grave-

gravescente in dies valetudine, cum sciret, quis, volenti omnia post se salva remanere, accersendus foret, festinanter revocavit filium. Ille ad patrem patriæ expectato revolvit maturius. Tum, securum se Augustus prædicans, circumfususque amplexibus Tiberii sui, commendans illi sua, atque ipsius opera, nec quidquam jam de fine, si fata poscerent, recusans, subrefectus primo conspectu, alloquioque carissimi sibi spiritus, mox, cum omnem curam fata vincerent, in sua resolutus initia, Pompejo Appulejoque cos. septuagesimo sexto anno animam cælestem cælo reddidit. Quid tunc homines timuerint, quæ senatus trepidatio, quæ populi confusio, quis orbis metus, inquam arto salutis exitiique fuerimus confinio, neque mihi, tam festinanti, exprimere vacat; neque, cui vacat, potest. Id solum voce publicâ dixisse habeo: Cujus urbis ruinam timueramus, eam ne commotam quidem sensitimus. Tantaque unius viri majestas tuit, ut nec bonis, neque contra malos opus armis foret. Una tamen veluti luctatio civitatis fuit, pugnantis cum Cæsare senatus populi que Romani, ut stationi paternæ succederet; illius ut potius æqualem civem, quam eminentem liceret agere principem. Tandem magis ratione, quam honore, victus est; cum, quidquid tuendum non suscepisset, perituum videret. Soli que huic contigit, pænè diutius recusare principatum, quam, ut occuparent eum, alii armis

pugnauerant. Post reditum caelo patrem, & corpus ejus humanis honoribus, nomen divinis honoratum, primum principalium ejus operum fuit, ordinatio comitiorum; quam manu suâ scriptam, D. Augustus reliquerat. Quo tempore mihi fratrique meo, candidatis Cæsaris, proximè à nobilissimis ac sacerdotibus viris, destinari prætoribus contigit, consecutus, ut neque post nos quemquam D. Augustus, neque ante nos Cæsar commendaret Tiberius. Tulit protinus & voti, & consilii sui pretium resp. neque diu latuit, aut quid non impetrando, passuri fuisset; aut quid impetrando, profecisset. Quippe exercitus, qui in Germaniâ militabat, præsentisque Germanici imperio regebatur, simulque legiones, quæ in Illyrico erant, rabie quâdam & profundâ confundendi omnia cupiditate, novum ducem, novum statum, novam quærebant remp. quin etiam ausi sunt minari, daturos senatui, daturos principi leges, modum stipendii finem militiæ sibi ipsi constituere conati sunt. Processum etiam in arma, ferrumque strictum est; & panè in ultimum gladiatorum erupit impunitas. Defuitque, qui contra remp. duceret, non qui sequerentur. Sed hæc omnia veteris Imperatoris maturitas, multa inhibentis, aliqua cum gravitate pollicentis, inter severam præcipuè nostrorum ultionem, mitis aliorum castigatio, brevi sopiit ac sustulit. Quo quidem tempore, ut pleraque ignavè Ger-

Ger-

Germanicus, ita Drusus, qui à patre in id ipsum, plurimo quidem igne emicans, incendium militaris tumultus missus erat, prisca antiquaque severitate usus, ancipitia sibi tam re, quam exemplo, perniciofa, & his ipsis militum gladiis, quibus obsessus erat, obsidentes coercuit, singulari adjutore in eo negotio usus, Iunio Blaeso, viro nescias utiliore in castris, an meliore in togâ. Qui, post paucos annos proconsul in Africâ, ornamenta triumphalia, cum appellatione Imperatoriâ, meruit. Ac Hispanias, exercitumque virtutibus, celeberrimaque in Illyrico militiâ, ut prædiximus, cum imperio obtineret, in summâ pace, quiete continuavit; cum ei pietas rectissima sentiendi, & auctoritas, quæ sentiebat, obtinendi, superesset. Cujus curam ac fidem, Dolabella quoque, vir simplicitatis generosissimæ, in maximâ parte Illyrici, per omnia imitatus est. Horum XVI. annorum opera quis, cum incerta sint oculis animisque omnium; in partibus eloquatur? Sacra vit parentem suum Cæsar non imperio, sed religione. Non appellavit eum, sed fecit Deum. Revocata in forum fides, summotâ è foro seditio, ambitio campo, discordia curiâ, sepultæ quæ ac situ obsitæ; justitia, æquitas industria, civitati redditæ; accessit magistratibus auctoritas, senatui majestas, judiciis gravitas; compressa theatralis seditio; rectè faciendi omnibus aut incussa voluntas,

aut

aut imposita necessitas. Honorantur recta,
 prava puniuntur. Suspicit potentem humilis,
 non timet. Antecedit, non contemnit, hu-
 miliorem potens. Quando annona modera-
 tior? quando pax lætior? Diffusa in Orien-
 tis Occidentisque tractus, & quidquid me-
 ridiano aut septentrione finitur, pax Au-
 gusta per omnes terrarum orbis angulos à la-
 trociniorum metu servat immunes. Fortuita
 non civium tantummodò, sed Urbium dam-
 ni Principis munificentia vindicat. Resti-
 tutæ urbes Asiæ. Vindicatæ ab injuriis ma-
 gistratum provinciarum. Honor dignis paratis-
 simus. Pœna in malos sera, sed aliqua. supe-
 ratur æquitate gratia, ambitio virtute. Nam,
 facere rectè cives suos, Princeps optimus, fa-
 ciendo, docet; cumque sit Imperio maximus,
 exemplo major est. Rarò eminentes viri non
 magnis adiutoribus ad gubernandam fortu-
 nam suam usi sunt; ut duo Scipiones duobus
 Lælius, quos per omnia æquaverunt sibi; ut
 D. Augustus M. Agrippâ, & maxime ab
 eo, Statilio Tauro. Quibus novitas familiæ
 haud obstitit, quo minus ad multiplices con-
 sulatus, triumphosque, & complura ente-
 rentur sacerdotia. Etenim magna negotia
 magnis adiutoribus egent. Neque in parvo
 paucitas ministeria defecit. Interestque reip.
 quod usu necessarium, & dignitate eminere;
 utilitatemque auctoritate muniri. Sub his
 exemplis Tiberius Cæsar Sejanum Ælium,
 pri-

principe equestris ordinis patre natum, ma-
 terno verò genere clarissimas, veteresque,
 & insignes honoribus complexum familias,
 habentem consulares fratres, consobrinos,
 avunculum, ipsum verò laboris ac fidei capa-
 cissimum, sufficiente etiam vigori animi
 compage corporis, singularem principalium
 onerum adiutorem in omne habuit, atque
 habet, virum severitatis lætissimæ, hilarita-
 tis prisce, actu otiosis simillimum, nihil sibi
 vindicantem, eoque assequentem omnia, sem-
 per infra aliorum æstimationes se metien-
 tem, vultu, vitæque tranquillum, animo ex-
 somnem. In hujus virtutum æstimatione
 jampridem judicia civitatis cum judiciis prin-
 cipis certant. Neque novus hic mos senatus
 populiqve R. est, putandi, quod optimum sit,
 esse nobilissimum. Nam & illi antiqui, ante
 primum bellum Punicum, abhinc annos CCC.
 T. Coruncanium, hominem novum, cum aliis
 omnibus honoribus, tum pontificatu etiam
 maximo, ad principale extulere fastigium;
 & equestri loco natum Sp. Carviliam, & mox
 M. Catonem, novum etiam, Tusculo, Ur-
 bis inquilinum, Mummiamque Achaicum in
 consulatus, censuras, & triumphos prove-
 xere. Et, qui C. Mariam, ignotæ originis,
 usque ad sextum consulatum sine dubitatio-
 ne Romani nominis habere principem; &
 qui M. Fulvio tantum tribuere, ut poenè, al-
 sentatione suâ, quibus vellet, principatus con-
 cilia-

ciliaret ; quique nihil Asinio Pollioni negaverunt, quod nobilissimis, summo cum sudore consequendum foret ; profecto hoc senserunt, In cujuscunqve animo virtus inesset, ei plurimum esse tribuendum. Hæc naturalis exempli imitatio ad experiendum Seianum, Cæsarem ; ad juvanda verò onera principis, Seianum protulit ; senatumque & pop. Rom. eo perduxit, ut, quod usu optimum intelligit, id in tutelam securitatis suæ libenter advocet. Sed, proposita quasi universa Principatus T. Cæsaris formâ, singula recenseamus. Quâ ille prudentiâ Rhascupolim, interemptorem fratris sui filii Cotys, confortisque ejusdem Imperii, evocavit ? singulari in eo negotio usus operâ Flacci Pompeji, consularis viri, nati ad omnia, quæ rectè facienda sunt, simpliciqve virtute merentis semper, quàm captantis gloriam. Cum quantâ gravitate, ut senator, & iudex, non ut princeps, & causas pressius audit ? quàm celeriter Libonem ingratum, & nova molientem, oppressit ? Quibus præceptis instructum Germanicum suum, imbutumque rudimentis militiæ secum actæ, domitorem recepit Germaniæ ; Quibus juventam ejus exaggeravit honoribus, respondente cultu triumphii rerum, quas gesserat, magnitudini ? Quoties populum congiariis honoravit, senatoremque censum, cum id senatu auctore facere, potuit, quàm libenter explevit, ut neque luxuriam
invi-

invitaret, neque honestam paupertatem pate-
 retur dignitate destitui? Quanto cum hono-
 re Germanicum suum in transmarinas misit
 provincias? Quâ vi, consiliorum suorum
 ministro & adiutore usus Druso, filio suo,
 Maroboduum, inhærentem occupati Regni
 finibus, pace majestatis ejus dixerim, velut
 serpentem, abstrusam terræ, salubribus consi-
 liorum suorum medicamentis coëgit egredi?
 quàm illum & honoratè, nec securè continet?
 Quantæ molis Bellum, principe Galliarum
 ciente Sacroviro, Floroque Iulio, mirâ cele-
 ritate ac virtute compressit? ut ante populos
 Rom. vicisse se, quàm bellare, cognosceret;
 nunciosque periculi, victoriæ præcederet nun-
 cius. Magni etiam terroris, Bellum Africum,
 & quotidiano auctu majus, auspiciis consi-
 liisque ejus brevi sepultum est. Quanta, suo
 suorumque nomine, exstruxit opera! Quàm
 piâ munificentia superque humanam evectâ
 fidem, Templum patri molitur! Quàm ma-
 gnifico animi temperamento Cn. quoque
 Pompeji munera absumta igni restituit! qui,
 quidquid unquam claritudine eminuit, id
 veluti cognatum censet tuendum. Qua li-
 beralitate, cum alias, tum proximè, incenso
 monte Cœlio, omnis ordinis hominum jactu-
 ræ, patrimonio succurrit suo? Quantâ cum
 quiete hominum, rem perpetui præcipuique
 timoris, supplementum, sine trepidatione de-
 lectus, providet? Si aut natura patitur, aut
 medi-

mediocritas recipit hominum, apud aures deorum de his queri; quid hic meruit? primum, ut scelerata Drusus Libo iniret consilia? deinde, ut Silius & Piso; quorum alterius dignitatem constituit, auxit alterius; Ut ad majora transcendam, quamquam & hæc ille duxit maxima; quid, ut juvenes amitteret filios? quid, ut nepotem ex Druso suo? Dolenda adhuc retulimus: veniendum ad erubescenda est. Quantis hoc triennium, M. Vinici, doloribus laceravit animum ejus? quamdiu abstruso quod miserrimum est, pectus ejus flagravat incendio? quod ex nuru, quod ex nepote, dolere, indignari coactus est. Cujus temporis ægritudinem auxit amissa mater eminentissima, & per omnia deis, quam hominibus, similior femina; cujus potentiam nemo sensit, nisi aut levatione periculi, aut accessione dignitatis. Voto finiendum volumen sit. JUPPITER Capitoline, & auctor ac stator Romani nominis, Gradive Mars, perpetuorumque custos Vesta ignium, & quidquid numium hanc Romani Imperii molem in amplissimum terrarum orbis fastigium extulit, vos publica voce obtestor, atque precor, custodite, servate, protegite hunc statum, hanc pacem; eique, functo longissimâ statione mortali, destinate successores quam ferissimos, sed eos, quorum cervices tam fortiter sustinendo terrarum orbis Imperio sufficient, quam hujus suffecisse sensimus; consiliaque omnium civium aut pia.

IN-

I N D E X

RERUM ET VERBORUM MEMORABILIVM.

<p style="text-align: center;">A.</p> <p>Acerranis data est</p> <p>Acivitas 15</p> <p>Achai ex Laconica publi- si 3</p> <p>Achai quas sedes occupa- verunt ib.</p> <p>Achai à O. Metello Ma- cedonico fusi 11</p> <p>Achata in bellum in- stincta 12</p> <p>Achaiam Mummius in provinciam redegit 56</p> <p>Acta Victoria 97</p> <p>Adulatio magna for- tuna comes 112</p> <p>Aegisthus per annos VII regni potitur 1</p> <p>Aegisthum Orestes cum Electra sorore ob- truncat ibid.</p> <p>Aegyptus à D. Augusto facta stipendiaria 57</p> <p>L. Aemilius Pauli lau- des 9</p>	<p>Aemilius Sura de an- nis P.R. 6</p> <p>Aemulatio alit ingenia 18</p> <p>Aeoli multos locos ob- tinent 4</p> <p>Aeschylus tragicus 17</p> <p>Aesulum deducta colo- nia 15</p> <p>Aetoliam Fulvius No- bilio stipendiariam fecit 56</p> <p>Affinitas inter Caesarem Pompejumque con- tracta nuptiis 62</p> <p>Affinitas inter Antoni- um & Caesarem 81</p> <p>Afranius 20. 74. in To- gatis clarus 28</p> <p>Agamemnon, Rex re- gum, ab Aegisto occi- ditur 1</p> <p>Agrippa 76</p> <p>M. Agrippa Virtus 92</p> <p>M. Agrippa classem ex- ornat 93</p> <p style="text-align: right;">M. Agrip-</p>
---	---

I N D E X.

<p><i>M. Agrippa</i> in signe corona classica donatur 95</p> <p><i>M. Agrippa</i> Leucadem expugnat, Patras capit, Corinthum occupat 97</p> <p><i>M. Agrippa</i> Juliam uxorem ducit 105</p> <p><i>M. Agrippa</i> mors 107</p> <p><i>M. Agrippa</i>, <i>Agrippa</i> filius, ab <i>Augusto</i> adoptatus 113</p> <p><i>M. Agrippa</i> filij mira praesitas 124</p> <p><i>Alba</i> deducta colonia 15</p> <p><i>Albis</i> fl. <i>Senonum</i> <i>Hermundorum</i>que fines praeterfluit 115</p> <p><i>Alcmaeon</i> ultimus <i>Archontum</i> <i>Atheniensium</i> 7</p> <p><i>Alcmana</i> <i>Lacones</i> falso sibi indicant 19</p> <p><i>Alexander Magnus</i> à <i>Carano</i> septimus decimus 6</p> <p><i>Alexander</i> <i>Hercule</i> paterni generis auctore gloriabatur ibid</p> <p><i>Alexander</i> <i>Achille</i> ge-</p>	<p>neris materni auctore jure gloriatus est ibid.</p> <p><i>Alexander Magnus</i> à <i>Lysippo</i> impetravit, ut eorum equitum, qui ex ipsius turma apud <i>Granicum</i> flumen ceciderant, expressa similitudine figuratum, faceret statuas, & ipsius quoque iis interponeret II</p> <p><i>Alexandria</i> condita 14</p> <p><i>Alexia</i> 65</p> <p><i>Alsum</i> coloni deducti 15</p> <p><i>Altinum</i> 90</p> <p><i>Amnestia</i> decreta 75</p> <p><i>T. Ampii</i> & <i>T. Labieni</i> trib. pl. lex pro <i>Pompejo</i> 58</p> <p><i>Amyntas</i> rex 97</p> <p><i>Andrum</i> insulam <i>Iones</i> occupant 4</p> <p><i>Anicius</i> 9</p> <p><i>Antiochus</i> devictus 6</p> <p><i>Antiochus</i> <i>Epiphanes</i> <i>Athenis</i> <i>Olympicum</i> ticoavit 9</p> <p style="text-align: right;">Anti-</p>
--	--

I N D E X.

Antistius edilitius occiditur	44	M. Anton. exsecratione populi, spectaculo pellitur	93
L. Antonius M. Antonii frater	88	M. Antonii apud Parthos gesta	95
L. Antonius consul Italiam tumultibus implet	87	M. Antonius Artaxasde Armenia regem, catenis aureis vincit	96
Perusiam petit	89	M. Antonii in Cleopatra amor	ibid.
M. Antonius orator Marii Cinnaeque iussu confessus	45	M. Antonius bellum patria inferre constituit	ibid.
M. Antonius C. Caesaris in consulatu collega	74	Liberum patrem, se appellari jubet	ibid.
M. Antonii & Dolabella consulum furor	77	M. Antonius militia classisque desertor	98
M. Antonius occupat HS septies milies	ib.	M. Anton. se ipse interimit	99
M. Antonius à M. Lepido per colloquia repulsus	79	Antonianorum militum in pugnando constantia	98
M. Antonii prisigna desponsa Octavio	81	Apollinis Pythii oraculum	2
M. Antonius à L. Casarem à unculum proscribit	82	Appulejus Saturnus à Mario morte multatus	31
M. Antonius in Italiam venit	90	L. Apronii virtus	126
M. Antonius Octaviam sororem Caesaris, ducit uxorem	91	Aquila colonia deducitur	

I N D E X.

<p>tur 16</p> <p>Archilochus, & Homer- rus soli perfectissimi in iis operibus quo- rum primi auctores fuerunt 5</p> <p>Archontes eum hono- rem usque ad Charo- pem usurpabant 2</p> <p>Archontes perpetui A- thenis esse desierunt 7</p> <p>Archontes in x. annos Athenis creari cœ- pti ib.</p> <p>Argivus nullus orator 19</p> <p>Arcini in civitatem re- cepti 14</p> <p>Arminum deducuntur coloni 15</p> <p>Aristoteles 17</p> <p>Aristodemus, unus ex Heraclidis 2</p> <p>Aristonicus Asiam oc- cupat 23</p> <p>Aristonicus Crassum Mucianum occidit ibid.</p> <p>Aristonicus à M. Per- perna victus, ductus</p>	<p>16</p> <p>17</p> <p>17</p> <p>127</p> <p>ibid.</p> <p>91</p> <p>96</p> <p>106</p> <p>85</p> <p>33</p> <p>5</p> <p>56</p> <p>56</p>	<p>que in triumpho ib.</p> <p>Aristonicus pœnas M. Aquilio capite dat ibid.</p> <p>Aristonicus captus</p> <p>Aristophanes comicus</p> <p>Arminus</p> <p>Arminius, Sigimeri fili- us, in Varum conju- rat ibid.</p> <p>Arruntius Actius recip. restituatur</p> <p>Artaxasdes, Armenia rex, catenis aureis ab Antonio vincetus</p> <p>Artaxasdi regnum re- stituatur</p> <p>Artorius C. Octavii me- dicus</p> <p>Asculani Serseium præ- torem Ponteiunq;e legatum occiderunt</p> <p>Asiaticum imperium ab Assyriis ad Medos translatum</p> <p>Asiam L. Scipio eripuit Antiocho</p> <p>Asia ab Attalis possessa regibus</p>
---	---	--

I N D E X

egib us	ibid.	Atia Augusti mater	76
Asiam M. Perperna tri-		Atreus Olympicum sa-	
butarium fecit	ibid.	crum quando insti-	
L. Asprenatis	Cirt9 130	tuerit	7
Affirij, principes omni-		Atralus rex Asiam pop.	
um gentium	6	Rom. hereditate re-	
Asinius Pollio	54	liquerat.	23
Asinius Pollio Iulianis		Attica fides	47
patribus fides	80	Attius tragædus	16
Asinius Pollio speciosas		Attius in Tragædiis	
res circa Alatinum		clarus	25
aliasqve Venetia ur-		Attuari subacti	114
bes edidit	90	D. Augustus Cicerone	
Asinius Pollio Domi-		consul natus	35
num iunxit Anto-		Augustus Cesar in Cam-	
nio	160	paniam	132
Asinij Pollionis factum		Nolam petit	ibid.
q̄ dictum memora-		expirat	133
bile	99	Aurunca deducta colo-	
Asylum	8	nia	15
Athens sub regibus esse		Auximum coloni missi	
desunt	2		16
Athens à Sullâ oppug-			
nata	47		
Athenienses in Eubæâ	4	B.	
Atheniensium ingenia		B albi Cornelii facino-	
	19	ra	60
Atheniensium in Ro-		Bathinus flumen	124
mana fide creta	47	Batones Pannonum	
Atheniensium decretis		duces	116. 124
celebertimum	75	Bella cisilia finita Si-	
		cesimo, anno	13
		G	
		Bello	

I N D E X.

<i>Belli civilis initia</i>	74	<i>Bojohæmum regio</i>	122
<i>Belli civilis incendia</i>	75	<i>Bononia deducta colo-</i>	
<i>Bellorum civilium da-</i>		<i>nia</i>	16
<i>mna</i>	114	<i>Britanniabis à Cesare</i>	
<i>Bellum Africū</i>	81. 155	<i>penetrata</i>	72
<i>Bellum Campanum</i>	90	<i>Bruteri subacti</i>	121
<i>Bellum Germanicum</i>		<i>Brundisium colonia</i>	
	127	<i>deducta</i>	16
<i>Druso Claudio dele-</i>		<i>Brutus</i>	61
<i>gatum</i>	120	<i>A. Bruti Gallaci pre-</i>	
<i>Ti. Neroni</i>	121	<i>clara in Hispaniâ</i>	
<i>Bellum Italicum</i>	33	<i>militia</i>	24
<i>Bellum Jugurthinum</i>		<i>D. Bruto decretus tri-</i>	
	29	<i>umphus</i>	88
<i>Bellum Nolanum</i>	36	<i>D. Brutus consul desi-</i>	
<i>Bellum Numantinum</i>		<i>gnatus</i>	83
	20	<i>D. Brutus jugulatur</i>	91
<i>Bellum Pannonicum</i>			112
<i>per Neronem gestū</i>		<i>Cæsaris interfector</i>	
	120		90
<i>Bellum Pannonicum,</i>		<i>M. Brutus prætor in Cæ-</i>	
<i>maximum</i>	123 124	<i>sarem conjuratus</i>	84
<i>Bellum servile</i>	55	<i>M. Brutus, & C. Cassius</i>	
<i>Bellum Thracicum</i>	121	<i>provincias exerci-</i>	
<i>Beneventum coloni de-</i>		<i>tusque occupant</i>	99
<i>ducti</i>	15	<i>M. Brutus Lycior de-</i>	
<i>Bibulus, collega Cæsaris</i>		<i>vincit</i>	95
	70	<i>Cassius me-</i>	
<i>Bithyniam Nicomedes</i>		<i>lior vir</i>	97
<i>pop. R. degat</i>	64	<i>M. Bruti morientis a-</i>	
<i>Bocchus rex</i>	30	<i>tas</i>	97
		<i>M. Brutus à Stratone</i>	
		<i>Ægea</i>	

I N D E X.

<i>Ægeate impetrat,</i>	<i>C. Caesar Thessaliam pe-</i>
<i>ut sibi morituro com-</i>	<i>tit</i> 69
<i>modet manusum</i> 70	<i>Cesar in Africam</i> 72
<i>Buxentura coloni mit-</i>	<i>G. Caesaris in victos cle-</i>
<i>tuntur</i> 1, 15	<i>mentia</i> <i>ibid.</i>
C.	<i>C. Caesar in Hispaniam</i>
C <i>Æcilius comædus</i>	<i>ibid.</i>
1, 17	<i>C. Caesaris in Hispaniã</i>
<i>Cacilia familia claritu-</i>	<i>facinus, & virtus e-</i>
<i>do</i> 1, 11	<i>ximia</i> 73
<i>A. Cæcinnæ</i> 2, 12	<i>C. Caesaris in urbem re-</i>
<i>L. Cæditi virtus lau-</i>	<i>ditus</i> <i>ibid.</i>
<i>danda</i> 120	<i>triumphi</i> <i>ib.</i>
<i>Capionis censoria seve-</i>	<i>C. Caesaris interemptus</i>
<i>ritas</i> 2, 10	74
<i>Cæsar</i> 36	<i>C. Caesaris obitus promo-</i>
<i>C. Cæsar Strabo</i> 9.	<i>nitiones</i> <i>ibid.</i>
<i>C. Cæsaris consulatus,</i>	<i>C. Cæsaris testament.</i> 75
<i>& gesta</i> 41	<i>C. Cæsar cū rege Parto-</i>
<i>C. Cæsar Magno Alexã-</i>	<i>rũ coit</i> III
<i>dro simillimus</i> <i>ib.</i>	<i>C. Cæsar ab Adduo Sul-</i>
<i>C. Cæsaris lex de Cam-</i>	<i>neratus</i> 112
<i>pæno agro plebi divi-</i>	<i>C. Cæsaris mors</i> <i>ibid.</i>
<i>dundo</i> 44	<i>L. Cæsaris obitus</i> <i>ibid.</i>
<i>C. Cæsar & Pompejus</i>	<i>Ti. Cæsaris gesta</i> 57
<i>oppressi Ciceron. sus-</i>	<i>Ti. Cæsar in Germaniã</i>
<i>spitione non carue-</i>	<i>recolat</i> 130
<i>runt</i> 63	<i>Ti. Cæsar ex Pannonis,</i>
<i>C. Cæsar in Gallia ge-</i>	<i>Delmatisq; trium-</i>
<i>sta clarissima</i> 64	<i>phum agit</i> 132
<i>C. Cæsar ad urbem</i> 68	<i>Ti. Cæsar patri succede-</i>
	<i>re</i>
	G 2

I N D E X.

<p>re renuit 133</p> <p>Ti. Caesaris laudis enumeratio 138</p> <p>Caldus Caelius praecleari facinoris auctor 131</p> <p>Cales deducta colonia 14</p> <p>Calidius 54</p> <p>Calpurnia, uxor Antistii, jugulato viro, se ipsam gladio transfecit 44</p> <p>Calpurnia Caesaris uxor 74</p> <p>Calvus 54</p> <p>Campanis data est civitas 14</p> <p>Camparae colonia supplementum adjicitur 95</p> <p>Canidius ad Antonium precipiti sagam se rapit 98</p> <p>Canidius moritur 100</p> <p>Caninesates subacti 114</p> <p>Canutius continuat rabiē lacerat Antonium 80</p> <p>Capito, Velieji patruus Agrippa subscribit in</p>	<p>C. Cassium 85</p> <p>Cappadocia facta stipendiaria 57</p> <p>Capua conditur à Tullis 7</p> <p>Capua in formam praefecturae redacta 62</p> <p>Caranus, sextus decimus ab Hercule, regnum Macedonia occupat 6</p> <p>Carbo Papirius orator 28</p> <p>Carbo solus toto anno consul fuit 43</p> <p>C. Carbo praetorius, consulis frater occiditur 44</p> <p>Carnuntum locus Norici Regni proximus 118</p> <p>Carseoli deducta colonia 15</p> <p>Carthago annos 65. ante Romam conditur 6</p> <p>Carthaginem senatus statuit excidere 12</p> <p>Carthago à P. Scipione deleta 15</p> <p>Carthago in Africā prima</p>
--	--

I N D E X.

<i>prima extra Italiã</i>	<i>for severus</i>	28
<i>colonia condita est</i>	<i>Cassius Parmensis oc-</i>	
16	<i>ciditur</i>	100
<i>Carthaginiis remoto</i>	<i>Castrum colonis occu-</i>	
<i>metu cursu præcipiti</i>	<i>patum</i>	15
<i>à virtute descitum</i>	<i>Catilina urbe pulsus</i>	
20		52
<i>Sp. Carviliis homo no-</i>	<i>Catilina fortissimè di-</i>	
<i>uus</i>	<i>micans, obtrunca-</i>	
137	<i>tur</i>	53
<i>Cassii censoris theatrũ</i>	<i>Cato</i>	
16	<i>Cato historicus</i>	18
<i>Cassio in demoliendo</i>	<i>Cato Porcius consul I-</i>	
<i>theatro eximia civi-</i>	<i>talico bello occisus</i>	
<i>tatis severitas, &</i>		34
<i>consul Cæpio resti-</i>	<i>Catonis filii mors</i>	86
<i>tère</i>		
16	<i>M. Cato de Nola & Ca-</i>	
<i>C. Cassius M. Crassi</i>	<i>pua</i>	7
<i>qvestor</i>		
64	<i>M. Cato perpetuus di-</i>	
<i>C. Cassius prætor in</i>	<i>ruenda Carthaginiis</i>	
<i>Cæsarem conjurat9</i>	<i>auctor</i>	13
74	<i>Cato repeduntarum</i>	
<i>C. Cassius Dolobellam</i>	<i>ex Macedonia da-</i>	
<i>Laodicea inclusum</i>	<i>mnatus</i>	27
<i>expugnat</i>		
84	<i>M. Catonis virtus</i>	53
<i>C. Cassius Rhodum ca-</i>	<i>M. Cato ad spoliandum</i>	
<i>puit</i>	<i>regno Ptolemaum</i>	
85	<i>missus</i>	63
<i>C. Cassius cervicem li-</i>	<i>M. Cato homo nos9</i>	
<i>berto præbet</i>	<i>137</i>	
86	<i>Catullus poëta</i>	54
<i>C. Cassius melior Bru-</i>	<i>Q. Catuli mors</i>	46
<i>to dux</i>		
87	<i>Q. Cato</i>	
<i>Cassius Longinus cen-</i>		
63		

I N D E X.

Q. Catuli Verecundia, & auctoritas	50	Ciliciam perdomuit Numidicus	56
Q. Catuli mors	40	Cimbri, Theutoniq̄e Rhenum transcendunt	27
Ceronii exemplum turpe	129	Cimbrorum in Romanos gesta	30
Censorini obitus	112	Cinna neq̄e Mario, nec Sulpitio temperatior	38
Censura Pauli & Planci	107	Cinna consulatus à senatu abrogatus	ibid.
Cethegus aliq̄, in carcere necati	52	Cinna ab exercitu, q̄si circa Nolam erat, receptus	ib.
Chalcidenses orti Atticis	4	Patria bellum infert	ibid.
Charops primus Archon decennalis	7	Marium cum filio ab exsilio reuocat	38
Chiops ab Ionibus occupata	5	Cinna, seditione orta, ab exercitu est interceptus	42
M. Cicero, eloq̄uentiū princeps	18	Circenses ludi	46
M. Ciceronis laudes, & in conjuratos gesta	43	Civitas q̄o pacto Italia data	35
M. Cicero patrie restitutus	63	Caudig consul primus in Siciliam transiecit exercitum	55
M. Ciceronis domus à senatu restituta	ib.	Si. Claudius Nero bellum Campanum ci-	89
M. Ciceronis acta	79	et	89
M. Cicero contiuuis actionibus Antonii memoria inuissit notitas	80	Ti. Clau-	
M. Ciceronis mors	81		

I N D E X.

Ti. Claudii Neronis lau- des	105	M. Cælii acta	83
Ti. Claudius Nero cum Druso Claudio fra- tre Ratos Vindeli- cosque adgreditur	106	Coloniæ ab Ionibus condita	5
Ti. Claud. Nero trium- phat	108	Colophon, ab Ionibus condita	5
Ti. Claud. Nero Ger- manos domat ibid.		Compsa à Milone oppu- gnatur	83
Clazomena, ab Ionibus condita	5	Conjurati Capitolium occupant	77
Cleopatra fuga	98	Coponii dictum in Plancum	97
Cleopatra, illata asside morsu ejus spiritum reddit	99	Corfinium	34
P. Clodii lex	62	Corfinio Cesar potitur	
P. Clodii de M. Catone lex	63	Corinth ab Homero no- minatur	4
P. Clodius à Milone ju- gulatus	65	Corinthus aurea Ephy- re ab Halete, sexto ab Hercule, conditur	ibid.
Cremona deducta colo- nia	16	Corinthus eversa	13
Codrus Melanthis filius, ultimus rex Athe- narum	2	Corinthus occupata	97
Codrus interemptus	ibid.	Cornelia, Africani filia Grachorum mater	26
Cælius orator	54	L. Cornelius Merula, flamen Dialis in lo- cum Cinna consul suffectus interfici- tur jussu Cinna	40
Cælius historicus	28	Cornelius Rufinus bello Pyrrhi dux celebra- tus	

I N D E X.

<i>rimus</i>	39	Cresphontes, urus ex Heraclidis	2
I. Cornelius Sulla con- sul	ibid.	Crispus Marcius	84
Cornificius, Octavii legatus	93	Cumatum & Neapolis in Romanos eximia fides	ibid
Corvinus, orator	54	Cumanos ritus Osca mutavit Vicinia	5
T. Coruncanius, pont. max. homo novus	137	C. Curio trib. pl. bello civilis facem subiecit	66
Cossam coloni missi	15	Cymen Aeoli condunt	5
Cossi Sirtus	126	Cyprus de Sicilia	56
Cotta, iudicandi mu- nus aequaliter inter senatum, & equites partitus est	50	D.	
Crassus G. L. Crassus orator	28	D Amasippus Domi- tium Scæcolam C. Carbonem, & Antistium trucidat	44
M. Crassus servile bel- lum repressit	49	Daorisi Delmata	125
M. Crasso Syria decreta	64	Delos occupata ab Io- nibus	5
M. Crassus à Parthis interemptus	ibid	Dertona	16
P. Crassus orator.	18	Desitates Delmata	125
Cratinus comicus	17	Diphilus comicus	17
Creon primus Archon annuus	7	Diversitas morum & studiorum inter P. Scipionem, & L. Mummiū	13
Creta in pop. Rom. po- testatem redacta	52	Dolobella consul	75
Creta longissime, liber- tatis sine multata	56	Dola-	

I N D E X.

<p><i>Dolabella C. Treboniū</i> occidit 84 <i>Dolabella ad iētum</i> <i>serui cervicem pra-</i> <i>bet</i> ibid. <i>Dolabella vir simplici-</i> <i>tatis generosissima</i> ibid. <i>Domitia familia felici-</i> <i>tas</i> 29 <i>Domitii ex arvernīs</i> <i>victoria</i> ibid. <i>Cn. Domitii lex de sa-</i> <i>cerdotum creatione</i> 30 <i>Cn. Domitius occupa-</i> <i>tus naēibus fugit</i> 87 <i>Domitius Calvinus vi-</i> <i>bilis primipili cen-</i> <i>turionem, ob tur-</i> <i>pem ex acie fugam,</i> <i>fuste percutit</i> 92 <i>Domitius Scaēvola tru-</i> <i>cidatur</i> 44 <i>Domus Ciceronis</i> 37. a <i>senatu restituta</i> 63 <i>Drusi Claudii virtus</i> <i>mors</i> <i>Drusus Licinus, Julia</i> <i>Augusta pater, se i-</i> <i>pse interimit</i> 86, 87</p>	<p>E. L Eggii clarum ex emplum 129 Egnatius Rufus interi- mere Augustum sta- tuit 103 Elissa Tyria, quam qui- dam Dido autumāt 6 Enumeratio eminē- tium ingeniorum 54 Ephesus ab Ionibus cō- dita 5 Ephyram in Thesprotiā Philippus occupat 1 Ephyre antea Corin- thus 4 Epirum Pyrrus occupat 1 Eporædia colonia de- ducta 16 Erethria ab Athenien- sibus in Eubæa occu- patur 4 Frythra ab Ionibus con- dita 5 Eryx primus Archon decennalis 8 Eumenes rex ibid. Eupolis comicus 17 Euporus servus C. Gra- chus</p>
---	--

I N D E X.

chum dominum pri-	Fulvii Flacci aspera
us, se deinde intere-	censura 10
mit 25	Cn. Fulvius censoris
Euripides tragicus 17	frater à fratre se-
F	nata motus ibid
F abius Emilianus	Fulvius Flaccus cum fi-
disciplina in Hi-	lio à L. Opimio inter-
spania clarissimus	emptus 26
24	Fulvii Flacci, qui capni-
Gabii ex Allobrogibus	am ceperat, filiorum
Victoria 29	exemplum clarissi-
Fabrateria deducta co-	mum 28
lonia 16	Fundani in civitatem
Fannius 19	recepti 14
C. Fannius orator 28	G.
Firmum colonis occu-	A Gabini trib. pl.
patus 15	lex, ut Pompe-
C. Flavius Fimbria se	jus ad Piratas com-
ipsum interimit 42	pescendos proficisce-
Formiani in civitatem	retur. 49
recepti 14	Gades à Tyria classe cõ-
Fregella deducta colo-	nita 3
nia 15	Ser. Galba 18
Fregella à L. Opimio	Gallias Domitius Fa-
excisa 25	bius primum curæ e-
Fulvia, Antonii uxor,	xercitu intravit 56
omnia armis miscet	Gallia C. Cesaris au-
89	spiciis infracta ibid.
Praneste caput	Gallia Cesari in quin-
ibid.	quennium, decreta
Fulvia Italia excedit 90	62
	Gallia

I N D E X.

Gallia Casari proroga- ta 64	mis motibus 3
Gallograciam perdo- muit Vulso Manlius 56	Gracisca colonia dedu- citur 16
Gentes multa à Pom- pejo deſicta 57	H.
Gentius Illiriorum rex in triumpho ductus 9	H Aletes, Hippotis filius 4
Germania rebellat 110	Hercinia ſilva 118
Germanicus pleraq̃ſe ignave gesserat 134	Hercules in Olympicis ſictor 7
135	Hermione Oreſti pacta 2
Germani militis Caſa- ris videndi cupido 116	Hesiodus 120 annos di- ſinctus ab Homeri atate 7
Germanus ſerſus, ad interficiendum Ma- rium miſſus, ut eum agnoviſſet, profugit e carcere 37	Hesiodus quando cla- ruerit ib.
Gracchi 18	Hiſpania uniſerſa ſa- eta ſtipendiaria 56
Gracchi oratores 28	Hiſpania Cn. Pompejo decreta 66
C. Gracchi furor 24. 25	Homerus quando flo- ruerit 56
Gracchus colonias ex- tra Italiam poſue- rat 32	Homerus ſolus appella- ri Poëta meruit 5
Ti. Gracchi laus, & vi- tuperatio 21	Homeric laus 5. 6
Gracia concuſſa maxi- ma	Homerus, & Archilo- chus ſoli perfectiſſi- mi in iis operibus, quorum primi au- ctores fuerunt 5. 6
	Homerus non cæcus geni-

I N C E X.

genius	6	Iones multas vasulas	
Horoscus lege sua e-		occupat	ib.
quitibus in theatro		Ionia	ibid.
locas restituit	50	Iphitus Elius Olympio-	
Q. Hortensius de Mina-		rum certamen, mer-	
tiis Magii & ritibus		catumque instituit	
in annalibus retulit		ante M. Vinicium co-	
	34	sulem an. DCCCCIV.	
Q. Hortensius orator	54		7
Q. Hortensii mors	67	Isocrates	17
Hortensius, Hortensii o-		Italicum bellum	33
ratoris filius, obtru-		Italici belli Imperatores	
catur		clari	34
I.		Italicorum duces	ib.
I Annus Geminus quo-		Iuba Cn. Pompejo fa- & e-	
ties certa pacis ar-		bat	70
gumentum clausus		Iugurtha sub Africano	
dederit.	56	militavit	28
Illyrium Dalmatiaque		Iugurthinum bellum	29
a Ti. Casare delecta		Iulia, flumen	115
	57	Iulia, Pompeji Magni	
Initium in urbe Roma		uxor, deccedit	65
ci & ilis sanguinis, gla-		Iulia M. Marcelli pri-	
diorumque impuni-		mum, M. deinde A-	
tatis	22	grippa uxor	105
Interamna	15	Iulia Neroni nubit	107
Invidia, eminentis for-		Iulie luxuria	110
tuna comes	9	Iulia maechi paenas pen-	
Iones, duce Ione, regio-		dent	ibid.
nem occupant, Ioni-		Iulia in insulam rele-	
amque appellant	5	gata	ib.
		Iulius	

I N D E X.

<i>Julius Florus Galliarum</i>	<i>Latinus, Romuli a&us</i>		
princeps	139		8
<i>Q. Julii Postumi celebris</i>		<i>Lebedus ab Ionibus con-</i>	
opera	125	dit	5
<i>Iunii Blasilandes</i>	135	<i>Lentulus & Marcellus</i>	
<i>Iurgia inter Pompejum</i>		consules	67
& <i>Lucillum</i>	51	<i>Lentulus necatus in</i>	
<i>Inventius Lateranen-</i>		carcere	52
<i>sis seipse gladio tr. is-</i>		<i>Lepidus Aelius augur</i>	
<i>fixit</i>	79	q&od sex milibus a-	
L.		des conduxisse jus-	
L <i>Abienus transma-</i>		sus & adesse	28
<i>rinas provincias</i>		<i>M. Lepidus à senatu</i>	
<i>magnis momentis</i>		hostis judicatus	80
<i>concurrit</i>	92	<i>M. Lepidus pont. max.</i>	
<i>occiditur à Ventidio</i>			79
	ibid.	<i>M. Lepidus Paulum</i>	
<i>Lacedemonii in Asia</i>		fratrem proferibit	
	45		83
<i>Lacedemonicus nullus</i>		<i>M. Lepidus, sanissimus</i>	
orator	19	omnium vir	93
<i>Laelius</i>	18	<i>Casari denunciat,</i>	
<i>Laelius orator</i>	28	ut Sicilia excedat	ibid.
<i>P. Lenas trib. pl. Sex.</i>		<i>M. Lepidus Octavi ge-</i>	
<i>Lucillum saxo Tar-</i>		nibus aduolatus	95
<i>pejo dejicit</i>	42	<i>M. Lepidus, Lepidi trium-</i>	
<i>Langohardi fracti</i>	115	virii filius Augusti	
<i>Larissa, ab Aëolis condi-</i>		interficiendi consili-	
ta	5	um capit	100
<i>Lusthenes, & Panares,</i>		opprimitur à Mace-	
duces Cretensiu	51	nate	ibid.
			<i>M. Lepi-</i>

I N D E X.

M. Lepidus à Ti. Nerone copius, omnibus præfectus	124	mox Censorini, deinde de Tratili Sisenna	ibid
Lesbos insula	5	M. Lollii legati exercitusque in Germaniâ clades	107
Leucas expugnata	97	M. Lollius pecunia cupidior, quam rectè faciendi	ib.
Lex Licinia	25	M. Lollii crimen, & mors	111
Lex pedia adversus Casaris interfectores	85	Luca colonia deducitur	16
Lex Valeria turpissima	41	Luceria deducta colonia	15
Libo ingratus, à Ti. Casare oppressus	138	Lucilius Poëta	28
A. Licinius Neræ & Silianus	126	Lucretius poeta	54
Livia, Drusi Claudiani filia, Augusti conjux	89	Lucretius Offella Prænestes ac Marii oppugnationi præservat	46
Livia cum viro Nerone Siciliam perhibetur	90	L. Lucullus	58
Livius historicus	18	Lucullus, Luculli filius, occiditur	67
M. Livius Drusus tribunus pl. non bonâ fortunâ usus	32	Lucullus Mithridatem multis locis fudit	51
M. Livii Drusi novissima vox	32	Zyzicum liberat	ib.
mores	ib.	Tigranem vincit	ib.
M. Livii Drusi domus, postea Ciceronis,		L. Lucullus profusa in aedificiis conjunctibusque	

I N D E X.

q ³ & apparatusibus luxuria primus auctor 25	mitores 6
L. Lucullus Xerestogatus cur à Pompejo dictus ibid.	Macedoniam Paulus provinciam fecit 56
M. Lucullus circa fidenciam hostes Sulla fudit 46	Macedonia armis exteris occupatur 119
Lucullorum duorum mors 58	Q. Macedonici se verum ad Contrebiam imperium 24
Ludi circenses 46	Macedonici in Perusia facinus 89
Ludi scenici à Circensibus differunt 58	C. Maecenas urbis custodis prepositus 100
Q. Lutatius Catulus proconsul 31	M. Lepidum juvenem opprimit ibid.
Lycia, seu Lymira urbs III	Magius Celet Vellejanus, Velleji frater 124
Lycurgus Lacedaemonius claret 6	Magnesium Lacedaemonii in Asia occupant 4
Lydius & Tyrrhenus fratres regnant in Lydia 2	Mancinus Hostilius in Numantinos 21
Lydius & Tyrrhenus fratres, sterilitate frugum compulsi, fertuntur, uter eum patre multitudinis patriam decedat 2	Mancinum Verecundia impunitum habuit ibid.
Lysippus statuarius praestantissimus 12	Mancini foedus turpissimum ibid.
M.	Manlii trib. pl. lex, ut bellum Mithridaticum per Cn. Pompejum administraretur 51
Macedones orbis do-	Mar-

I N D E X.

Marcellus Siciliam fecit provinciam 55	Marius in carcerē du- ctus ibid.
M. Marcelli mors 104	Marius à civibus impo- situs in naevem in A-
Marcomanni 118	fricam cursum diri- git ibid.
C. Marius sub Africano miles factus 28	Marius urbis mœnia ingreditur 39
Q. Metelli legatus 29	Marius Marii filius cō- sul an. 44. à Sullâ acie pulsus ibid.
Marius describitur 30	interemptus 45
Marius primum consul creatus 34	Maroboduus Marco- mannorum dux 117
Marius iterum consul Ingurtham in triū- pho duxit ibid.	Maroboduus Vari cap. ad Caesarem mittit 129
Marius tertium consul in Cimbrōs 31	Maria & Octava legio- nes ad Octavianum se conferunt 77
Marius quartum consu- lis, cum Teutonīs cō- flictus ibid.	Marullus Epidius, Fla- viusq; Caesarius trib. pl. in C. Octavio bon- luntatem regni ar- guebat 84
Marii, quintum consu- lis, fortunatissimum prælium ibid.	Massiliam Caesar pro- ficiscitur 68
Marius sextum consul Ser. Siliū Glaucia Sa- turni q; Appuleji furorem armis com- pescuit ibid.	Medi rerū potiuntur 6
Marius septimum con- sul cum Cinnā 40	Medon codri filius pri- mus Athenis Archō 3
ejus mors ibid.	Medontis posterī, Me- donida dicti ibid.
Marius urbe à Sulla pulsus 37	Mega-

I N D E X.

Megara à Peloponnesi	Q. Metelli Numidici tri-
is condita ibid.	umphus ibid.
Menandrus comicus 17	Q. Metellus Numidianus
Menecrates, classis Põ-	à L. Saturnino civi-
pejana præfectus 88	tate expulsus 33
Menas, classis Põpejana	Q. Metellus Pius Italici
præfectus ibid.	bells Imperator 34
Messalla Corvinus ser-	Metellus Pius apud Fa-
vatur Casaris bene-	vetiam Sulla hostes
ficio 86	Sicir 46
Messalini opus egregium	Metellus, & Pompejus
121	ex hispanis trium-
Metelli fratres uno die	pharum 48
triumpharunt 27	Metelli mors 67
Q. Metelli, qui Jugurthi-	Miletus ab Ionibus cõ-
num bellum gessit,	ditæ 5
laus 29	Milo Annius à Pompejo
Q. Metellus Creta in	damnatus, absolutus
pop. R. potestatem re-	à M. Catone 65
digir 52	Milo lapide ictus perit
Metellus Creticus 58	83
Q. Metello Macedonicus	Minatii Magii laudes
Pseudo-philip. vincit	& gesta 34
Achaosq; fudit 11	Minervium deducta
Q. Metellus Macedoni-	colonia ibid.
cus vel magnificentia	Minturnas coloni missi
Romana, vel luxu-	15
ria princeps 10	Minucii triumphus 28
Q. Metellus Macedoni-	Mithridatis odium in
ci singula felicitas ib.	Romanos 35
Metello Numidico or. 28	Mithridatis Pharnacis
	filia

I N D E X.

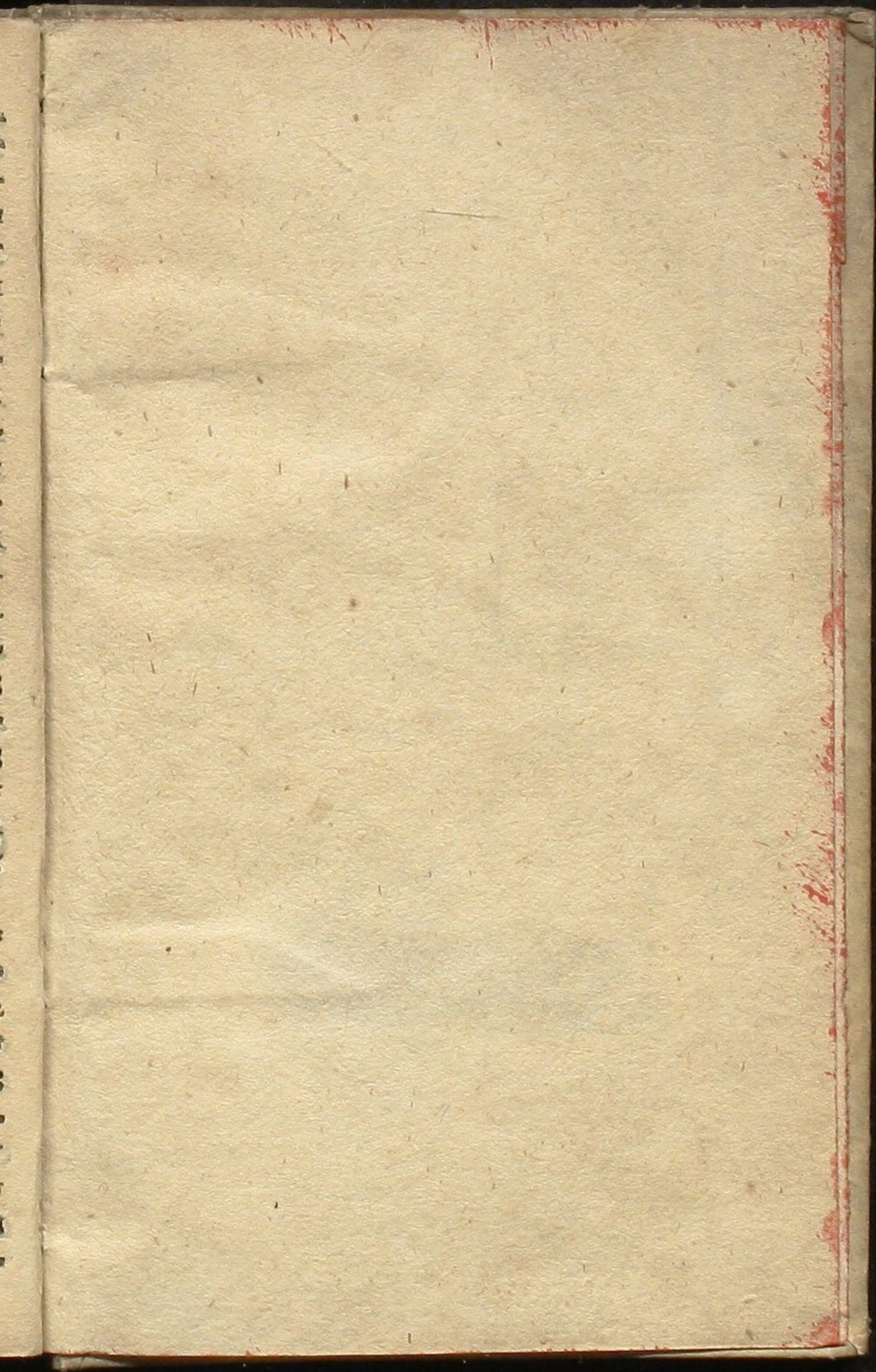
<p><i>filii insidiis oppresso</i> 57 <i>Mitylene ab Æolis con-</i> <i>dita</i> 5 <i>Mitylenaorum perfidia</i> 36 <i>Mætalces, Thracia rex</i> 121 <i>Mucius juris scientiâ</i> <i>clarus</i> 28 <i>L. Mummius Achaico</i> <i>bello gerendo desti-</i> <i>natus</i> 11 <i>L. Mummius Corin-</i> <i>thum funditus er-</i> <i>it</i> 13 <i>L. Mummius Achaicus</i> <i>dictus</i> <i>ibid.</i> <i>L. Mummius Achaicus</i> <i>homo notus</i> <i>ibid.</i> <i>L. Mummius rudis</i> <i>ibid.</i> <i>L. Murena & Fannius</i> <i>Cæpio occidendi Au-</i> <i>gusti consilia ineunt</i> 103 <i>Mycenas Agamemnon</i> <i>in Creta statuit</i> 1 <i>Myrinam condunt Æo-</i> <i>li</i> 5 <i>Myuns ab Ionibus con-</i> <i>dita</i> 5</p>	<p style="text-align: right;">N.</p> <p>N Arbo Marcius co- lonia in Galliâ <i>deducta</i> 16 <i>Nauportum</i> 119 <i>Neapolis à Chalciden-</i> <i>sibus condita</i> 4 <i>Neapolis & Cumarum</i> <i>in Romanos fides e-</i> <i>ximia</i> 4 <i>Nato, poeta</i> 54 <i>Neapolitani Caesaris</i> <i>Augusti honori ath-</i> <i>letarum certamen</i> <i>sacra verunt</i> 132 <i>Nepe coloniâ deducta</i> 14 <i>Neptunia colonia</i> 16 <i>Nero Claudius patriæ</i> <i>redditur</i> 191 <i>T. Nero Rhodum profi-</i> <i>ciscetur ibique septē</i> <i>annos moratur</i> 99 <i>Ti. Nero Romam re-er-</i> <i>titur</i> 112 <i>Ti. Nero adoptatur à</i> <i>Cæsare Augusto</i> <i>ibid.</i> <i>Ti. Nero in Germaniâ</i> <i>mittitur</i> 114 <i>Ti. Nero bello Pannoni-</i> <i>co designatus</i> 120 <i>Ti. Ne-</i></p>
---	---

I N D E X.

<p>Ti. Neronis mirus erga milites amor et cura 123. 124</p> <p>Nicomedes Bithyniam pop. Rom. iagavit 23</p> <p>Ninus rex Assyriorum 6</p> <p>Nola condita à Tuscis 7</p> <p>Nolanum bellum 36</p> <p>Noricos Ti. Caesar devici- cit 57</p> <p>Novi homines ad celsi- ores dignitatis gra- dus electi 137</p> <p>Numantia à Scipione delecta 23</p> <p>Numantinum bellum 20</p> <p style="text-align: center;">O.</p> <p>CN. Octavius perseo, ut se Romanorū fidei committeret, persvasit 9</p> <p>C. Octavius Macedoni- am sortitur 75</p> <p>C. Octavii laudes ibid.</p> <p>C. Octavius à Casare adoptatus ibid.</p> <p>C. Octavius equestris familia genitus ib.</p> <p>C. Octavii, Romam in-</p>	<p>trantis, Solis orbis super caput curva- tus aequaliter, ro- tundatusque, in co- lorem areus, veluti coronam tanti mox sui capiti imponens, conspectus est 76</p> <p>C. Octavii circa eque- stris à senatu posita 77</p> <p>C. Octavii circa Muti- nam virtut 78</p> <p>C. Octavius consul 81</p> <p>C. Octavi dictum de proscriptis 84</p> <p>C. Octavii in Illyrico, Dalmatiaque expe- ditiones 92</p> <p>C. Octavius Pompejo, Siciliaque bellum insert ibid.</p> <p>classis majori parte siventorum priva- tur 93</p> <p>C. Octavius cum Pom- pejo classe concurris ibid.</p> <p>C. Octavii fortissimum factum 94</p> <p>C. Octavius ad urbem reverti-</p>
--	---

I N D E X.

revertitur	94	Orestis, & Electra factum à diis comprobatum	1
C. Octavius Antonium classe vincit	98	Orestes annis XX. vixit	1
C. Octavius erga victos clementia	99	Orestes Aegisthura, cum Electra sorore, occidit	1
C. Octavius ad urbem reditus, civiumque erga eum favor	101	Orestes annis LXX. regnavit	1
C. Octavius, & Antonius cum M. Bruto Cassique acie concurrunt	85	Orestes se à Pyrrho virtute vindicavit	1
Octavius consul jussu Cinna interfectus	40	Orestes Pyrrhura Delphis interfecit	2
Olympici certaminis initium	7	Orestis liberi ab Heracleidibus exclusi	3
Opimianum vinum celeberrimum ab Opimio dictum	27	Orestis liberi circa Lesbum sedem cepere	3
L. Opimius C. Gracchum & Fulvium Flaccum morte afficit	25	Orodes Parthorum rex	64
L. Opimio damnatus	26	Osci	5
Oratores Argos, Thebas, Sparta, nullum habuere	19	P.	
Oratores clari	28	Pacorus, Parthorum regis filius interimitur	92
Ordinatio comitiorum à D. Aug relicta	134	Pacuvius in Tragediis clarus	28
		Pastum coloni mittuntur	15
		Panares, & Lesthenes Cretensium duces	51
		Panno-	

38
1
K.4
AB: 38 $\frac{1}{K.4}$

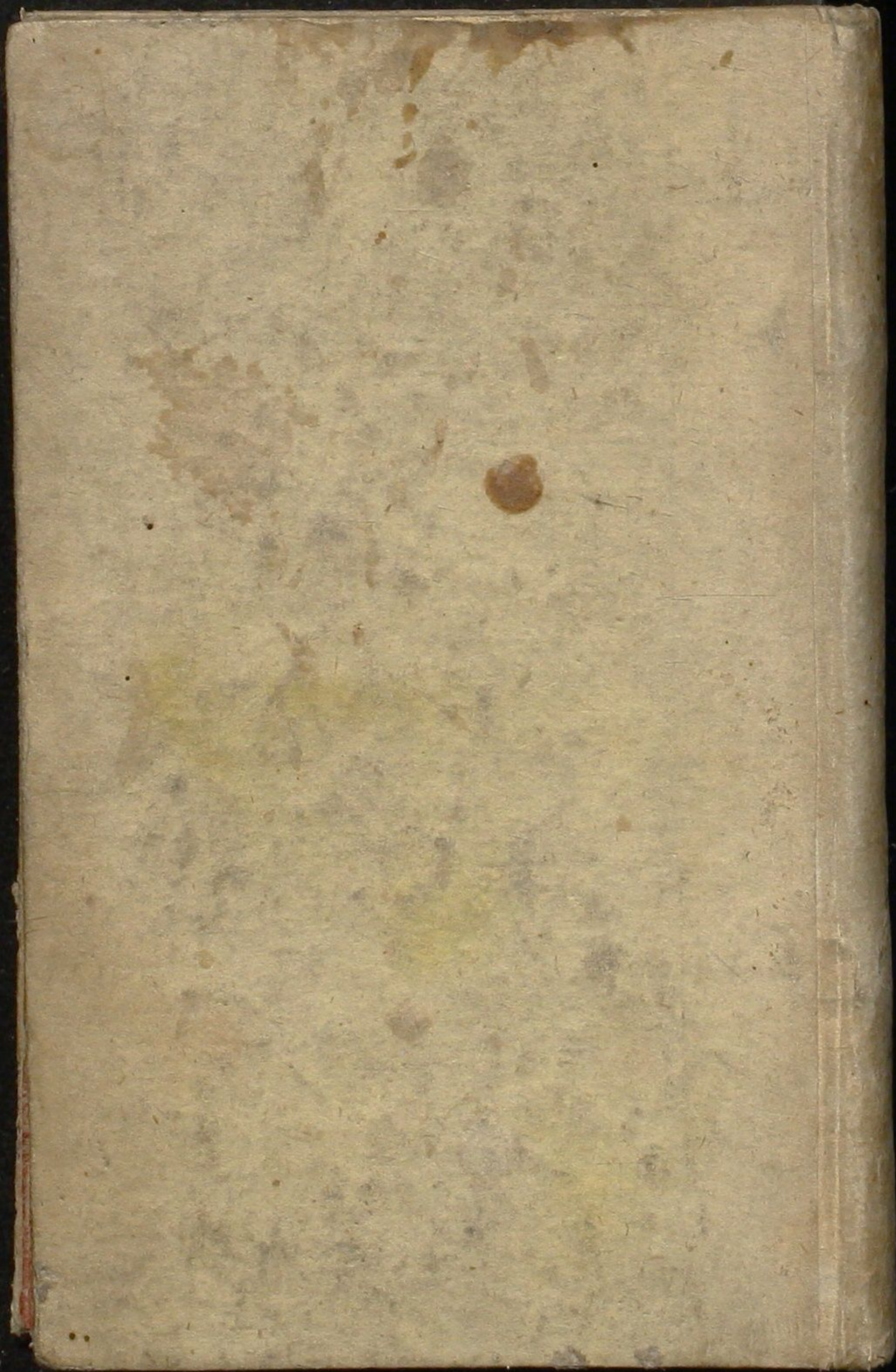
ULB Halle

3

006 633 633

VD 17

M. VELLEJUS
PATERCULUS

ex Recensione

JUSTI LIPSII

&

GERHARDI VOSSII.

accessit

Rerum & Verborum Index
locupletissimus.

L I P S I Æ,

Apud JOHANNEM MEYERUM.

J E N Æ,

Typis, GEORGI HEINRICI MÜLLERI.

ANNO M. DC. LXXXVII.

1687

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

Centimetres

Inches

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

1

2

3

4

5

6

7